

SANKAREITA VAI RIKOLLISIA?
Greenpeacen syksyn 2013 iskun mediakuva
suomalaisessa sanomalehdistössä

Anita Härkönen
Journalistiikan pro gradu -tutkielma
Syksy 2015
Viestintätieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta ó Faculty Humanistinen	Laitos ó Department Viestintätieteiden
Tekijä ó Author Anita Härkönen	
Työn nimi ó Title Sankareita vai rikollisia? Greenpeacen syksyn 2013 iskun mediakuva suomalaisessa sanomalehdistössä	
Oppiaine ó Subject Journalistiikka	Työn laji ó Level Pro gradu -tutkielma
Aika ó Month and year Syyskuu 2015	Sivumäärä ó Number of pages 128
<p>Tiivistelmä ó Abstract</p> <p>Kun 18. syyskuuta 2013 Greenpeacen aktivistit nousivat Pohjois-Venäjällä energiayhtiö Gazpromin öljynporauslautalle, iskua ja sen jälkipyykkiä käsiteltiin mediassa erittäin tiiviisti. Erityisesti suomalainen aktivisti Sini Saarela päätyi valokeilaan. Tässä tutkimuksessa selvitetään, miten Greenpeacen isku näyttäytyi suomalaisessa sanomalehdistössä syksyn 2013 aikana. Analyysin kohteena ovat kahdessa valtakunnallisessa sanomalehdessä, Helsingin Sanomissa ja Iltä-Sanomissa, julkaistut uutisjutut.</p> <p>Laadullisen diskurssianalyysin avulla osoitan, missä diskursseissa isku sekä siihen osallistuneet aktivistit lehdistössä esitettiin. Määrällisessä analyysissä taas kartoitan, mitkä toimijat pääsivät määrittelemään iskua julkisuudessa ja mitkä taas jäivät itse puheen kohteeksi.</p> <p>Syksyn iskuun osallistuneet aktivistit luokiteltiin tutkimukseni perusteella diskursseissa useimmiten selkeästi joko rikollisen tai sankarin rooliin. Positiivisesti iskuun suhtautuivat erityisesti aktivistit itse, Greenpeacen edustajat sekä monet kansalaisjärjestöt. Iskun tuomitsijoita olivat taas useimmiten lakia edustavat tahot, kuten poliisi ja oikeuslaitos.</p> <p>Vaikka poliitikkojen mielipiteet olivat aineistossa kovin kirjavia, poliittisen päätäntävällän kärkeä edustaneet henkilöt (mm. presidentit ja ministerit) sekä näiden ohella myös tutkijat ja virkamiehet, eivät suostuneet ottamaan myönteistä tai kielteistä kantaa iskuun julkisuudessa. Useimmiten he käsitelivät aihetta mieluummin ulkopoliittisesta kuin moraalinen näkökulmasta. Määrällisestä tarkastelusta tuli esille se, että uutistoimistoilla ó sekä suomalaisilla että kansainvälisillä ó oli tärkeä vaikutusvalta aineistossa. Koska isku tapahtui Venäjällä, oli uutistoimistojen materiaalilla erityisen suuri merkitys suomalaiselle medialle.</p> <p>Lehdistössä esillä olleista puhujista selkeästi vahvin rooli oli Greenpeacen edustajilla, sillä aktivistit itse jäivät mediahiljaisuuteen viikkoja kestäneen tutkintovankeusajan vuoksi. Greenpeacen ohella myös poliitikkojen näkökulma oli vahvasti esillä julkisuudessa. Yllättävää oli se, kuinka näkymättömään rooliin öljyteollisuuden edustajat jäivät aineistossa. Öljyteollisuus odotettavasti vältteli julkisuutta, sillä iskun taustalla olivat kuitenkin arktisen öljynporauksen vaarat. Greenpeacen tapaus tukee aiempaa kansalaisaktivismista tehtyä tutkimusta, jossa on osoitettu tiedotusvälineiden olevan kiinnostuneempia varsinaisesta toiminnasta ja siihen liittyvistä radikaaleista keinoista kuin niistä asioista, joihin aktivistien teot pohjautuvat. Tämä tutkimus haastaakin toimittajia pohtimaan, mikä on oikeasti uutisoinnissa merkityksellisintä: tapahtuneet asiat vai niiden taustavaikuttajat.</p>	
<p>Asiasanat - Keywords</p> <p>kansalaisaktivismi, radikaali aktivismi, kansalaistottelemattomuus, luonnonsuojelu, ympäristöjärjestö, Greenpeace, aktivisti, Sini Saarela</p>	
<p>Säilytyspaikka - Depository</p> <p>Jyväskylän yliopisto</p>	
<p>Muita tietoja - Additional information</p>	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
1.1 Tutkimuksen rakenne	3
1.2 Aikaisempi tutkimus	3
2 SUOMALAISEN KANSALAISAKTIVISMIN VAIHEITA	7
2.1 Radikaali nationalismin aika	7
2.2 Järjestäytymistä, työväenaatetta ja naisten oikeuksia	9
2.3 Vihreän sukupolven läpimurto	11
2.4 Aktivismi 2000-luvulla	16
3 AKTIVISTIEN TOIMINTAYMPÄRISTÖSTÄ	22
3.1 Nuorisoa, rikollisia vai hyväntekijöitä?	23
3.2 Asenteet kansalaistottelemattomuutta kohtaan	25
3.3 Lainsäädännön merkitys aktivistien viestintätoiminnalle	26
3.3.1 Sananvapaus ja demokratia	27
3.3.2 Lehdistönvapaus	28
3.3.3 Vapaa internet vs. verkkosensuuri	29
3.4 Median ja aktivistien monimutkainen suhde	30
3.4.1 Onko julkisuutta ilman medianäkyvyyttä?	31
3.4.2 Valtamedian rooli julkisuuskuvan muodostajana	34
3.5 Katsaus aktivistien tilanteeseen Venäjällä	37
4 AKTIVISTIEN ISKU ÖLJYNPORAUSTA VASTAAN	40
4.1 Mitä syksyllä 2013 oikein tapahtui?	40
4.2 Muut uutisoinnin heijastukset	47
5 TUTKIMUKSEN LÄHDEAINEISTO	50
5.1 Tarkasteltavat mediat sekä tutkimusaika	50
5.2 Aineiston keruu ja koonti	50
5.3 Lähdeaineiston kriteerit tutkimuksessa	51
5.4 Verkko- ja printtijutut yhtenä kokonaisuutena	52
5.5 Aineiston jakautuminen juttutyypeittäin	53
6 LÄHTÖKOHTANA LAADULLINEN TUTKIMUS	55
6.1 Aineiston analyysitapa käytännön tasolla	56
6.2 Tutkimusaineiston luokittelu toimijoiden perusteella	59
6.3 Mediajulkisuuden diskurssit ja niiden määrittelijät	64
6.4 Diskurssien välinen hierarkia	65
7 SISÄLLÖN ERITTELYN TULOKSET	67
7.1 Keskeisessä asemassa esiintyvät toimijat	70
7.2 Toimijat, joiden ääni jäi aineistossa heikolle	74
7.3 Aineiston ensisijaiset määrittelijät	75
7.4 Median/uutistoimistojen sekä toimittajien rooli aineistossa	78

8 GREENPEACEN ISKUA KOSKEVAN UUTISOINNIN DISKURSSIT	í í í	81
8.1 Rikollisuuden diskurssi	í ..	84
8.2 Ilkivallan diskurssi	í .	87
8.3 Julkisuuden diskurssi	í .	88
8.4 Maailmanparantajan diskurssi	í ...	90
8.5 Ulkopoliitiikan diskurssi	í .	95
8.6 Diskurssien rinnakkaiselo, ristiriidat ja hierarkia	í í í í í í í í í í í í í ..	98
8.7 Laadullisen tutkimuksen luotettavuudesta	í í í í í í í í í í í í í í í í í í .	101
9 JOHTOPÄÄTÖKSET	í ...	104
9.1 Mediajulkisuutta hinnalla millä hyvänsä	í í í í í í í í í í í í í í í í í í ...	106
9.2 Aktivistit jäävät helposti taustavaikuttajiksi	í í í í í í í í í í í í í í í í í í ..	108
9.3 Rikollisia vai maailmanpelastajia?	í í	110
9.4 Toimittajat ja media/uutistoimistot ohjaamassa julkista keskustelua	í í í í	112
9.5 Viranomaiset yhtenä rintamana, poliitikot osin myös	í í í í í í í í í í ...	113
9.6 Poliisi, oikeuslaitos ja tutkijat faktatiedon antajina	í í í í í í í í í í í ...	115
9.7 Öljyteollisuus sekä muut taka-alalle jääneet toimijat	í í í í í í í í í í í	116
9.8 Lopuksi	í ..	119
LÄHTEET	í .	121

KUVIOT

KUVIO 1 Diskurssien hierarkia, rinnakkaiselo sekä suhtautuminen Greenpeacen iskuun

TAULUKOT

TAULUKKO 1 Aineiston jakautuminen juttutyypeittäin (kpl)

TAULUKKO 2 Toimijoiden esiintyminen aktiivisina ja mykkinä toimijoina koko 270 jutun aineistossa

TAULUKKO 3 Toimijoiden esiintyminen ensisijaisena määrittelijänä koko aineistossa

TAULUKKO 4 Greenpeacen iskua koskevan mediajulkisuuden pääpiirteet ja puhujat

JOHDANTO

Aktivistit julkaisivat järkyttävää materiaalia eläintiloilta
Stop Talvivaara ei pahoittele savupommi-iskua, mutta kieltää osallisuuden
Hamppumarssi veti väkeä, mukana myös lapsia
Aktivistit osoittivat mieltään Jorma Ollilan tilaisuudessa
Oikeutta eläimille: Kuolleita kanoja häkeissä ja lantakouruissa

Räikeitä otsikoita ja provokatiivisia kuvia. Sellaisena kansalaisaktivismi perinteisesti näyttäytyy suomalaisessa mediassa. Vaikka rakennuksiin kiipeävät, yksityisalueille murtautuvat ja eläimiä häkeistä vapauttavat aktivistit esitetään julkisuudessa usein tuomitsevassa valossa, on mediahuomio heille välttämätöntä. Juuri julkisuus tekee asioista ja ongelmista näkyviä sekä luo painetta päättäjien suuntaan. Ilman mediaa asiat jäävät yleisöltä pimentoon, eikä poliittinen vaikuttamistyö etene.

Tämän tutkimuksen ensimmäinen ajatus kehittyi alkusyksyn 2013 aikana. Olin kiinnittänyt huomiota siihen, että suomalaisessa mediassa oli esillä runsaasti kansalaisaktivismiin liittyviä uutisaiheita. Keskiössä oli ympäristöjärjestöjen toiminta, erityisesti Greenpeacen aktivistien isku energiayhtiö Gazpromin öljynporauslautalle Pohjois-Venäjän vesillä. Isku oli osa Greenpeacen mielenosoitusta, jonka tarkoituksena oli vastustaa arktisilla alueilla tapahtuvaa öljynporausta.

Suomalaisessa mediassa Greenpeacen tapaus henkilöityi erityisesti Sini Saarelaan, ainoaan aluksella olleeseen suomalaiseen. Venäläinen tuomioistuin määräsi hänet sekä 29 muuta aluksella ollutta miehistön jäsentä viikkoja kestäneeseen tutkintavankeuteen. Aktivistit saivat aluksi syytteen merirosvoudesta, mutta loppujen lopuksi heidät armahdettiin. Takaisin Suomeen Saarela pääsi palaamaan joulukuussa 2013, jolloin häntä vastaanottamassa oli runsaslukuinen joukko median edustajia.

Suomalaisen medioiden ohella Greenpeacen iskusta uutisoitiin runsaasti kansainvälisissä medioissa. Saarelan ohella aktivisteista nostettiin julkisuuteen erityisesti sveitsiläinen Marco Weber, joka Saarelan tavoin oli toinen iskua eturintamassa toteuttaneista

aktivisteista. Saarelan ja Weberin medianäkyvyys oli suurta ja heitä ehdittiin ehdottaa jopa vuoden henkilöiksi brittiläisen The Guardian -sanomalehden äänestyksessä. Kauas ei ykkössija jäänyt, sillä kaksikko päätyi äänestyksen toiselle sijalle.

Syksyllä 2013 kansalaisaktivistien uhkarohkeat tempaukset herättivät julkista keskustelua siitä, onko lain rikkominen ja kansalaistottelemattomuus hyväksyttävää moraalisten arvokysymysten kohdalla. Greenpeacen tapauksen suhteen päättäjät, yksityishenkilöt ja muut toimijat osoittivat aktivisteja kohtaan julkisuudessa sekä suurta kiitosta että syvällistä paheksuntaa. Toiset pitivät aktivisteja rikollisina, toiset taas esimerkillisinä sankareina.

Median perustavoite on objektiivisesti ja tasapuolisesti antaa käsiteltävään teemaan kaikkien osapuolten näkemykset, jotta lukija/katsoja/kuuntelija voi itse muodostaa mielipiteensä aiheesta. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, kuinka tämä tavoite toteutui syksyllä 2013 Greenpeacen iskua koskeneessa uutisoinnissa.

Tutkimukseeni sisältyy sekä laadullinen että määrällinen osio, ja aineistona ovat valtakunnallisten sanomalehtien uutistekstit. Tarkasteltaviksi medioiksi olen valinnut kaksi valtakunnallista sanomalehteä, Helsingin Sanomat ja Ilta-Sanomat.

Tärkeimmät tutkimuskysymykseni ovat:

1. Millä tavoilla eli missä diskursseissa Greenpeacen iskua ja aktivisteja on lehdistössä esitetty?
2. Muuttuvatko aineistosta esille tulevat diskurssit syksyn aikana ja jos muuttuvat, millä tavoin?
3. Ketkä ovat Greenpeacen iskun määrittelijöitä? Onko jonkun lähteen läsnäolo vahvempi kuin jonkun toisen?

Kysymykset 1 ja 2 sisältyvät tutkimuksen laadulliseen osioon ja kysymys 3 määrälliseen osuuteen.

1.1 Tutkimuksen rakenne

Ennen kuin tartun kiinni tutkimukseni varsinaiseen ydinsisältöön, syksyn 2013 iskua käsitteleviin uutisteksteihin sekä niiden analysointiin, taustoitan aihetta käymällä läpi suomalaisen kansalaisaktiivisuuden historiaa (luku 2) sekä pohdin aktivistien toimintaympäristöön vaikuttavia asioita (luku 3). Vaikka keskityn aineistossa suomalaiseen aktiivisuuteen, taustoituksessa tehdään myös pieni katsaus Venäjän suuntaan.

Historiasta ja aktiivisuuteen liittyvistä yleisistä ilmiöistä teoriaosuuteni liikahtaa kohti varsinaista tutkimusaihetta, Greenpeacen iskua syksyllä 2013. Luvussa 4 kerrataan syksyn 2013 tapahtumat olennaisilta osin sekä käydään läpi lyhyesti tärkeimpiä vaikutuksia ja heijastuksia, joita Greenpeacen tapauksella on ollut yhteiskuntaamme.

Luvussa 5 esitellään lähdeaineisto ja luvussa 6 kuvaillaan käytössä oleva tutkimusmenetelmä. Tämän jälkeen päästäänkin kiinni varsinaiseen pihviin ó Greenpeacen iskua käsitteleviin uutisteksteihin. Luvussa 7 esitellään tutkimuksen määrällisen osion havainnot: ketkä olivat aineistossa puhujina ja ketkä puhunnan kohteina. Luvussa 8 taas kerrotaan, missä diskursseissa syksyn 2013 iskua on mediajulkisuudessa kuvailtu. Johtopäätöksissä (luku 9) tutkimuksesta nousseita havaintoja peilataan teoriaosaan, muun muassa aiempiin aktiivisista tehtyihin mediatutkimuksiin.

1.2 Aikaisempi tutkimus

Suomalaista kansalaisaktiivisuutta sekä siihen liittyviä ilmiöitä on tutkittu jonkin verran. Tutkimuksia on tehty mm. sosiaalipolitiikan, oikeushistorian, valtio-opin, sosiologian ja viestinnän näkökulmista. Seuraavaksi käyn läpi lyhyesti eräitä aiheeseen liittyviä tutkimuksia, joissa on käsitelty esimerkiksi aktiivisuutta, kansalaistottelemattomuutta sekä aktivistien mediakuva. Näihin tutkimuksiin tulen palaamaan tarkemmin tutkimuksen teoriaosuudessa, luvussa 3.

1980-luvun aktivismia tutkineet tutkijat ovat olleet kiinnostuneita erityisesti Kojjärvi-liikkeestä. Ympäristöliike syntyi vuonna 1979, jolloin aktivistit pyrkivät estämään merkittävänä lintualueena pidetyn Kojjärven kuivaamisen.

Paula Puoskari kartoitti oikeushistorian pro gradu -tutkielmassaan (1987) Kojjärvi-oikeudenkäynnissä esille tulleita oikeudellisia kysymyksiä sekä sitä myötä myös kansalaistottelemattomuuden käsitettä. Liikkeen toiminnan oikeutusta pohdittiin tutkimuksessa niin eettisestä kuin oikeudellisesta ja poliittisestakin näkökulmasta. Tutkimuksen kohteena oli oikeudenkäyntiasiakirjoja ja näiden liitteitä kolmesta eri oikeusasteesta.

Satu Heimiö perehtyi Kojjärvi-liikkeen toimintaan sekä siihen liittyvään kansalaistottelemattomuuteen ilmiönä, valtio-opin näkökulmasta. Heiniön pro gradu -tutkielmassa (1996) aineistona oli Aamulehdessä ja Helsingin Sanomissa vuosina 1979-1982 julkaistuja artikkeleita. Media-analysissä pohdittiin mm. lehdistön suhtautumista Kojjärvi-liikkeeseen sekä sitä, miten liike oikeutti kansalaistottelemattomuustekojaan.

Kaarina Määttä tutki sosiaalipolitiikan pro gradu -työssään (2005) suomalaisen vihreän liikkeen varhaisia vaiheita 1970- ja 1980-lukujen vaiheessa. Huomion kohteena hänellä oli erityisesti yhteiskunnallisen läpimurron tehnyt Kojjärvi-liike. Määttän tutkimusaineistoon sisältyi vihreän liikkeen ydinryhmään kuuluvien toimijoiden haastatteluja sekä *Komposti* ja *Suomi* -nimisissä pienlehdissä julkaistuja juttuja.

1990-luvun loppupuolen radikaali ympäristöaktivismi Suomessa oli Arto Lindholmin sosiaalipolitiikan pro gradu -tutkimuksen aiheena (1998). Lindholm tarkasteli sitä, miten millainen suhde aktivismilla on ollut laajempaan yhteiskunnalliseen muutokseen ja kulttuuriseen perustaan. Tutkimuskohteena olivat erilaiset järjestöt, boikottiryhmät, suoran toiminnan ryhmät sekä yksittäiset toimijat. Keskeisimpänä aineistona toimivat toimijoiden tuottama vaihtoehtomedia sekä aktivistien haastattelut.

2000-luvulla on tutkittu muun muassa aktivistien mediajulkisuutta sekä aktivistien elämäntapaa. Hanne Hämäläinen tarkasteli sosiologian pro gradu -työssään (2011) sosiaalisten liikkeiden vasta- ja valtajulkisuutta vertaamalla aktivistien omia internet-sivustoja ja Helsingin Sanomia. Tutkimuksessa selvitettiin eroja siitä, miten aktivistien

toiminta esitettiin näissä eri aineistoissa vuosien 2000 ja 2010 välisenä aikana. Tutkimuksessa kartoitettiin toimintaa määrittäviä kehyksiä, joiden mukaan aktivistien sekä heidän edustamiensa liikkeiden toimintaa esitettiin kuvissa.

Toni Malm haastatteli sosiologian pro gradu -tutkimuksessaan (2011) aktivisteja ja kartoitti, miten aktivismi nivoutui heidän henkilökohtaiseen elämäänsä. Lisäksi Malm tarkasteli aktivismin jatkumisen ja päättymisen problematiikkaa ó kuinka aktivistin öuraö jatkuu tai päättyy. Tutkimusaineistona olivat vuosina 2000ó2001 tehdyt 11 teemahaastattelua sekä uusintahaastattelut vuonna 2010. Haastattelun kohteena olivat aktivistit, jotka 1990-luvulla toimivat Oikeutta eläimille ja Maan Ystävät -järjestöissä. Tutkimuksen keskeinen tema oli muutos ja sen selittäminen.

Pirita Juppi kartoitti journalistiikan väitöskirjassaan (2004) eläinoikeusliikkeen mediajulkisuutta. Aineistoon sisältyy vuosien 1995ó2000 välillä seitsemässä valtakunnallisessa tai maakunnallisessa sanomalehdessä julkaistuja lehtijuttuja. Fakta-aineiston (mm. uutiset ja uutistaustat) lisäksi Jupin aineistoon kuului pääkirjoituksia ja muuta mielipideaineistoa, joita julkaistiin yhdeksässä suomalaisessa maakunnallisessa tai valtakunnallisessa sanomalehdessä. Kaikkiaan juttuja oli yli 1 200, joista noin 85 prosenttia luokiteltiin faktajutuiksi. Aineiston hallitsevassa osassa olivat mm. turkistarhaus- ja eläinkoeteemat. Tutkimus kartoitti eläinoikeusliikkeeseen liitettyjä diskursseja sekä sitä, kuinka usein aineistoon sisältyneet toimijat esiintyivät aineistossa puhujina tai puheen kohteina.

Pekka Leiviskä tutki vuonna 2014 julkaistussa pro gradu -tutkielmassaan, kuinka Tampereen Torikokousliike ja Occupy Wall Street -liike pyrkivät vaikuttamaan ajamiinsa asioihin julkisuuden kautta. Leiviskän tutkimusaineistoon sisältyi mm. teemahaastatteluja, tarkasteltavien liikkeiden tuottamia materiaaleja sekä osallistuvalla havainnoinnilla kerättyä aiheistoa. Leiviskän tutkimus keskittyi selvittämään näissä liikkeissä toimivien aktivistien mediankäyttöä. Tutkimuksessaan pohdittiin myös sitä, mitä Torikokousliike kertoo suomalaisesta julkisesta keskustelusta.

Tampereen Torikokousliike on Suomessa toimiva, sitoutumaton, yhteiskunnalliseen keskusteluun kannustava verkosto, jonka ylläpitäjät haluavat luoda kaikille avoimen tilan keskustella yhteiskunnallisista asioista ja pohtia vaihtoehtoja vallitseville poliittisille ja

taloudellisille rakenteille. Liike on puoluepoliittisesti, aatteellisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton ja toimii ainakin 15 paikkakunnalla Suomessa. (Kansan Uutiset 2012.)

Occupy Wall Street taas on yhdysvaltalainen protestiliike, jonka osallistujat vastustavat talouden valtaa ihmisiin. Liikkeen verkkosivuilla todetaan, että liikkeen tavoitteena on taistella vastaan rikkainta, yhden prosentin eliittiä vastaan. Heitä, jotka epäoikeudenmukaisesti vaikuttavat koko maailman talouteen vaikuttavat lait ja säännöt. Occupy Wall Street - liikkeen toiminta on levinnyt yli 1 500 kaupunkiin maailmanlaajuisesti. (Occupy Wall Street 2015.)

Edellä mainituista tutkimuksista erityisesti kaksi viimeiseksi mainittua, aktivistien ja median suhdetta käsitelleet Jupin ja Leiviskän tutkimukset, yltävät lähimmäksi oman pro gradu -työni aihepiiriä. Erityisesti näihin tutkimuksiin tulen myöhemmin viittaamaan.

2 SUOMALAISEN KANSALAISAKTIVISMIN VAIHEITA

Kansalaisaktivismilla on Suomessa pitkät perinteet ó voidaan puhua yli satavuotisesta historiasta. Aktivistit ovat olleet vaikuttamassa lukuisiin arvokeskusteluihin yhteiskunnassamme ja sitä myötä myös suomalaiseen lainsäädäntöön.

Aktivistit ovat edesauttaneet muun muassa työntekijöiden oikeuksien kehittymistä sekä yleisen ympäristötietoisuuden kasvattamista. He ovat vaikuttaneet muun muassa eläinten oikeuksiin sekä kulttuurihistoriallisten arvojen kunnioittamiseen. Sananvapauteen ja maksuttomaan koulutukseen, sukupuolten väliseen tasa-arvoon ja seksuaalivähemmistöjen oikeuksien kehittymiseen. Jopa Suomen itsenäistymiseen ovat aktivistit vaikuttaneet.

Seuraavaksi käyn lyhyesti läpi suomalaisen kansalaisaktivismin keskeisiä saavutuksia 1800-luvun alkupuolelta nykypäivään. Lisäksi pyrin kuvaamaan yleistä poliittista ilmapiiriä sekä aktivistien toiminnan luonnetta ja tavoitteita vuosisatojen saatossa. Painoarvoa tarkastelussa annetaan aktivistien poliittiselle toiminnalle ja erityisesti kansalaistottelemattomuudelle sekä radikaalille liikehdinnälle.

Esille nousevia teemoja ovat muun muassa isänmaahan liittyvä aktivismi, työväenliike, naisten oikeudet sekä vihreä liike, johon on koottu vaiheita sekä eläinoikeus- että ympäristöaktivismista.

2.1 Radikaali nationalismin aika

Kansalaisaktivismiin varhaiset vaiheet Suomessa olivat radikaalin nationalismin aikaa. Aktivistien merkitys Suomen autonomialle ja kansalliselle identiteetille on ollut kiistanaton.

Kun 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa Suomen autonomisen suuriruhtinaskunnan rauhaisa kausi Venäjän alaisuudessa oli päättymässä, keisarikunnan johdossa alettiin katsoa, että pohjoinen maa oli nauttinut liiallisia etuoikeuksia ja se olisi sidottava entistä tiukemmin emämaahan. Varsinaiselle törmäyskurssille Suomi päätyi Venäjän kanssa vuonna 1899,

jolloin tsaari Nikolai II antoi niin sanotun Helmikuun manifestin, joka kavensi Suomen autonomiaa. Parissa viikossa kerättiin niin sanottuun Suureen adressiin puoli miljoonaa allekirjoitusta manifestin vastustajilta, yrityksenä saada tsaarin vastaanottamaan vetoamuksen. Keisari ei kuitenkaan ottanut adressia vastaan, eikä sillä ollut toivottua vaikutusta Venäjän politiikkaan. (Metsämäki & Nisula 2006, 13615 ja 32.)

Väkivaltaisuuksia aiheutui, kun itsepäiset suomalaiset eivät alistuneet tsaari-Venäjän vaatimuksiin. He kieltäytyivät noudattamasta venäläisen määräyksiä ja uhrasivat ennemmin yhteiskunnallisen asemansa. Suomalaiset aktivistit harjoittivat voimakasta isänmaallista herätystyötä sekä julkisesti että salaa. He auttoivat Venäjän vallankumouksellisia, perustivat yhdessä salaisia aseellisia järjestöjä ja suojelivat venäläisiä aktivistiveljiä Suomessa. Tarvittaessa aktivistit turvautuivat myös käyttämään aseita. (Susitaival 1981, 12613.)

Väkivaltaiset toimintamuodot ja omaisuuden tuhoaminen olivat tyypillistä 1900-luvun alun aktivisteille. Vaikka toiminta oli usein myös sotilaallista, esimerkiksi eräs tuon ajan ökräkiaktivistiö, Paavo Susitaival (1896-1993), painotti silti sitä, että aktivisti ei ole sama asia kuin terroristi. Susitaival totesi, että aktivistin toiminnan taustalla on selkeä arvomaailma, kuten ökansallisen vapauden, oikeudenmukaisen yhteiskunnan ja lahjomattoman moraalin vaatimus. Vaikka aktivisti joutuisi osallistumaan sotilaalliseen toimintaan, oli hänen mielestään aktivistin kutsuminen terroristiksi, anarkistiksi tai aatteettomaksi seikkailijaksi suuri loukkaus. Susitaival myönsi, että tehtävää suorittaessaan aktivisti voi joutua ristiriitaiseen tilanteeseen eettisten kysymysten kanssa. Vaikka historia jättäisi häneen murhamiehen leiman, teko on hyvä, koska se on tehty isänmaan puolesta. Kristilliset arvot vievätkin aktivistin moraalin suhteen hankalaan tilanteeseen. (Susitaival 1981, 10, 16617.)

1900-luvun radikaalille aktivismille tyypillistä oli se, että käskyt tulivat yhteiskunnan eliitiltä, joista osa oli karkotettuna Ruotsissa. Likainen kenttätyö taas kuului usein yhteiskunnan ulkopuolelle ajautuneelle vallankumouksellisille joukoille. Tappaminen saattoi olla toiminnan päämäärä, eivätkä he välttämättä noudattaneet alkuperäisten käskyjen logiikkaa. Aktivistiksi ryhtyivät myös monenlaiset yksityisyrittäjät ja terroristitoimintaan värvättiin jopa teini-ikäisiä ja lapsiakin. Radikaali toiminta päättyi vuoden 1905 suurlakkoon, joka lopetti ensimmäisen sortokauden sekä toi yhtäläisen

äänioikeuden ja poliittiset oikeudet työväelle. Tämä lisäsi työväen järjestäytymistä. Kun vuonna 1905 työväenyhdistyksillä oli 47 työväentaloa, 11 vuoden kuluessa niitä oli miltei tuhat. (Metsämäki & Nisula 2006, 16618.)

Muutamien vuosien päästä, vuonna 1908 toinen sortokausi alkoi ja suomalaisten poliittinen vastarinta aktivoitui jälleen. Jääkäri liike syntyi, koska aktivistit halusivat tehdä kaikkensa, vapauttaakseen Suomen Venäjän vallan alta. Tästä aiheutui aseellisia yhteenottoja ja aktivistien toiminta tuotti tulosta vuosien levottomuuksien kuluttua. Venäjällä koettiin kaksi vallankumousta ja vihdoinkin, 6.12.1917, eduskunta julisti Suomen itsenäiseksi. (Metsämäki & Nisula 2006, 20621.)

2.2 Järjestäytymistä, työväenaatetta ja naisten oikeuksia

1800-luvulta Suomeen on virrannut lukuisia erilaisia liikkeitä rajojemme ulkopuolelta. Kansainvälisiä vaikutteita on ollut niin vapaapalokunnissa, nuorisoseuroissa, naisliikkeessä, opiskelijaliikkeessä kuin globalisaatioliikkeessäkin. Myös kansallisvaltiot synnyttänyt nationalismi oli alun perin maailmalajaajuinen liike. (Ylä-Anttila 2010, 24625.)

Vapaapalokunnat olivat merkittävässä roolissa siihen, kun varsinainen joukkojärjestäytyminen Suomessa tapahtui 1860-luvulla. Yhdysvalloista Eurooppaan levinneet vapaapalokunnat olivat Suomessa ensimmäinen suuria joukkoja yhteen kokoava järjestö, jossa ihmiset yli säätyrajojen kokoontuivat yhteen. Tämä myös avasi tien joukkojärjestäytymiselle. (Ylä-Anttila 2010, 25626.)

Suomalaisen työväenliikkeen syntyessä aktivistien tausta-ajatuksena oli työn ja pääoman materialistinen ristiriita. 1800-luvun loppupuolella työväenliike oli Keski-Euroopassa ottanut haltuun sosialistisen ideologian, jossa tuotiin esille työläisten ja työnantajien välillä olevia luokkaristiriitoja. Tästä kehityksestä tietoisena suomalaiset säätyläiset pyrkivät estämään sosialismin leviämistä maahamme perustamalla porvariston johtamia työväenjärjestöjä. Samalla työväestölle ajettiin maltillisia uudistuksia, mutta valtaa ei kuitenkaan työväelle haluttu antaa. Porvaristo perusti esimerkiksi työläisten sivistysharrastuksiin keskittyneitä yhdistyksiä, jolloin esimerkiksi tehtaiden omistajat

pääsivät valvomaan työläisten vapaa-aikaa. Ammattiyhdistystoiminta alkoi Suomessa koulutetuimpien sekä parhaiten palkattujen työläisten, kirjatyöntekijöiden, joukosta. (Metsämäki & Nisula 2006, 57658.)

Viktor Julius Von Wright perusti ensimmäisen, työntajien johtaman työväenyhdistyksen Helsinkiin vuonna 1883. Jäseninä olivat enimmäkseen sivistyneistö sekä työväestön ylin kerrostuma, kuten suutarit ja kirjastotyöntekijät. Vuosien varrella öwrightiläiset työväenyhdistykset levisivät yhä laajemmalle ja 1890-luvun puoliväliin mennessä niitä oli jo nelisenkymmentä. Von Wrightin johdolla suomalaiselle työväelle esitettiin poliittisia vaatimuksia, kuten äänioikeus valtiollisissa ja kunnallisissa vaaleissa, perusopetuksen takaaminen kaikille ja 10-tuntinen työpäivä. (Metsämäki & Nisula 2006, 39640 ja 58659.)

Työläisradikalismi ja sosialismi saivat kipinän vuonna 1886, jolloin lakkoja oli ennätysmäärä noin parikymmentä. Kun sosialismi vähitellen virtasi Suomeen ja sosiaaliliberalistisen aatteen kannattaja Matti Kurikka pääsi suureen suosioon helsinkiläistyöläisten keskuudessa, kansa oppi ymmärtämään, että kapitalistiselle riistolle on vaihtoehtoja. Pikku hiljaa nuorsuomalaiset ja työläisradikaalit syrjäyttivät wrightiläisen työväenliikkeen. (em.)

Samoihin aikoihin kun wrightiläisyys siirtyi syrjään, raittiusliike nousi vahvasti esille sekä toi vaikutuksia myös sosialistiseen työväenliikkeeseen. Raittiusliikkeen johdossa ollut sivistyneistö pyrki holhoamaan työväestöön kuulunutta jäsenistöään. Jäsenistö asetti tavoitteekseen kieltolain sekä absolutismin. Raittiusliike sekä kieltolain ajaminen vaikuttivat myös siihen, että yleinen yhtäläinen äänioikeus toteutui. Äänioikeuden ajateltiin tukevan kieltolain toteutumista. Työväenliikkeessä painotettiin, että työläiset eivät kiinnostuisi perustuslaista ja valtiopäivistä ilman äänioikeutta. (Metsämäki & Nisula 2006, 41 ja 59660.)

Vuonna 1899 Turussa valtakunnallisen työväenpuolueen kokouksessa hyväksyttiin varovainen sosialistinen ohjelma ja puoluekokouksessa vaadittiin sosialistisia ja demokraattisia arvoja: yleistä ja yhtäläistä äänioikeutta, kahdeksantuntisesta työpäivää sekä yhdistymis-, kokoontumis-, lausunto- ja painovapautta. Forssan puoluekokouksessa 1903 sosialistinen ohjelma hyväksyttiin ja samalla myös Suomen Sosialidemokraattinen Puolue syntyi. (Metsämäki & Nisula 2006, 41 ja 59660.)

Vaikka työväenliikkeen järjestäytyminen lähti liikenteeseen kaupungeista, maaseudun tilattoman väestön mukaan tuleminen vaikutti merkittävästi siihen, että Suomessa oli 1900-luvun alussa maailman vahvin työväenpuolue. Suomessa työväen järjestäytyminen sekä työväenliikkeen itsenäistyminen tapahtui muuhun Eurooppaan verrattuna varsin rauhallisesti ja nopeasti. (Metsämäki & Nisula 2006, 57.)

Työväenliikkeen toiminta ei käynnistymisen jälkeen ollut kuitenkaan aina rauhanomaista. Työläisaktivismi syntyi vuonna 1904, kun osa työväenliikkeestä turvautui porvarillisen puolen tavoin väkivaltaisiin keinoihin kansallisen sarron vastustamiseksi Suomessa. Vaikka työväenliikkeen sisällä oli aktivismia, virallisesti puolue sanoutui kuitenkin siitä irti. Työväenliike radikalisoitui suurlakkovuonna 1905 sen jälkeen, kun säätyvaltiopäivät kieltäytyivät käsittelemästä äänioikeusuudistusta. Suurlakon taustasyynä 1905 oli se, että työläiset lakon kautta vaativat itselleen länsimaisia kansalais- ja perusoikeuksia. Lakon viime metreillä kaikki poliittiset ryhmät kannattivat sitä, että säätyedustuslaitos korvattaisiin demokraattisella järjestelmällä. Äänioikeusuudistuksen myötä Suomeen syntyi myös moderni puoluelaitos. (Metsämäki & Nisula 2006, 61-62.)

Naisasiajärjestäytyminen alkoi samoihin aikoihin nuorisoseura-, työväen- ja raittiusliikkeiden perustamisen kanssa. Työläisnaisten varhaisimmat järjestöt Suomessa perustettiin 1890-luvun alussa. Merkittävä muutos naisten asemaan tapahtui samalla, kun vuosina 1905-1906 yleinen ja yhtäläinen äänioikeus toteutui ja samalla myös suomalaiset naiset saivat äänioikeuden. (Metsämäki & Nisula 2006, 104-105 ja 116-118.)

2.3 Vihreän sukupolven läpimurto

Kuten edeltä kävi ilmi, 1900-luvun nationalismiin vannoutuneet aktivistit käyttivät toiminnassaan monenlaista väkivaltaa ja jopa terrorismia. Runsaasti poliittisia murhia, puukotuksia ja pommi-iskuja. Esimeriksi Kansalaissodan ja Lapuan liikkeen aikoina tapahtui paljon väkivaltaa ja uhkailua, mutta sotien jälkeen tilanne rauhoittui vuosikymmeniksi, vaikka mellakoita ja mielenilmauksia välillä tapahtuikin.

1960-luvulla kansalaistottelemattomuus saapui varovasti Suomeenkin ja se näkyi käytännössä esimerkiksi opiskelijaliikkeen sekä luonnonsuojelu- ja eläinoikeusliikkeiden toiminnassa (Ylä-Anttila 2010, 28).

Luontoasioihin keskittyneitä järjestöjä on toiminut Suomessa 1900-luvun alusta lähtien, mutta ympäristökysymyksistä tuli varsinainen kansanliike vasta 1970-luvun lopulla. Kun työväenliikkeen nousun jälkeen poliittiset liikkeet olivat määritelleet itsensä joko oikealle tai vasemmalle, vihreää kantaa edustanut puolue ei tätä ööikealla tai vasemmalla - määritelmää niellyt vaan sen sijaan ilmaisi olevansa öedellä. Noista ajoista lähtien syntyneet öuudet liikkeetö eivät ole nojautuneet mihinkään yhteiskuntaluokkaan. Sama kehitys on ollut niin Suomessa kuin Euroopassakin, ja monissa maissa näitä uusia järjestöjä alettiin kutsua julkisuudessa termillä övaihtoehtoliikeö. Erityisesti Kojjärven tapaus toi yleisen ympäristöaktiivisuuden kansan tietoisuuteen ja käynnisti uuden ympäristöliikkeen. (Metsämäki & Nisula 2006, 254ö259.)

Kojjärven tapauksella viitataan vuoteen 1979, jolloin ympäristösuojelijat suojelivat tempauksellaan poikkeuksellisen arvokkaana lintujärvenä pidettyä Kojjärveä. Soiden ojittaminen metsätalousmaaksi oli ollut Suomessa yhä aktiivisempaa ja nyt Kojjärveä uhkasi kuivuminen. Kun paikalliset maanviljelijät olivat leventäneet järvestä lähtevää laskuoja, luonnonsuojelijat eivät jääneet laakereilleen lepäämään. Aktivistit pystyttivät padon laskuojaan ja tämän jälkeen köyttivät itsensä paikalle tuotuihin kaivinkoneisiin. Aktivistit olivat Kojjärvellä useita päiviä ja merkittävä julkisuus sai valtioneuvoston ottamaan kantaa asiaan. Pengerryksien kautta pyrittiin turvaamaan sekä paikallisten maanviljelijöiden edut että linnuille riittävä vedenkorkeus. Kojjärvi nosti ympäristöaktiivisuuden kaiken kansan yleiseen tietoon. Ympäristöaktivistisia tempauksista vilkkain aika oli vuosien 1980ö1981 välillä jolloin tehtiin jopa jo kolmasosa koko vuosikymmenen aikana tapahtuneista tempauksista. (Metsämäki & Nisula 2006, 243ö244, 252 ja 259.)

1980-luvun lopulla uuden aktivismin kärkihahmoina, ja eläinoikeustaistelijoina, toimivat punkkarit ja anarkistit. Anarkistiliikkeen poliittinen vaikutus jäi kuitenkin melko vähäiseksi, sillä sanoma ei kulkeutunut riittävän laajalle. Aktivistiliikkeet toimivat aktiivisimmin yliopistopaikkakunnilla ja liike pyri politisoimaan arkisia asioita ö

pukeutumista ja ruokaa. Eläinoikeuksien ja ympäristöteemojen ohella aktivistit ajoivat mm. ihmisoikeus- ja kehitysmaa-asioita. (Metsämäki & Nisula 2006, 3046305.)

Ympäristöaktivistien joukossa ei enää puhuttu kansalaistottelemattomuudesta vaan käyttöön otettiin uusi termi ökوتاasiö. Sillä viitattiin ekologiseen sabotaasiin ja muihin laittomiin keinoihin, joilla pyrittiin haittamaan tai estämään luontoa tuhoavaa toimintaa. Ihmisten vahingoittaminen kiellettiin. Sanan käytön yhteydessä luovuttiin siitä ajatuksesta, että tekijät tulisivat avoimesti esille ja kantaisivat seuraukset teoistaan. Sen sijaan aktivistit olivat valmiita toimimaan salassa sekä pakoilemaan oikeudellista vastuuta. Liikkeen tavoitteena oli pitää jyrkkä radikalismi ja rauhallinen toiminta samassa liikkeessä. Vaikka liikkeeseen kuuluvat henkilöt tekivät iskuja, itse liike sen sijaan irtisanoutui teoista. (Metsämäki & Nisula 2006, 3056306.)

Vuonna 1995 perustettu Oikeutta eläimille -järjestö halusi tehdä eläinten oikeuksista yhteiskunnallisen kysymyksen. Kritiikkiä oli tarkoitus antaa muun muassa turkistarhaukselle, lihateollisuudelle ja koe-eläintoiminnalle. Järjestön innoittajina toimiva liike oli Greenpeacen tavoin toimiva järjestö Peta, jolla oli vahvan tieto- ja tutkimustoiminnan ohella näyttävästi hoidettu mediatempausosasto. Heti alusta alkaen Oikeutta eläimille päätti mieltä räjäköitä toimintatapoja, joilla mediaan pääsy voisi varmistua. (Metsämäki & Nisula 2006, 2896290.) Uuden järjestön perustajat kokivat, että vakiintuneet järjestöt olivat liian byrokraattisia ja tehottomia, joten oli aika palata kadulle, tuoda eläinten oikeudet ihmisten silmien eteen ja julkisuuteen sekä ryhtyä tarvittaessa radikaaleihinkin toimiin (Konttinen & Peltokoski 2004, 13614.).

Merkittävin ympäristöradikalismien aloituspiste määritellään yleisesti toukokuuhun 1995. Tuolloin kolme tuntematonta aktivistia hyökkäsi Pohjanmaan kettutarhoille, vapauttivat satoja kettuja ja maalasivat seinään viestin öWar has begun. ALF.ö Iskujen tekijöiksi paljastui kolme nuorta naista, jotka ilmoittivat edustavansa Eläinten vapautusrintamaa (EVR), englanniksi ALF. Mainittu liike edustaa Isosta-Britanniasta vuonna 1976 liikkeelle lähtenyttä aatetta, jonka mukaan kuka tahansa saattoi suorittaa iskuja tiettyjen, löyhästi muotoiltujen sääntöjen mukaan. Tämän vuoksi Pohjanmaan iskujen takana ajateltiin olevan ulkomailta tullut ekoterrorismiryhmä. Media nimesi tekijät kettutyttöiksi ja asian julkisuusmyllytys sai toimittajat kiinnostumaan myös Oikeutta eläimille -järjestöstä ja toivat liikkeen aatteita julkisuuteen. Samalla tosin liike joutui selittelemään aiempia

laittomia tekojaan, kuten turkisliikkeiden ikkunoiden rikkomisia ja liha-alan yrityksiin tehtyjä iskuja. (Metsämäki & Nisula 2006, 2936295 sekä Konttinen & Peltokoski 2004, 19.)

1990-luvun eläinaktivismia ja ympäristöradikalismia tutkineet Esa Konttinen ja Jukka Peltokoski (2004, 7) toteavat, että kettutarhoihin tehty laaja sabotaasi nousi julkisuuteen vahvasti esille ja aiheutti kohua monesta syystä. Omaisuuteen ja lailliseen elinkeinon kohdistuneet iskut tulkittiin pelottavaksi harha-askeleeksi suutaan, joka on tuonut maailmaan verenvuodatusta ja epäjärjestyttä. Ajateltiin, että terrorismi teki tuloaan Suomeen. Laillisen elinkeinon kyseenalaistaminen ja yksityisomaisuuden kimppuun käyminen öeläinten oikeuksien nimissä uhmasi yhteiskunnan virallisesti määrittelemää yksityisyyden ja omaisuuden suojaa.

Isku aiheutti paljon pohdintaa toiminnan alkuperästä ja tekijöitä. Sitä, oliko toimintaa johdettu ulkomailta tai olivatko aktivistit yhteiskunnasta syrjäytyneitä järjettömiä ihmisten ja yhteiskunnan vihaajia. Vaikka spekulatiota käytiin monesta suunnasta, tuli myöhemmin kuitenkin ilmi, että eläinoikeusiskut olivat osa laajempaa radikaalia ympäristöliikehdintään 1990-luvulla. Samaan liikehdintään kuuluivat esimerkiksi mielenosoitukset turkisliikkeiden edustalla, iskut koe-eläinlaboratorioihin, kadunvaltausjuhlat sekä Shelliin, Finnairiin ja McDonaldsiin kohdistuneet boikotit. (Konttinen & Peltokoski 2004, 8 ja 103.)

Aktivismia 1990-luvun Suomessa tutkineen Arto Lindholmin tutkimuksessa esille tulleet vaikutuskeinot sisälsivät monenlaista kansalaistottelemattomuutta, joista useimmat tempaukset tuntuivat liittyvän ympäristö- ja eläinoikeusasioihin. Laittomia eläinten vapauttamisia, mellakoita, sabotaaseja, kiihkeitä mielenosoituksia ja jopa ampumavälikohtaus, jossa turkistarhaaja haavoitti neljää aktivistia, jotka yrittivät värjätä kettuja. Lindholmin mukaan eräiden tutkimusten mukaan vuosituhannen vaihteessa on muutaman vuoden aikana eläinsuojelun ja ömuiden hyvien aatteiden nimissä oli tehty kuluneiden muutaman vuoden aikana suuri määrä rikoksia ó jopa noin 300 rikosta. (Lindholm 1998, 3-4.)

Lindholmin tutkimuksessa esille nousseet aktivistien ydinteemat olivat eläinten oikeudet, laajasti ymmärretyt ekologiset ongelmat, maailmanlaajuinen sosiaalinen tasa-arvo,

antiautoritaarisuus, antirasismi sekä antimilitarismi. Hänen mukaansa radikaali ympäristöaktivismi näyttäytyi sekä yksittäisinä, mihinkään järjestöön kuuluvina aktivisteina, että erilaisina ryhmittyminä, kuten järjestöinä, boikottiryhminä ja suoran toiminnan ryhminä. Jäsenmaksujen maksaminen vaihteli aktivistien keskuudessa. Jotkut saattoivat maksaa jäsenmaksuja lukuisiin järjestöihin, mutta eivät varsinaisesti osallistuneet toimintaan. Toisaalta löytyi myös aktivisteja, jotka olivat keskeisiä vaikuttajia, mutta olivat jättäneet syystä tai toisesta jäsenmaksun maksamatta. (Lindholm 1998, 5-6.)

1990-luvulta lähtenyt ympäristö- ja eläinaktivismi näkyy myös siinä, että vuosikymmenen aikana perustettiin aiemmin mainitun Oikeutta Eläimille -liikkeen ohella myös useita muita merkittäviä kansanliikkeitä ja järjestöjä. Vuonna 1993 perustettu Vegaaniliitto pyrki nostamaan ajatusta eläinten teollista hyväksikäyttöä vastaan sekä pyrkii kyseenalaistamaan yleisiä kulutustottumuksia sekä samalla edistämään kasvissyöntiä ja vegaanista elämäntapaa ylipäätään. Vuonna 1996 perustettu Maan ystävät pyrki luomaan laajan, monia yksittäisiä ryhmiä yhdistävän sateenvarjojärjestön. Lähtökohtana on näkemys siitä, että Suomeen tarvitaan aktiivinen organisaatio, jonka näkökulma ympäristöön on kokonaisvaltainen ja globaali. Vuosikymmenen aikana perustettiin myös joukko muita, pienempiä ympäristöryhmiä. (Konttinen & Peltokoski 2004, 23627.)

Vuosituhanen vaihteen lähestyessä aktivistien iskut olivat yhä voimakkaampia. Toimintamuotona saattoi olla esimerkiksi omaisuuteen kohdistuvat iskut, kuten eläinten vapauttamiset tai varastojen polttamiset. Näillä iskuilla vastustettiin mm. turkistarhausta. Vaikka esimerkiksi opiskelijaliikkeet toivat protestitoimintaa yhteiskuntaan, olivat toiminta Suomessa tietyillä tavoin varsin kesyä. Mielenosoitukset eivät olleet väkivaltaisia ja ylioppilaat valtasivat yliopiston sijaan oman talonsa. Myös auton julkisella paikalla polttamiseen oli pyydetty polisilta lupa. Suomalaisessa poliittisessa kulttuurissa rauhallisuudesta ja maltillisuudesta on tullut vahva odotusarvo, josta poikkeaminen herättää huomiota ja pelkoa. Suomessa on ollut jo kansakunnan varhaisista ajoista lähtien paine sisäiseen yhtenäisyyteen sekä pelko epäjärjestystä kohtaan. Esimerkiksi sisällissota on luonut aikoinaan näille aatteille painetta. (Ylä-Anttila 2010, 29, 32 ja 100.)

Kun 1990-luvulla käytiin julkista keskustelua Suomeen tulleesta ympäristöaktivismista, yksi debatti koski sitä, oliko liikkeen radikalismi jopa terrorismia. Konttinen ja Peltokoski

(2004, 1376139) jakavat poliittisen toiminnan joko lailliseksi tai laittomaksi. Laillisia keinoja ovat mm. mielenosoitukset sekä monet kansalaisten vapaaseen kokoontumisoikeuteen sekä mielipiteenilmaisuun liittyvät vaikuttavat muodot, joihin ei tarvita erillistä lupaa viranomaisilta. Lievimmäksi laittomaksi suoraksi toiminnaksi Konttinen ja Peltokoski nimeävät kansalaistottelemattomuuden, ja astetta rajummaksi omaisuuteen kohdistuvat avoimet tai ömaanalaisetö ekotaasit sekä vielä tätäkin voimakkaammaksi ekoterrorismin, jolloin toiminta suuntautuu tietoisesti ihmisen fyysistä koskemattomuutta vastaan. Aktivistien tekojen määrittely näihin kolmeen ryhmään on hyvin liukuva käsite.

Radikalisoitumisen syyt ovat Konttisen ja Peltokosken (2004, 1576158) mielestä monitasoisia. Ennen kaikkea se heijastaa nuorten aktivistien huolta siitä, kuinka ympäristökatastrofien mahdollisuus kasvaa, mutta yhteiskunta ei välitä tarpeeksi tai pysty tekemään asioille riittävästi. Samoin kuin puolustuskyvyttömiä eläimien hyödyntäminen markkinavoimien käyttöön tuovat moraalista suuttumusta. Aktivistien mielestä vakiintuneet järjestöt ö tai puoluelaitos ö eivät ole onnistuneet vaikuttamaan asioihin riittävästi, joten radikaalit aktivistit irtaantuivat järjestökentästä sekä auktoriteeteista. 1990-luvun radikalisoituminen oli kuin vastakohta 1970-luvun alun vasemmistolaiselle opiskelijaliikkeelle, jolloin korostettiin mm. öyhdenmukaisuutta, sisäistä hallintaa ja muodollista organisoitumistaö.

2.4 Aktivismi 2000-luvulla

2000-luvun aktivismissä näkyvillä olleita teemoja ovat muun muassa ympäristö-, eläin- ja ihmisoikeuskysymykset sekä maahanmuuttoon ja seksuaalivähemmistöjen oikeuksiin liittyvät teemat. Internet portaaleineen sekä sosiaalisen median palveluineen on käytännössä aina tärkeässä roolissa aktivistien tiedonvälityksessä ja verkostoitumisessa. Verkosta löytyy useita ööikeisto- ja vasemmistomielisilleö suunnattuja portaaleja tai keskusteluareenoita, jossa saman aatemaailman jakavat ihmiset kohtaavat. Monia internetissä toimivia verkostoja yhdistää anonyymius. Seuraavaksi käyn läpi muutamia tunnettuja suomalaisia verkkoportaaleja sekä aktivistiryhmiä.

Oikeistoradiaaleista verkkoportaaleista tunnetuin lienee maahanmuuttokriittisyyteen keskittyvä Hommaforum. Vasemmistoaktivistien tietokanavana taas toimivat esimerkiksi rasismien ja fasismin vastainen internetsivu Takku sekä antifasistinen verkosto Varis.

Anonyymien anarkistien ylläpitämä Takku-sivusto kokoaa aktivismiin liittyviä kuvia, uutisia, kuvia sekä muuta materiaalia. Sivusto haluaa rohkaista tavallisia ihmisiä puolue-, ammattiliitto- ja järjestötoiminnasta riippumattomaan kapinaan mm. luomalla keskustelua ja toimintaa. Kymmenisen vuotta toiminut verkosto pyrkii edistämään sitoutumattomasti tasavertaista toimintaa. (Takku 2015a ja 21015b.)

Vuonna 2014 perustettu Antifasistinen verkosto Varis määrittelee tavoitteekseen ötuhotä järjestäytynyt fasismi ja poistaa sen yhteiskunnallinen kasvualustaö. Verkostoon kuuluu riippumattomia, itsenäisiä ryhmiä, jotka päättävät itse esimerkiksi toimintaperiaatteistaan. (Takku 2014a, Varisverkosto 2015a ja Varisverkosto 2015b.)

Vuonna 2008 perustettu maahanmuuttokriittinen yhdistys Homma ry ylläpitää mm. maahanmuuttoon ja sananvapauskysymyksiin perustuvaa Hommaforum-keskustelupalstaa (Hommaforum 2015). Palsta oli alun perin kansanedustaja Jussi Halla-ahon (ps) blogin vieraskirja, mutta loppujen lopuksi palstaa alkoi pyörittää diplomi-insinööri Matias Turkkila, joka taas valittiin perussuomalaisten lehden päätoimittajaksi vuonna 2012 (Helsingin Sanomat 2012a). Hommaforumin kautta on myös kerätty rahoitusta perussuomalaisille sekä Muutos 2011 -pienpuolueen eduskuntavaaliehdokkaille. Muutos 2011 on myös saanut alkunsa samaisella verkkosivustolla. (Helsingin Sanomat 2011).

Hommaforumille on julkisuudessa kehittynyt rasistinen maine. Sivuston kirjoituksia on pidetty usein loukkaavina esimerkiksi maahanmuuttajia ja seksuaalivähemmistöjä kohtaan. Erään kohun julkisuudessa aiheutti perussuomalaisten kansanedustajan James Hirvisaari vuonna 2012, kun hän vertasi kirjoituksessaan homoseksuaalisuutta vammaisuuteen. (Helsingin Sanomat 2012b.)

Sitoutumaton, kansanmielinen järjestö Suomen Sisu ry pyrkii verkkosivujensa mukaan edistämään ösuomalaisen yhteiskunnan kokonaisvaltaista kehittymistä kansallismieliseksiö (Suomen Sisu 2015). Maahanmuuttokriittistä järjestöä on nimitetty julkisuudessa äärioikeistolaiseksi ja muukalaisvihamieliseksi. Järjestön jäsenillä on yhteyksiä Ruotsin

Nationaldemokraterna-puolueeseen ja järjestön kesäleireillä on harjoiteltu luentojen ohessa muun muassa ampumista. Useat järjestön jäsenet ó kuten Jussi Halla-Aho ja James Hirvisaari ó ovat nousseet politiikkaan. (MTV uutiset 2015b.) Järjestön puheenjohtajana on toiminut vuodesta 2013 Olli Immonen, joka nousi kohun keskelle heinäkuussa 2015 kirjoitettuaan Facebook-päivityksen, jossa hän puhui taistelusta monikulttuurisuutta vastaan. Päivitys sai aikaan voimakkaita reaktioita, muun muassa Helsingissä järjestettiin 15 000 ihmistä yhteen koonnut rasisminvastainen mielenilmoitus. (Helsingin Sanomat 2015e.)

Tammikuussa 2013 julkaistussa valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden tilannekatsauksessa todettiin, että radikaali äärioikeisto ja -vasemmisto ovat Suomessa vähäinen ilmiö. Pääosan ilmiöstä muodostavat öuusnatsismiin ja rasistiseen skinheadperinteeseen pohjautuvat pienet ja paikalliset kerhot. Poikkeuksena raportissa mainittiin ainoastaan Suomen Vastarintaliike (SVL), joka on toiminnassaan ollut yhä hyökkäävämpi ja luonut aktiivisesti yhteyksiä myös maamme rajojen ulkopuolelle. (Kansan uutiset 2013).

Suomen Vastarintaliike (SVL), joka on osa Pohjoismaista Vastarintaliikettä (PVL), tunnustaa kansallissosialistisen maailmankatsomuksen. Liike on uusnatsijärjestö, joka avoimesti kannattaa kansallissosialistisen valtion perustamista. SVL nousi julkisuuteen elokuussa 2015 järjestettyään väkivaltaisuuksiin kärjistyneen mielenilmauksen Jyväskylässä. Mielenilmauksen osallistujat alkoivat pahoinpidellä sivullisia sekä aggressiivisesti estää poliisin toimintaa. (Sisä-Suomen poliisilaitos 2015a ja 2015b.)

SVL:n radikaalit aktivistit ovat myös muun muassa iskeneet vuonna 2010 Helsinki Pride -kulkueeseen sekä syyllistyneet puukotukseen Jyväskylän kirjastossa tammikuussa 2013 öÄärioikeisto Suomessaö -kirjan esittelytilaisuudessa. (MTV uutiset 2015a.) Se, miksi poliisi pitää SVL:ää erityisen vaarallisena johtuu muun muassa siitä, että liike on myös verkostoitunut veljesjärjestöihin muissa Pohjoismaissa. Sisäministeriön mukaan liike on "potentiaalisesti vaarallinen". Vastarintaliikkeen johto haluaa myös houkutella alaikäisiä toimintaansa ja radikalisoida heidät. (Helsingin Sanomat 2015a.)

Radikaalin islamin ja islamismin leviämistä Suomessa vastustavaa Finnish Defence League (FDL) -liikettä on pidetty äärioikeistolaisena, vaikka liikkeen verkkosivuilla

sanoudutaankin irti väkivallasta ja rasismista (Finnish Defence League 2015). Tämä johtuu lähinnä siitä, että Euroopan-laajuisen liikkeen jäseniä on syyllistynyt kotimaassaan muun muassa moskeijoiden murhapolttoon (Yle uutiset 2012c).

Myös skinheadit luetaan suomalaisiksi äärioikeistolaisiksi ryhmittymiksi. Tosin poliisi on arvioinut, että alkuperäiset skinit ovat siirtyneet usein pois toiminasta mm. perheiden perustamisen jälkeen (Helsingin uutiset 2012).

Ääriivasemmistolaisista liikkeistä puhuttaessa on julkisuudessa viitattu esimerkiksi Anarkistisen A-ryhmän suuntaan. öA-ryhmäö pyrkii olemaan övakiintunut, avoin ja helposti lähestyttävä anarkistiryhmäö. Varsinaisten aktivististen tempausten ohella A-ryhmä järjestämään anarkismia esitteleviä luentoja ja lisäksi ryhmä julkaisee omaa ilmaisjakelulehteä. Ryhmä kertoo verkkosivuillaan osallistuneensa mm. vuonna 2013 opintotuen muutoksia vastustaneeseen öNäpit irti opintotuestaö -mielenosoitukseen sekä EU:n rajavartiovirasto Frontexin vastaiseen mielenosoitukseen (Takku 2014b). Ryhmä on noussut otsikoihin myös mm. syyskuussa 2014 ammattiliitto JHL:n työnseisausta tukevan mielenilmauksen aikana, kun anarkistit yrittivät estää Helsingin seutuliikenteen metroliikennettä korvaavien bussien kulkemisen (Metro 2014).

Poliittisia arvoja tunnustavien radikaaliryhmien ohella Suomessa toimii myös poliittisesti sitoutumattomia ryhmiä, kuten hakkeriryhmä Anonymous. Ryhmä ei ole kovin usein suomalaisessa mediassa ollut viime vuosina esillä, mutta viimeisimpiä ja näkyvimpiä tapauksia on ollut muun muassa vuonna 2012 Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskusta vastaan tehty palvelunestohyökkäys sen jälkeen, kun Elisan Pirate Bay -esto oli astunut voimaan. Ryhmä lähetti myös pommiuhkauksen yhdistystä sekä sen henkilökuntaa kohtaan. (Yle uutiset 2012b)

Anonymous-ryhmä nimeää YouTube-sivulla julkaistun videonsa saatetekstissä vastustavansa sitä, että öpoliisin suojeluksesta nauttiva poliittinen eliitti tekee päätöksiä vastoin kansan tahtoa epädemokraattisesti ja Suomen perustuslain vastaisestiö sekä viittaa siihen, että Suomea oltaisiin myymässä pala palata ulkomaalaisille suursijoittajille. YouTubessa julkaistusta videokoosteesta selviää, että hakkeriryhmän aktivistit ovat Suomessa osallistuneet mm. olleet mm. Natoa sekä TTIP:tä ja TISA:a vastustaviin

mielenosoituksiin, Tampereen Kiakkovierasjuhliin sekä Näpit irti Gazasta -mielenilmaukseen. (YouTube 2014.)

Radikaaliaktiivisuuden äärimmäisimmän muodon, terrorismin määritelmä otettiin Suomen rikoslakiin mukaan vuonna 2003. Rajuimpia poliisin terroriksi luokittelemia rikoksia 2000-luvulla ovat olleet Jokelan ja Kauhajoen kouluampumiset vuosina 2007 ja 2008 sekä isku Äärioikeisto Suomessa -kirjan julkaisutilaisuuteen tehty isku vuonna 2013, jolloin kolme äärioikeistoaktivistia rikkoi pulloja ja puukotti yhtä tapahtuman järjestäjää. (Yle uutiset 2014.)

Radikaaliryhmien lisäksi Suomesta löytyy useita aktivistiryhmiä, jotka eivät sinällään ole esiintyneet otsikoissa varsinaisen radikaalin toiminnan tai kansalaistottelemattomuuden vuoksi, mutta pyrkivät muilla, huomiota herättävillä tavoilla julkisuuteen. Näihin ryhmiin lukeutuvat muun muassa Ero armeijasta -verkkosivun (Helsingin Sanomat 2015d) kautta kohun aiheuttanut Aseistakieltäytyjäliitto (AKL), lähinnä mielenilmauksissa julkisuudessa näkynyt antikapitalistinen Occupy Finland sekä Anarkistinen Musta Risti (AMR), joka on kansainvälinen anarkistien vankitukiorganisaatio. AMR:n toiminta on käytännössä vankilavierailuja, vetoomuskampanjoita sekä solidaarisuusmielenosoituksia (Anarkismi 2015).

Eläinoikeus- ja ympäristöjärjestöistä eniten julkisuudessa kansalaistottelemattomuuden vuoksi olleita 2000-luvun toimijoita ovat olleet erityisesti Greenpeace sekä Oikeutta eläimille. Näiden ohella myös Maan ystävien aktivistit sekä Stop Talvivaara-liikkeen aktivistit ovat olleet aktiivisesti esillä.

Maan ystävät on esiintynyt julkisuudessa mm. kesäkuussa 2015, kun ydinvoimaa vastustavat aktivistit leiriytyivät Pyhäjoen Hanhikivenniemellä (Kaleva 2015). Oikeutta eläimille -järjestö on taas ollut julkisuudessa tasaiseen tahtiin, kun aktivistit ovat esimerkiksi käyneet salakuvaamassa materiaalia suomalaisilta tuotantoeläintiloilta. Greenpeacen suurin näkyvyyspiikki 2000-luvulla on eittämättä ollut kansainvälistä mediahuomiota saanut isku venäläiselle öljynporauslautalle syksyllä 2013 eli sama tapaus, jota tämäkin mediatutkimus käsittelee.

Stop Talvivaara -liike lähetti ensimmäisen tiedotteensa maaliskuussa 2012, vaaten Talvivaaran kaivoksen sulkemista (Stop Talvivaara 2012). Liikkeen aktivistit ovat näkyneet viime vuosina usein julkisuudessa esimerkiksi mielenosoitusten kautta, joita he ovat järjestäneet mm. Talvivaaran yhtiökokouksen ulkopuolella. Aktivistit ovat tuottaneet aktiivisesti materiaalia liikkeen verkkosivuille, muun muassa videoita ja valokuvia kaivosalueelta.

Isoimmissa radikaaleissa tempauksissa useita eri järjestöjä edustavat aktivistit liittyvät yhdeksi rintamaksi. Esimerkiksi vuonna 2014 järjestetty mellakaksi äitynyt Luokkaretki lähiöstä Linnaan -mielenosoitus keräsi yhteen sekä äärivasemmiston että -oikeiston aktivisteja (Helsingin Sanomat 2014). Mielenosoituksessa tehtiin monia vahingontekoja, mm. ikkunoita rikottiin ja autoja vahingoitettiin (Yle uutiset 2014).

Helsingin poliisin arvioi keväällä 2015, että edellisenä vuotena tapahtuneet anarkististen mielenosoituskahakat olivat muuttuneen aiempaa aggressiivisemmiksi. Ilkivalta, järjestyshäiriöt ja yhteenotot poliisin kanssa olivat yhä yleisempiä. (Helsingin Sanomat 2015b.) Lisäksi suomalaisten viranomaiset kertoivat tammikuussa 2015, että radikaalisti ajattelevien islamistien määrä olisi kasvanut Suomessa moninkertaisesti. Arvioiden mukaan Suomessa olisi kolmisensataa radikaalisti islamistista ihmistä, jotka myös levittävät aatettaan. (Helsingin Sanomat 2015c.)

Ylipäätään radikaali, kansalaistottelemattomuuden rیمان ylittävä aktivismi tuntuukin 2000-luvun Suomessa kallistuvan vahvemmin maahanmuuttokriittisiin, nationalistisiin teemoihin kuin esimerkiksi eläin- tai ympäristöaktivismiin.

3 AKTIVISTIEN TOIMINTAYMPÄRISTÖSTÄ

Kansalaisaktivismi on suoran toiminnan politiikkaa, jossa julkisen toiminnan kautta pyritään vaikuttamaan yhteiskunnallisiin epäkohtiin. Osa aktivisteista toimii yksin, osa taas toteuttaa toimintaansa kansalaisjärjestöjen ja -liikkeiden tai verkostojen välityksellä.

Aktivistit lobbaavat, järjestävät mielenosoituksia, seminaareja ja kampanjoita sekä julkaisevat tiedotteita ja lentolehtisiä. He hyödyntävät monipuolisesti internetiä ja sosiaalisen median kanavia. Aktivistien työhön kuuluu usein myös poliittista vaikuttamista, esimerkiksi kampanjoinnin, lobbauksen tai seminaarien järjestämisen kautta. Aktivistit saattavat tehdä myös yhteistyötä poliittisten päättäjien kanssa.

Aktivismin toimintamahdollisuuksiin vaikuttaa merkittävästi se, mistä maanosasta tai valtiosta on kyse. Esimerkiksi paikallinen lainsäädäntö sekä eettinen arvo- ja asenneilmapiiri määrittelevät sen, kuinka vapaat tai rajoitetut toimintaedellytykset aktivisteilla ovat.

Aktivistien toiminta on keskimääräistä rajallisempaa valtioissa, joissa on laajalti verkkosensuuria, rajoitettu pääsy sosiaalisen median kanaviin, huonosti toteutunut lehdistönvapaus sekä ankaria juridisia seurauksia kansalaistottelemattomuudesta. Demokraattiset länsimaat taas tuovat aktivisteille huomattavasti vapaammat toimintamahdollisuudet lainsäädännön puitteissa.

Aktivistien tavoitteena on usein se, että paikalliset tempaukset saavat tukea laajemmin omassa valtiossa ó tai mieluiten globaalissa mittakaavassa. Taustalla on se, että nykypäivänä ihmisen toiminta yhdellä puolen maailmaa vaikuttaa yhä enemmän toisella puolen maailmaa eläviin ihmisiin. Kansalaisliikkeet ja -järjestöt sekä julkisuus ovat olleet tärkeitä ehtoja demokratian kehittämiseksi kansallisella tasolla (Ylä-Anttila 2010, 15616).

Tässä luvussa pureudutaan niihin asioihin, joilla on merkitystä aktivistien konkreettiseen toimintaympäristöön asenneilmapiirin ja lainsäädännön kannalta.

3.1 Nuorisoa, rikollisia vai hyväntekijöitä?

Julkisuudessa aktivismi on ymmärretty usein nuorisoilmiönä. Iskuihin aktivistit kun vaikuttavat olevan usein iältään nuoria, yleensä korkeintaan kolmekymppisiä.

Aktivistien nuoruus ikä ei ole kuitenkaan pelkkä myytti. Arto Lindholm teki oman tutkimusaineistonsa perusteella arvion, että 1990-luvun loppupuolella radikaalin ympäristöaktivismiin toiminnallisiin tempauksiin osallistuneet aktivistit olivat iältään yleensä 16-24-vuotiaita (1998, 4-5).

Aktivistien nuoruus näkyi myös Konttisen ja Peltokosken (2004, 53-54) haastattelututkimuksen aktivisteista vuosina 1998-1999. Aktivisteista lähes kolme neljäsosaa oli alle 25-vuotiaita ja vain kolme prosenttia yli 40-vuotiaita. Sukupuolen puolesta naisia oli enemmän kuin miehiä 1,7-kertainen määrä.

Myös uutiskuvat heijastavat aktivistien nuoren iän imagoa. Hanne Hämäläisen tutkimuksessa, jossa tutkittiin sosiaalisten liikkeiden visuaalista vasta- ja valtajulkisuutta aktivistien omilla internetsivuilla ja Helsingin Sanomissa vuosina 2000-2010. Hämäläisen tutkimuksessa todettiin, että kuvissa esiin nostetuista toimijoista suurin osa oli nuoria ja nuoria aikuisia molemmissa lähteissä. Nuoruutta myös korostettiin erityisesti kuvasteksteissä ja otsikoissa. (Hämäläinen 2011, 73.)

Pirita Jupin eläinoikeusaktivismia koskeneessa tutkimuksessa (2004, 193) yksi keskeisistä uutisointiin liittyneistä diskursseista oli öholhoava diskurssi, joka kuvaili eläinaktivismia nuoriso-oireiluna. Aktivistien nähtiin olevan turhautuneita, ahdistuneita nuoria, jotka olivat menettäneet uskonsa perinteiseen politiikkaan, ja heidän toimintansa, kuten laittomat iskut, nähtiin häiriökäyttäytymisenä.

Arto Lindholmin tutkimuksessa aktivistien elämäntapa ilmensi henkilökohtaista vapauden pyrkimystä. Nuorille toimintaan osallistuminen saattoi merkitä henkistä vapautumista perinteisistä arvoista sekä opittujen arvojen kyseenalaistamista. Elämän auktoriteetteja kohtaan kohdistunut kapina saattoi tuoda eteen jyrkkiä, perhepiiriin kohdistuneita

konflikteja, uutta myös uudenlaisen, tasavertaisen suhteen vanhempien kanssa. Yhteenkuuluvuuden tunnetta saattoi tulla esimerkiksi tilanteessa, jolloin vanhemmat olivat myös itse olleet aikanaan poliittisesti radikaaleja. (Lindholm 1998, 34635.)

Nuorten kiinnostuksesta politiikkaan sekä yhteiskunnolliseen vaikuttamiseen on kerätty tuoretta tietoa vuosittaisissa Nuorisobarometri-tutkimuksissa. Vuoden 2013 Nuorisobarometrissä 15-29-vuotiaista vastaajista 7 prosenttia oli osallistunut poliittisessa toiminnassa ja joka kolmannes pyrkinyt vaikuttamaan itselle tärkeisiin yhteiskunnallisiin asioihin muutoin (Myllyniemi 2014, 21). Seuraavana vuonna 2014 saman ikäluokan vastaajista jopa joka viides osallistui aktiivisesti tai satunnaisesti johonkin yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen tähtäävään kansalaisliikkeen toimintaan (Myllyniemi 2015, 79).

Nuorten poliittista aktiivisuutta toi esille myös vuosina 2004-2005 toteutettu laaja eurooppalainen EUYOUNGPART-tutkimusprojekti, jossa kartoitettiin nuorten poliittista osallistumista kahdeksassa Euroopan unionin maassa. Suomalaisen nuorten osallistuminen vaikutti olevan ylipäätään aktiivisempaa kuin muualla Euroopassa keskimäärin. Suomi oli keskiarvon yläpuolella jopa 11/16 järjestötoiminnan muodoista, jotka olivat vertailussa mukana. Yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen liittyvästä toiminnasta suomalaiset nuoret olivat aktiivisia mm. nuorisjärjestö- ja hyväntekeväisyysjärjestötoiminnassa. Sen sijaan aktivistien operinteisinä aloina nähtyihin toimintoihin (esimerkiksi eläinsuojelu-, ihmisoikeus- tai ympäristöjärjestöihin) viittaavaan toimintaan osallistuminen jäi vähäiseksi. (Paakkunainen 2006, 49.)

Nuoruuden ohella muita aktivisteihin liittyviä yleisiä yhtäläisyyksiä on muun muassa se, että aktivistit ovat useimmiten kotoisin kaupungeista ja korkeasti koulutettuja. Konttisen ja Peltokosken tutkimuksessa mukana olleista aktivisteista yli puolet asui suuressa kaupungissa. Keskisuurissa kaupungeissa asui neljännes vastaajista ja pienehkössä kaupungeissa joka kymmenes. Useampi kuin 7 kymmenestä vastaajasta oli opiskelija ja useampi kuin joka kymmenes oli palkkatyössä. Vastaajista puolet oli opiskellut yliopistossa tai teknillisessä korkeakoulussa, kolmannes lukiossa ja lähes joka viides ammatillisessa opiskelulaitoksessa. (Konttinen ja Peltokoski 2004, 56 ja 59650.)

Vaikka aktivismia käsiteltäisiinkin osittain nuorisoilmiönä, ei aktiivisista iskuista pois jättäytyminen tarkoita automaattisesti sitä, että aktivisti on hyljännyt vaikuttamistyön. Toni Malmin tutkimuksesta selvisi, että monet 1960- ja 1970-lukujen opiskelija-aktiivit ovat siirtyneet myöhemmin vallankäytön keskiöön. Esimerkkeinä mainittiin Tarja Halonen, Paavo Lipponen ja Erkki Tuomioja. 1990-luvun aktivistien kohdalla samanlaista ilmiötä ei tosin tullut näkyviin. (Malm 2011, 90691.)

Vaikka kaikki eivät politiikan pariin nuoruusajan aktivismiajan jälkeen päätyisikään, moni varmasti haluaa jatkaa yhteiskunnallista vaikuttamista myös vähemmän radikaaleilla tavoilla. Näitä tapoja voivat olla vaikkapa vapaaehtois- ja järjestötoiminta, esimerkiksi nimien kerääminen adresseihin tai sosiaalisen median kampanjoihin osallistuminen.

3.2 Asenteet kansalaistottelemattomuutta kohtaan

Kansalaistottelemattomuus, jolla tarkoitetaan tarkoituksenhaluista lain rikkomista moraalisiin perusteisiin vedoten, aiheuttaa ristiriitaisia tunteita ihmisten keskuudessa. Lain rikkomiseen ryhdytään, kun taustasyyt katsotaan painavammiksi kuin lain noudattaminen. Laillinen kansalaistottelemattomuus tarkoittaa väkivallatonta toimintaa, esimerkiksi mielenosoituksia; ja laitton toiminta taas esimerkiksi terrorismin erilaisia muotoja. Olennaista on se, sisältyykö toimintaan väkivaltaa tai uhkaa ihmisen fyysistä koskemattomuutta kohtaan.

Paula Puoskarin Kojjärvi-oikeudenkäynteihin perehtyneessä tutkimuksessa (1987) nousi esille kansalaistottelemattomuuden yhteiskunnalle asettamat haasteet. Puoskarin mukaan kansalaistottelemattomuudelle saatetaan ehkä hakea oikeutusta esimerkiksi moraalisisista, poliittisista kuin juridisistakin argumenteista. Kojjärvi-liike perusteli toimintaansa oikeudessa luonnonsuojelu- ja ympäristöarvoihin. Oikeudessa osoitettiin, että ennen kansalaistottelemattomuuksiin ryhtymistä viranomaisiin oli yritetty vaikuttaa laillisten keinojen kautta, mutta tuloksetta. Liike vetosi oikeudessa siihen, että valtio ei ollut pitänyt riittävästi huolta Kojjärveen liittyvistä luonnonsuojeluarvoista. (1987, 52654.)

Puoskarin mukaan (1987, 59) Kojjärvi-oikeudenkäynteihin liittyvästä keskustelusta nousi esille muun muassa tärkeä havainto siitä, että kansalaistottelemattomuus on olennaista erottaa tavallisesta lainrikkomisesta, terrorismista ja kapinasta. Puoskari arvioi (1987, 82683) tutkimuksessaan, että Kojjärvi-liike vahvisti ympäristökysymysten esille nousua sekä poliittisten puolueiden ohjelmissa että vapaamuotoisemmassakin kansalaistoiminnassa. Hän toteaa kansalaistottelemattomuuden olevan demokratian kannalta myönteinen ilmiö. Parhaimmillaan se voi välittää päättäjille yhteiskunnallisista ongelmista sekä jopa tuoda yhteiskunnalle suurempaa hyötyä kuin haittaa, joka seuraa itse lain rikkomisesta

Syyllystyessään kansalaistottelemattomuuteen aktivistit joutuvat siis pohtimaan tekojensa hyötyjä ja mahdollisia jälkiseurauksia monesta näkökulmasta. Juridisesta näkökulmasta, hyödyn näkökulmasta sekä tavoitteiden näkökulmasta. Tilanteesta riippuen teko saattaa näyttäytyä julkisuudessa esimerkiksi joko maailmanparantamisena tai turhana häiriköintinä.

3.3 Lainsäädännön merkitys aktivistien viestintätoiminnalle

Lainsäädännöllä on suuri merkitys siihen, kuinka helposti aktivistit voivat saada oman äänensä kuuluville julkisuudessa esimerkiksi tiedotusvälineissä tai omissa viestintäkanavissa ja tempauksissa. Kansallinen ja kansainvälinen lainsäädäntö luo raamit mm. demokratian, sananvapauden ja lehdistönvapauden toteutumiseksi. Tämän lisäksi myös yleinen asenneilmapiiri vaikuttaa siihen, kuinka avoimesti ja vapaasti aktivistit levittävät sanomaansa yhteiskunnassa.

Riku Neuvonen ja Pauli Rautiainen (2013, 1116112) jakavat Suomen perusoikeusjärjestelmään sisältyvät viestinnälliset oikeudet neljään tasoon. Nämä tasot ovat sananvapaus, viestinnälliset oikeudet kansainvälisinä ihmisoikeuksina, viestinnälliset oikeudet kansallisina perusoikeuksina ja viestinnällisten oikeuksien tosiasiallinen sääntely.

Viestinnästä tulee kansainvälinen ihmisoikeusasia sitä mukaa, että sananvapaus on kirjattu useisiin kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin. Tällöin kirjattu oikeus yhdistää kaikkia saman ihmisoikeussopimuksen allekirjoittaneita valtioita, minkä kautta taas valtiot luovat yhteistä arvomaailmaa laajasti myös kansallisiin oikeusjärjestyksiin. (em. 2013, 112.)

Se, onko viestintä kansallinen perusoikeus vai ei, voi taas liittyä siihen, miten sananvapaus kyseisessä valtiossa toteutuu esimerkiksi taiteen ja tieteen vapauden kannalta. Sananvapaus on kuitenkin ajan myötä kokenut muutosta eri valtioiden sisällä, minkä vuoksi myös tulkinnat ja sisällöt perusoikeuksista vaihtelevat. (em. 2013, 112.) Sananvapauteen liittyviin viestinnällisiin perusoikeuksiin voidaan Neuvosen ja Rautiaisen mukaan luokitella tietyiltä osin muitakin oikeuksia, kuten esimerkiksi kokoontumisvapaus sekä uskonnon ja omantunnon vapaus. (2013, 109.)

Viestinnällisten oikeuksien tosiasiallisella sääntelyllä Neuvonen ja Rautiainen (2013, 113) viittaavat siihen, että vaikka perustuslaintasoa alemmanasteisen sääntelyn pitäisi toteuttaa ja täsmentää viestinnällisten oikeuksien toteutumista, todellisuudessa näin ei aina tapahdu. Voi esimerkiksi syntyä ristiriitoja tarkoituksella lainsäätäjän tai tuomioistuimen tulkinnassa tai sääntelyn oletetaan toimivan itsesääntelynä.

3.3.1 Sananvapaus ja demokratia

Niin Suomen perustuslaissa kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksessakin todetaan, että jokaisella on sananvapaus. Suomen perustuslain 12§:ssä (Finlex 2015) määritellään, että sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaan sananvapaus tarkoittaa vapautta omiin mielipiteisiin sekä tietojen ja ajatusten vastaanottamiseen alueellisista rajoista riippumatta ja viranomaisten siihen puuttumatta (Tapio 2013, 58659).

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIT) on määritellyt, että juuri sananvapaus on yksi demokraattisen yhteiskunnan peruspilareista. Se on myös yhteiskuntakehityksen edellytys, joka tuo kansalaisille mahdollisuuden toteuttaa itseään. Sananvapauden piiriin eivät kuulu ainoastaan myönteiset, vaarattomat tai yhdentekevät julkisuuteen nostetut tiedot ja ideat,

mutta myös loukkaavat, järkyttävät tai huolestuttavat asiat on voitava nostaa esille. (Tapio 2013, 60661.)

Sananvapaus on aktivistien toiminnan kannalta tärkeässä roolissa kahdesta syystä. Sen lisäksi, että sananvapaus tuo aktivisteille mahdollisuuden omien mielipiteiden ilmaisuun, se voi turvata tai torpata myös tiedotusvälineiden kautta tapahtuvaa viestintää.

Tiedotusvälineissä sananvapauslaki koskee kaikkia viestinnän muotoja riippumatta siitä, mikä viestintäväline on kyseessä. Saman sääntelyn piiriin kuuluvat niin printti- ja verkkojulkaisut kuin televisio- ja radio-ohjelmat ja sosiaalisen median palvelutkin. Keskeinen periaate on siis teknologianeutraalius. Yksityisviestintä (esimerkiksi sähköpostin tai tekstiviestin välityksellä) tai puhe julkisella paikalla ei kuulu lain piiriin. Olennaista on se, että viesti välitetään yleisölle jonkin median avulla. (Niiranen, Sotamaa & Tiilikka 2013, 13614.)

Portaalit ja avoimet keskustelupalstat eivät ole sananvapauslaissa tarkoitettuja verkkojulkaisuja, vaikka niissä verkkojulkaisun piirteitä onkin. Koska portaaliin ei päivitetä uutta tietoa välttämättä säännöllisin väliajoin, ei portaalin käyttäjillä ole odotusta sen säännöllisestä ilmestymisestä. Tosin verkkojulkaisuksi esimerkiksi keskustelupalsta muuttuu siinä vaiheessa, kun verkkojulkaisija käsittelee aineisto toimituksellisia periaatteita noudattaen esimerkiksi lyhentämällä, poistamalla tai muuttamalla aineistoa. (Niiranen, Sotamaa & Tiilikka 2013, 20622.)

3.3.2 *Lehdistönvapaus*

Lehdistönvapaus tarkoittaa tiedotusvälineiden vapautta sensuurista ja valtion ja esivallan painostuksesta. Lehdistönvapaus sisältyy useimpien maiden perustuslakiin, sillä se on demokraattisen järjestelmän tärkeimpiä toimintaedellytyksiä. (Wikipedia 2015.) Suomen journalistiliiton verkkosivuilla (2015) todetaan, että Suomessa ei ole ennakkosensuuria, vaan laissa turvataan oikeus vastaanottaa viestejä kenenkään ennalta estämättä.

Sananvapauden käyttämiseen voidaan kuitenkin puuttua jälkikäteen, jos julkaistu viesti osoittautuu lainvastaiseksi.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIT) ottaa kantaa lehdistön toimintaan sananvapauden toteuttajana sekä julkisena vallan vahtikoirana toimimisena. Lehdistön velvollisuus on tuoda tietoa yleisesti kiinnostavista aiheista, mutta otettava samalla huomioon muiden maineen ja oikeuden suojaamisen sekä luottamuksellisen tiedon levittämiseen ihmisoikeussopimuksessa asetettuja rajoja. Vaikka journalisteilla on vapaus tietynlaiseen provokaatioon ja liioitteluun, ei sananvapaus kuitenkaan kata täysin perättömien tietojen julkaisemista. Uutisointi on perustettava ötäsmällisiin ja tarkkoihin tietoihin ja toimittava vilpittömässä mielessä journalistisen etiikan mukaisesti. (Tapio 2013, 61662.)

Suomi saa olla ylpeä siitä, että vuosi toisensa jälkeen olemme sijoittuneet kärkipaikalle maailmalajuisessa Lehdistönvapaus-indeksissä. Toimittajat ilman rajoja -järjestön toteuttama indeksi tekee vertailua siitä, millä tolalla sananvapaus on 180 valtiossa. (Reporters without borders 2015).

Koska Suomessa sananvapaus toteutuu kiitettävällä tasolla, on se myös osoitus siitä, että aktivistit pääsevät kertomaan omat näkemyksensä hyvin vapaasti julkisuudessa. Mikäli perinteinen media ei aktivistien teemoista innostu, voivat he kuitenkin panostaa omaan tiedonvälitykseensä esimerkiksi verkkosivujen tai sosiaalisen median kautta. Tietenkään ei sovi unohtaa sitä, että sananvapaus ei anna oikeutusta epäsovelialle ja lain vastaiselle toiminnalle, kuten rasismille, kansanryhmän kiihottamiselle, virheellisen tiedon levittämiseksi tai kenenkään yksityiselämän kunnian loukkaamiselle.

3.3.3 Vapaa internet vs. verkkosensuuri

Internetissä sananvapautta rajoittavat esimerkiksi sensurointijärjestelmät, tietoliikenteen automaattinen seuranta sekä palvelun tarjoajilta edellytetty tiukka valvontavelvollisuus. Näiden keinojen kautta tiedon levittämistä tai vastaanottamista on mahdollista rajoittaa. (Effi 2015.)

Electronic Frontier Finland -yhdistys (Effi) on perustettu puolustamaan kansalaisten sähköisiä oikeuksia, joihin kuuluvat mm. oikeus sensuroimattomaan viestintään. Järjestön verkkosivuilla todetaan, että sananvapaus tarkoittaa internetissä samaa kuin muuallakin. Käytännössä siis kansalaisen sähköiset oikeudet ja vapaudet ovat verkossa samat kuin

muutenkin. Esimerkiksi yksityisyyden suoja tarkoittaa oikeutta salattuun ja anonyymiin viestintään samalla tavoin kuin esimerkiksi perinteisissä paperisissa kirjeissä. (Effi 2015.)

Sananvapauden väärinkäyttö voi tarkoittaa käytännössä esimerkiksi virheellisen tiedon levittämistä tai toisen loukkaamista. Yleisiin sanankäytön väärinkäytön muotoihin kuuluvat esimerkiksi nettikiusaaminen, väärennetyllä henkilöllisyydellä tai toisen henkilön nimissä verkossa toimiminen sekä virheellisen propagandan levittäminen. Se on sananvapaudesta maksettava hinta, Effin (2015) verkkosivuilla todetaan.

Julkaistun viestin sisältöön perustuvista rikoksista säädetään rikoslaissa ja muussa rikosoikeudellisessa lainsäädännössä. Tavallisimpia sisältörikoksia ovat yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen ja kunnianloukkausrikokset. Muitakin rangaistavia, julkaistun viestin sisältöön perustuvia tekoja ovat mm. kiihottaminen kansanryhmää vastaan, julkinen kehottaminen rikokseen, kunnianloukkaukset, markkinointirikokset sekä tekijänoikeusrikokset. (Niiranen, Sotamaa & Tiilikka 2013, 74675.)

Ongelmallista internetin laajassa käytössä on se, että monilla medialukutaidossa on parantamisen varaa. Julkisuudessa kerrotaan säännöllisesti tapauksista, joista tulee esille, miten vähän monet kyseenalaistavat tietoa, johon törmäävät verkossa. Monessa tilanteessa ihmiset jakavat esimerkiksi sosiaalisessa mediassa törmäämäänsä materiaalia nopeasti ja spontaanisti eteenpäin, ilman harkintaa siitä, oliko tieto välttämättä edes totta.

Yksittäiselle kansalaisaktivistille tiedon välitys verkossa on huolettomampaa kuin esimerkiksi järjestöille, jotka ovat luoneet itselleen tiettyä uskottavuutta tai auktoriteettia päättäjien kanssa yhteistyössä tehtävän edunvalvontatyön kautta. Faktojen ja lähteiden tarkastus on erityisen tärkeää, sillä väärät tiedot voivat naarmuttaa järjestön imagoa sekä huonontaa suhteita tärkeisiin yhteistyökontakteihin.

3.4 Median ja aktivistien monimutkainen suhde

Tiedotusvälineillä on tärkeä rooli sen suhteen, millainen yleinen asenne aktivisteja kohtaan yhteiskunnassa vallitsee. Satu Heimiön tutkimuksessa kartoitettiin Aamulehden ja

Helsingin Sanomien positiivista, neutraalia tai negatiivista suhtautumista Kojjärvi-liikkeeseen. Lehtikirjoitukset luokiteltiin positiiviseksi, mikäli artikkelissa oli yksi tai useampia ilmaisuja, jotka viittasivat Kojjärvi-liikkeen aktivistien olleen hyvällä asialla. Molemmissa lehdissä julkaistiin enemmän positiivisia kuin negatiivisia artikkeleita. Positiivisuus näkyi erityisesti Helsingin Sanomissa, jossa aktivistien toimintaa käsiteltiin myönteisesti 59 prosentissa jutuista ja negatiivisesti vain 13 prosentissa jutuista. Aamulehdessä myönteisiä juttuja oli 40 % ja kielteisiä lähes yhtä paljon, noin 34 %. (Heimiö 1996, 48649.)

Myös Paula Puoskari perehtyi tutkimuksessaan Kojjärvi-liikkeeseen. Hänen tutkimuksensa perusteella Kojjärvi-liikkeen aktivistien toimintaan suhtautuminen oli lehdistössä myönteistä tai kielteistä sen mukaan, millaisia poliittisia arvoja eri sanomalehdet edustivat. Paula Puoskari viittasi tutkimuksessaan (1987, 77678) lähteisiin, joiden mukaan vasemmistolehdistö ja sitoutumaton lehdistö olivat aktivisteja kohtaan myönteisimmin, mutta taas oikeisto- ja keskustapuolueiden lehdet suhtautuivat toimintaan selvästi kielteisemmin. Lehdistön rooli aktivistien örekrytoijana näkyi Kojjärvi-liikkeen kasvussa siten, että noin kolmannes mukaan tulleista aktivisteista oli kuullut toiminnasta ensimmäisen kerran mediasta.

Tiedotusvälineiden kautta tulevalla huomiolla on ylipäättään kahdenlaista merkityistä aktivisteille sekä heidän toiminnalleen. Ensimmäinen näkökulma on se, pääsevätkö aktivistit ylipäättään julkisuuteen. Toinen näkökulma on se, millaista julkisuutta he median kautta saavuttavat itselleen, organisaatiolleen tai ajamalleen asialle.

3.4.1 Onko julkisuutta ilman medianäkyvyyttä?

Mikäli aktivistit eivät onnistu pääsemään valtamedioiden uutisagendalle, on heidän käytettävä omia kanaviaan hyödyksi saadakseen mahdollisimman paljon näkyvyyttä suuren yleisön keskuudessa.

Sitä myötä, kun kansalaistottelemattomuus 1960-luvulla tuli Suomessa osaksi aktivistien keinovalikoimaa ó perinteisen tutkivan ja tiedottavan linjan ohella ó toiminnassa on pyritty median huomion herättämiseen. Laillisuuden rajoilla liikkuvat, mutta väkivallattomat iskut ovat olleet käytössä erityisesti ympäristöaktivistien toiminnassa. (Ylä-Anttila 2010, 91)

Pekka Leiviskä tutki pro gradu -työssään, kuinka Tampereen Torikokousliike ja yhdysvaltalainen Occupy Wall Street -liike pyrkivät vaikuttamaan asioihin julkisuuden kautta. Leiviskän tutkimus osoitti, että molemmat liikkeet pyrkivät aktiivisesti luomaan öjulkisonö, koska heillä oli vaikeuksia tulla kuulluksi valtamediassa käydyssä julkisessa keskustelussa. Keinoina liikkeet käyttivät erityisesti julkisen tilan haltuunottoa sekä keskustelun käymistä ohikulkijoiden kanssa. Leiviskän tulkinnan mukaan Torikokousliike ei onnistunut varteenotettavan julkison luomisessa, mutta Occupy-liike onnistui. (Leiviskä 2014, 68669.)

Occupy Wall Street -liike panosti oman median tuottamiseen ansiokkaasti ja sai nostettua liikkeen sisällä puhututtaneet asiat julkiseen keskusteluun. Sen voima näkyi mm. siinä, että sadattuhannet ihmiset kokoontuivat toreille ja aukioille ympäri maailmaa. Ihmiset nimenomaan tulivat itse osaksi suurta mediumia ó eivätkä olleet pelkästään seuraajia. Laajalle levinnyt keskustelu tavoitti myös heidät, jotka olivat vahvasti eri mieltä aiheesta. Aktivistit myös onnistuivat tuottamaan sellaista materiaalia, jota valtamedia haluaa, muttei itse kykene tuottamaan. (Leiviskä 2014, 69.)

Leiviskän haastattelemat Torikokousliikkeen aktivistit vaikuttivat julkisoissa eri tavoin. He olivat mukana esimerkiksi vaihtoehtoisessa mediassa, kirjoittivat mielipidekirjoituksia lehtiin ja nettifoorumeille, ottivat yhteyttä erilaisiin kaupungin virkamiehiin. Torikokous ei panostanut oman median tuottamiseen joten medialle ei ollut riittävästi mielenkiintoista sisältöä tarjolla. Tällä Leiviskän mukaan oli suurin vaikutus siihen, että liike ei kasvanut kovin suureksi. (Leiviskä 2014, 69670.)

Tampereen Torikokousliikkeen luomaan julkiseen keskusteluun ja kokoontumisiin osallistuivat lähinnä entuudestaan samanmieliset, joten tätä joukkoa ei Leiviskän mukaan voinut kutsua julkisoksi. Vaikka liike onnistui muodostamaan jonkinlaisen samanmielisten osajulkison pohtimaan tavoitteita ja ongelmia yhdessä, ei liike onnistunut kovinkaan tehokkaasti levittämään näkemyksiään laajempaan julkiseen keskusteluun. (Leiviskä 2014, 34.)

Leiviskän tutkimuksessa tuli esille, että suomalainen julkisuus ei kovin helposti ota huomioon vaihtoehtoisia näkemyksiä. Vähänkään radikaalimmat näkemykset sivuutetaan,

mikä tekee aktivistien mielestä yksipuolista ja yksimielistä ilmapiiriä julkiseen keskusteluun. Leiviskän haastattelemat Torikokousliikkeen aktivistit kritisoivat valtamediaa, joka heidän mielestään toteuttaa aktiivisesti oikeistolaista maailmankuvaa julkisuudessa. Aktivistien mielestä julkinen keskustelu ei tuo aktivistien mukaan esille vastakkaisia näkemyksiä ja se on liian vaihtoehdotonta. Käytännössä aktivistit viittasivat siihen, että vaihtoehtoiset näkemykset jäävät taka-alalle, kun ömattiapusetö ja öbjörnwahlroositö saavat toistaa näkemyksiään ilman kritiikkiä. Aktivistien mielestä media pureskelee aiheet ihmisten puolesta, eikä jätä ihmisille mitään ajateltavaa. (Leiviskä 2014, 42643 ja 51.)

Leiviskän piti huolestuttavana sitä, että aktivistien kokemus ja kokemus valtamediasta ja julkisesta keskustelusta on ylipäättään yksipuolista ja kaupallista. Mikäli aktivistien näkemykset jäävät jatkuvasti ulkopuolelle, se voi Leiviskän mukaan johtaa siihen, että keskustelu eriytyy. Tämä on huono asia, sillä journalismin tulisi olla asiantuntevaa, analyttistä ja perehtynyttä. Journalismin luotettavuus edellyttää sitä, että toimittaja pystyy säilyttämään ulkopuolisen roolinsa ja osaa suhteuttaa näkemyksensä yhteiskuntaan, mutta myös sitä, että hän ei yritä miellyttää juttujensa kohdetta. Keskusteluun on Leiviskän mielestä päästävä osalliseksi tittelistä riippumatta kaikki, joilla on järkevää sanottavaa aiheesta. Tämä on edellytyksenä paremmalle journalismille, jossa sananvalta kuuluu laajemmalle joukolle. (Leiviskä 2014, 75677.)

Vaikka aktivistit pitivät journalismia aina jollakin tavoin puolueellisena ja suhtautuivat valtamediaan epäillen tai jopa vihamielisesti, oli aktivistien mielipiteiden kirjo laajempi sen suhteen, kannattaisiko heidän keskittyä vaihtoehtoisin medioihin. (Leiviskä 2014, 45.)

Vaikka valtamedia ei Leiviskän haastattelemia aktivisteja suuresti huomionut, aktivistit näkivät kuitenkin internetissä, blogeissa ja sosiaalisessa mediassa suuria mahdollisuuksia julkisuuden saamiseksi (2014, 62). Tampereen Torikokousliike ei kuteinkaan saavuttanut suurta suosiota verkon ja sosiaalisen median kautta, koska he eivät osanneet hyödyntää sitä tarpeeksi. Yhdysvaltalainen Occupy-liike sen sijaan osasi internetin hyödyntämisen (2014, 64).

Vaikka aktivistit tottuvat hakemaan tietoa eri lähteistä, he Leiviskän mukaan kaikki ymmärtävät valtamedian vallan ja tunnustavat, että sillä on tietty luotettavuus. Mikäli

uutistapahtumasta ei mainita uutislähetysissä tai lehdessä, tapahtumaa öei ole olemassaö. Medianäkyvyys on aktivisteille siis myös väylä uskottavan mielikuvan tuottamiseksi sekä heille itselleen että liikkeellensä. Mikäli heidän olemassaolostaan ei kerrota, voi tuntua siltä, että muu maailma on heitä vastaan, eikä heidän mielipiteitään oteta vakavasti. Koska valtamedia ei päästänyt Tampereen Torikokouksen näkemyksiä läpi, moni aktivisteista ajatteli valtamedian olevan korruptoitunut ja sen takia aktivistien toiminta painottui vaihtoehtoisiin medioihin. Aktivisteille omaehtoisen tiedonhaun ja keskustelun välineenä toimi internet, ja yksi uutislähde heille oli muut ihmiset. (Leiviskä 2014, 67668.)

Leiviskän mukaan Torikokousliike paljasti sen, että suomalaista julkista keskustelua vaivaa liika luottamus asiantuntijoihin. Mikäli sopivaa asiantuntijaa ei löydetä sanomaan asioita, ei journalismissa uskalleta ottaa kantaa ollenkaan. Aktivistit kaipasivat kantaottavampaa journalismia vastapainoksi sille, että asiantuntijalausuntoihin öluotetaan sokeastiö. (Leiviskä 2014, 71.)

3.4.2 Valtamedian rooli julkisuuskuvan muodostajana

Pirita Jupin väitöskirjassa eläinoikeusliikkeen saama mediajulkisuus keskittyi lähinnä liikkeen laittomiin ja muuten epätavallisiin toimintakeinoihin. Tämän vuoksi liikkeen julkisuus rakensi eläinoikeusliikkeestä hyvin marginaalista näkökulmaa. Vaikka aktivistit pääsivät myös itse julkisuudessa ääneen, eläinoikeusliikettä määrittelivät useammin muut toimijat liikkeen ulkopuolelta. (Juppi 2004, 265.)

Juppi selvitti tutkimuksensa määrällisessä osuudessa sitä, mitkä toimijat osallistuivat eläinoikeusliikkeen määrittelyyn julkisuudessa. Vahvimman aseman julkisuuden puhujana sai selkeästi poliisi. Juppi tulkitsee poliisin hallitsevan aseman todistavan sitä siitä, että eläinaktivismia on julkisuudessa usein käsitelty rikollisuutena. Poliisin toimiminen kertojana kuitenkin tuo uutiseen tavanomaisen rikosuutisen kehyksen. (Juppi 2004, 266.)

Myös eläinaktivistien näkemykset tulivat Jupin (2004, 266) tutkimuksessa hyvin esille, sillä aktivistit pääsivät poliisin jälkeen seuraavaksi eniten julkisuuden puhujiksi. Mutta vaikka aktivistit saivatkin melko usein puheenvuoron aineistossa, he myös itse joutuivat usein olemaan muiden puheiden kohteena. Tämän vuoksi eläinaktivistit joutuivat

julkisuudessa puheissaan usein reagoimaan jo ennalta asetettuihin tilannemäärittelyin ja keskustelun ehtoihin, joita muut toimijat olivat omissa kommenteissaan tuoneet esille.

Kolmanneksi useimmiten julkisuudessa eläinoikeusliikettä määrittelivät turkistarhauselinkeinon edustaja ja neljänneksi useimmiten oikeuslaitoksen edustajat ja asianajajat. Toimittajan rooli oli Pirita Jupin tutkimuksessa merkittävä, sillä peräti 11 prosentissa artikkeleista toimittaja sai näkyvimmän roolin tapauksen määrittelijänä julkisuudessa. (Juppi 2004, 2666267.)

Muiden toimijoiden rooli oli aineistossa huomattavasti vähäisempi. Eivät edes virallisen aseman, asiantuntijuuden, tai poliittisen tai taloudellisen vallan edustajat ó kuten poliitikot, virkamiehet ja tutkijat ó päässeet erityisen merkittäviksi julkisuuden toimijoiksi Jupin aineistossa. Tosin niissä jutuissa, joissa nämä toimijat tulivat esille, olivat he useammin itse puhujina kuin puhunnan kohteina. (Juppi 2004, 2666267.)

Voikin sanoa, että eläinoikeusjulkisuus oli Jupin tutkimuksessa pitkälti poliisin ja toimittajien hallinnassa. Lisäksi turkistarhauselinkeinon edustajilla on ollut merkittävä rooli siinä, millaiset tulkinnat eläinoikeusliikkeestä nousivat julkisuudessa esille.

Jupin tutkimuksessa tarkasteltiin myös kansalaisille tehtyjä mielipidetutkimuksia. Niiden perusteella eläinoikeusliikkeen toiminta ei saanut ymmärrystä suurelta yleisöltä, eikä esimerkiksi turkistarhauksen vastustus kasvanut mediakohun seurauksena. Useiden tarkasteluaikavälillä tehtyjen tutkimusten perusteella reilu enemmistö kansalaisista hyväksyi tarhauksen (2004, 277). Juppi tulkitseekin, että eläinoikeusliikkeen protesteihin liitetty julkisuus on saanut enemmän ei-toivottuja vaikutuksia kuin menestystä suuren yleisön keskuudessa. Ongelmaksi koitui yleinen yhteiskunnallisten liikkeiden ongelma, jolloin mediajulkisuuden osanottajia on kiinnostanut enemmän eläinoikeusliikkeen toiminnan muoto ja radikaalit keinot kuin varsinainen protestin sisältö, eli liikkeen ajamat tavoitteet. Tämän vuoksi itse eläinoikeuskysymys jäi enimmäkseen vähälle huomiolle. Hieman kärjistäen voisi siis sanoa, että ongelma olikin ehkä siis eläinaktivistit itse ó ei eläinkysymykset. (Juppi 2004, 278.)

Vaikka valtamedia Jupin mielestä suhtautuukin aktivismiin turhan kriittisesti, on valtamedialla tärkeä myös roolinsa sen suhteen, miten aktivistien toimintaa puolustellaan ja perustellaan.

Satu Heimiön (1996, 51652) tutkimuksessa Aamulehdessä ja Helsingin Sanomissa aktivistien toimintaa perusteltiin useimmiten ympäristönsuojelullisilla näkökulmilla. Toiseksi yleisimpiä perusteluja toi utilitaristisen toiminnan perustelu, jolloin Koijärvi-liike Heimiön sanojen mukaan öperusteli esimerkiksi uusien patojen rakentamista sillä, että vanha pato ei estä arvokasta lintujärveä tuhoutumasta. Tämän lisäksi aktivistit perustelivat toimintaansa satunnaisemmin erityisesti moraalisisella oikeutuksella tai poliittisella kulttuurilla.

Vaikka Jupin asenne median ja aktivistien vuorovaikutusta kohtaan olikin hyvin kriittinen, jotain merkitystä ja pieniä övoittojaö eläinoikeusliike kuitenkin hänen mielestään mediajulkisuuden kautta saavutti. Julkisuudessa vellonut keskustelu pakotti esimerkiksi turkistarhaajat puolustuskannalle ja siten perustelemaan toimintaansa julkisesti. Radikaalisti näyttäytyneellä eläinoikeusliikkeellä oli siis keskeinen rooli siinä, että teema ylipäättään pysyi otsikoissa. Tämä vaikutti Jupin mukaan todennäköisesti myös siihen, että teema on politisoitunut Suomessa laajemminkin. Tämän vuoksi turkistarhauksen vastaisella toiminnalla olikin kenties suurempi vaikutus poliittisen järjestelmän edustajiin kuin suureen yleisöön. Vaikka monet politiikan puhujat ottivatkin hyvin varovaisen näkökulman kommentoidessaan taloudellisesti suurta ja työllistävää elinkeinoa julkisuudessa, turkistarhauskysymys kuitenkin nousi selkeästi politiikan agendalle. (2004, 2786279.)

Pirita Juppi kehottaa tutkimuksessaan mediaa ratkaisemaan suhtautumisensa kansalaisjärjestöihin ja liikkeisiin. Valtamedia ja uutisjournalismi nojautuvat voimakkaasti perinteiseen, edustukselliseen poliittiseen järjestelmään. Kansalaisten omaehtoisen poliittisen toiminnan aktivoituminen aiheuttaa Jupin mukaan tiettyjä suhtautumis- ja sopeutumisvaikeuksia suomalaiselle medialle. Median olisi siis ratkaistava, suhtautuuko se esimerkiksi kansalaisjärjestöihin ei-edustavina, öäänekkäinä vähemmistöinäö vai tunnustaako se nämä kansalaisyhteiskunnan legitiimeiksi edustajiksi ja ääniksi, joilla on arvokas panos yhteiskunnallisessa keskustelussa ja poliittisessa päätöksenteossa. (Juppi 2004, 281.)

Jupin mukaan (2004, 98) aktivistien kannalta mediahuomio ei ole merkityksetöntä. Yhteiskunnalliselle liikkeelle julkisuudessa määritelty identiteetti vaikuttaa liikkeisiin paitsi suoraan mediajulkisuuden välityksellä sekä siihen, miten kanssaihmiset ja yhteiskunnalliset auktoriteetit näkevät liikkeen ja aktivistit sekä miten heitä kohtelevat.

3.5 Katsaus aktivistien tilanteeseen Venäjällä

Länsimaiden ulkopuolella aktivisteille langetetut rangaistukset ovat tunnetusti kovempia kuin esimerkiksi Pohjoismaissa. Aktivistien toiminnan vapaus riippuukin paljon siitä, missä maassa he haluavat toimia. Esimerkiksi Venäjä tunnetaan valtiona, jossa kansalaisaktivismista aiheutuvat rikosoikeudelliset seuraamukset lain rikkomisesta ovat kovia. Tämän ohella venäläinen lainsäädäntö sääntelee jo lähtökohtaisesti kansalaisten perusvapauksia ja oikeuksia huomattavasti tiukemmin kuin esimerkiksi Pohjoismaissa.

Maaialajuinen Lehdistönvapaus-indeksi kertoo siitä, kuinka heikolla tasolla sananvapaus Venäjällä toteutuu. 180 maan vertailussa Venäjä oli vuonna 2014 häntäpäässä, sijalla 152 (Reporters without borders 2015). Myös sitoutumattomasti toteutetussa 167 maan demokratia-indeksissä vuonna 2014 Venäjä jää viimeisten joukkoon, sijalle 132. Britannialaisen tutkimus- ja analyysiyritys Economist Intelligence Unitin (EIU) indeksillä mitataan demokratian toteutumista 60 indikaattorin, mm. kansalaisvapauksien ja poliittisen kulttuurin kautta. (Intelligence Unit 2014.)

Viime vuosien yksi tunnetuimmista esimerkeistä Venäjän valtion tiukasta suhtautumisesta kansalaisaktivismiin on feministisen aktivistiryhmän Pussy Riotin tapaus. Pussy Riot on vuonna 2011 perustettu moskovalainen punkperformanssiryhmä, joka ottaa julkisilla esiintymisillään kantaa Venäjän politiikkaan. Teoksessa *Pussy Riot! Punkrukous vapauden puolesta* kolme vangittua aktivistia kuvaavat kokemuksiaan kuukauden mittaisesta jaksosta elokuusta 2012 lähtien, jolloin heidät tuomittiin huliganismista kahdeksi vuodeksi rangaistussiirtolaan. Aktivistien ohella teoksessa puhuvat heidän puolustusasianajajansa sekä tukijansa. Teos kuvaa aktivistien näkökulmasta avoimesti heidän tuntemuksiaan

Venäjältä oikeusvaltiona sekä maana, jossa aktivistien toimintaympäristö pyritään tekemään mahdollisimman hankalaksi.

Syytteiden taustalla on helmikuussa 2012 Pussy Riotin järjestämä tempaus, kun aktivistit esittivät Vladimir Putinia vastustavan öpunk-rukouksen öVenäjän ortodoksisen kirkon Kristus vapahtajan katedraalissa Moskovassa. Tempaus tapahtui samaan aikaan, kun Venäjällä oli käynnissä parhaillaan presidentinvaalikampanja, joissa myös Putin oli ehdokkaana. Aktivistiryhmä onnistui pakenemaan, mutta myöhemmin kolme ryhmän jäsentä pidätettiin. Venäjällä jumalanpilkka on yksi vakavimmista rikoksista. Syyttäjän mukaan aktivistit pyrkivät tietoisesti ja suunnitelmallisesti tuottamaan toiminnallaan uskoville ortodokseille psykologista ja emotionaalista tuskaa (Pussy Riot 2012, 60661).

Pussy Riot -aktivistien mukaan heitä vastaan käynnistettiin mittava mustamaalauskampanja ja he ajattelivat vangitsemisensä olevan Putinin kosto oppositioon liittyneille kansalaisille. Aktivistit pitivät käsittämättömänä sitä, että heidän todettiin syyllistyneen huliganismiin, jonka motiivina olisi ollut uskonnollinen viha ja vihamielisyys ortodoksikristittyjä vastaan. He pitivät venäläisiä päättäjiä ja viranomaisia lahjottuina ja sekä syyllistivät heitä lain halveksumisesta. (Pussy Riot 2012, 13, 41642 ja 45646.)

Aktivistit eivät painostuksesta huolimatta suostuneet luopumaan periaatteistaan. Vaikka heitä yritettiin pakottaa tunnustamaan tekojensa motiiveiksi vihan ja vihamielisyyden, ja sen perusteella heidät olisi vapautettu, he kieltäytyivät. Aktivistit korostivat, että heidän motiivinsa olivat nimenomaan poliittiset. (Pussy Riot 2012, 50.)

Aktivistien asianajaja Violetta Volkova sekä muut puolustuksen edustajat havaitsivat runsaasti prosessivirheitä Pussy Riotin tapauksen käsittelyssä. Puolustus ei esimerkiksi saanut ensimmäistäkään luottamuksellista tapaamista asiakkaiden kanssa. Volkovan mukaan virallinen syyttäjä teki kaikkensa, jotta syytettyjen oikeudet eivät toteutuisi. Oikeustalolle kutsuttuja todistajia ja asiantuntijoita ei päästetty saliin. Tämän ohella myös lehdistöä ja yleisöä yritettiin estää pääsemästä istuntosaliin. (Pussy Riot 2012, 69671).

Asianajaja Mark Feigin kiisti voimakkaasti aktivisteja kohtaan esitetyt huliganismisyytteet ja muistutti, että keskeistä huliganismissa on vaarallisuus ja väkivaltaisuus ö mitä ei aktivistien toiminnassa tullut esille (Pussy Riot 2012, 76).

Vaikka kolme Pussy Riot aktivistit saivat runsaasti tukea ja mediahuomiota niin kansainvälisesti kuin Venäjälläkin, oikeus tuomitsi heidät syyllisiksi ja tuomitsi heidät kahdeksi vuodeksi vankeuteen elokuussa 2012. Yhden aktivistin tuomio muutettiin ehdonalaiseksi syksyllä 2012 ja kaksi muuta taas vapautettiin joulukuussa 2013. Vapautus tapahtui osana laajaa aktivistien armahdusaaltoa, jolloin Venäjällä vapautettiin myös muita aktivisteja, muun muassa Sini Saarela sekä muut syksyllä 2013 venäläiselle öljynporauslautalle iskeneet Greenpeacen aktivistit.

Pussy Riotin tapaus nosti Venäjällä vahvan poliittisen liikkeen aktivistien ja samalla sananvapauden ja demokratian puolesta. Aktivisteja tukemaan astui suuri joukko julkisuuden henkilöitä ja tavallisia yksityishenkilöitä, jotka edustivat monenlaisia joukkoja. Esimerkiksi muusikoita, ympäristönsuojelijoita, poliitikkoja, feministejä sekä eri uskontojen edustajia. Pussy Riotin aktivistit myös itse kokivat järjestyttäneensä Putin hallinnon rakenteita uudella tavalla. (Pussy Riot 2012, 23624.).

Venäjän sananvapauden tilanteeseen ovat ottaneet kantaa lukuisat kansainväliset ihmisoikeusjärjestöt. Esimerkiksi Amnesty Internationalin Suomen osasto käynnisti vuonna 2014 kampanjan öÄlä vaikeneö, jonka tavoitteena on puolustaa sanavapautta, kokoontumisvapautta ja yhdistymisvapautta Venäjällä. Kampanjan verkkosivuilla todetaan, että öVladimir Putinin palattua valtaan kolmannelle presidenttikaudelleen 2012 kansalaisten oikeudet ja vapaudet on ajettu Venäjällä yhä ahtaammalleö. Amnestyn mukaan kansalaisjärjestöjen toimintaa rajoitetaan Venäjällä mm. hajottamalla mielenosoituksia väkivaltaisoin keinoin sekä painostaen riippumattomia tiedotusvälineitä muuttamaan linjansa. Aktivisteja suljetaan vankilaan sekä ihmisoikeuspuolustajien ja toimittajien surmia ei tutkita asianmukaisesti. Myös internet-sisällön valvonta ja sensuuri on tiukentunut. (Amnesty 2015.)

4 AKTIVISTIEN ISKU ÖLJYNPORAUSTA VASTAAN

Tässä luvussa kerrataan syksyn 2013 tapahtumia. Sitä, mitä Greenpeacen toteuttamassa iskussa loppujen lopuksi tapahtui sen perusteella, mitä sanomalehdistä saimme asiasta lukea. Lähteenä ovat olleet samat artikkelit, jotka ovat myös varsinaisena tutkimusaineistona diskurssianalyyssissä sekä määrällisessä osiossa. Iskun uutisointi ei ollut merkityksetöntä siltäkään kannalta, että tapaus käynnisti laajaa keskustelua muun muassa kansalaistottelemattomuudesta sekä toi myös muita vaikutuksia yhteiskuntaamme.

4.1 Mitä syksyllä 2013 oikein tapahtui?

Syksyn 2013 tapahtumavyvyhti sai alkunsa 18. syyskuuta aamuyöllä, kun neljä Greenpeacen kumivenettä lähti Artic Sunrise -alukselta kohti Prirazlomnajan öljynporauslauttaa Pohjois-Venäjän vesillä, Jäämereen kuuluvalla Petsoranmerellä. Venäjän valtionyhtiö Gazpromille kuulunut öljynporauslautta oli ensimmäinen öljylautta, joka oli käynnistämässä öljyn koeporauksia arktisella alueella. Kaupallisen öljyntuotannon suunniteltiin alkavan 2014 aikana. Kumiveneillä liikkeessä olleiden Greenpeace-aktivistien tavoitteena oli kiivetä öljynporauslautalle ja osoittaa mieltään Gazpromin arktista öljynporausta vastaan.

Matkaan lähteneet Greenpeacen aluksen Artic Sunrisen miehistön jäsenet olivat kotoisin 18 eri maasta. Miehistöön kuului 28 aktivistia sekä kaksi kuvaajaa. Heistä miehiä oli 22 ja naisia 8. Kuvaajista toinen, Denis Sinjakov, on tunnettu valokuvaaja, joka on raportoinut entisen Neuvostoliiton alueen tapahtumia mm. Helsingin Sanomille.

Liikkeellä olevien aktivistien etujoukoissa oli suomalainen Sini Saarela, joka oli kiivennyt Prirazlomnajan lautalle myös edellisenä vuotena. Saarela aloitti öljylautalle kiipeämisen yhdessä sveitsiläisen aktivistin Marco Weberin kanssa. Muut aktivistit eivät ehtineet mukaan, sillä Venäjän viranomaiset alkoivat välittömästi vastatoimiin. Koska aktivistit eivät pysähtyneet heille annetuista suullisista varoituksista huolimatta, viranomaiset

ampuivat varoituslaukauksia. Lisäksi he suihkuttivat vesitykeillä kohti Saarelaa ja Weberiä, jotka roikkuivat köysien varassa lautan kyljissä.

Venäjän rannikkovartiosto saapui pian paikalle, mukanaan kommandopipoihin naamioituneita sekä veitsin ja käsiasein aseistautuneita sotilaita. Aktivisteja osoitettiin aseella ja heidän kumiveneitä yritettiin silpoa puhki. Saarela putosi mereen, josta hänet poimittiin ylös. Rannikkovartiosto otti Saarelan ja Weberin kiinni ja vei heidät rannikkovartioston alukselle. Heidät pidettiin erillään muista aktivisteista ja yhteydenpito ulkomaailmaan estettiin.

Saarelan ja Weberin kiinniotto ei pysäyttänyt Artic Sunrise -alusta. Aktivistien iskun jälkeisenä päivänä 19. syyskuuta Venäjän turvallisuusjoukot määräsivät aktivistien aluksen pysähtymään, mutta aluksen miehistö ei totellut käskyä. Alkuillasta Venäjän turvallisuuspalvelu FSB:n sotilaat aloittivat aluksen valtaamisen. Greenpeace kertoi kommandopukuisten sotilaiden laskeutuneen helikopterista alukselle köösiä pitkin ja alkaneen koota aktivisteja yhteen. Artic Sunrisen Twitter-sivulla kerrottiin, että aluksen hytit tutkittiin ja miehistö määrättiin yläkannelle aseella uhaten.

Turvallisuusjoukot ottivat haltuunsa aktivistien Artic Sunrise -aluksen ja pidättivät koko 30-henkisen miehistön. Kaikki puhelin- ja verkkoyhteydet aluksen miehistöön katkaistiin. Aluksen haltuunoton yhteydessä Saarela ja Weber tuotiin rannikkovartioston aluksesta takaisin Artic Sunriselle, joka päätettiin hinata tuhannen kilometrin päähän Murmanskiin. Miehistö määrättiin kahden kuukauden tutkintavankeuteen.

Saapuminen Murmanskiin

Alkuvaiheessa Sini Saarelaan ja muihin aktivisteihin ei saatu useisiin päiviin yhteyttä. Viisi päivää valtauksen jälkeen, tiistaina 24. syyskuuta, Artic Sunrise saapui Murmanskiin. Eri maiden diplomaatit pääsivät laivalle puhumaan aktivistien kanssa. Suomen Murmanskin-konsuli Martti Ruokokoski tuli tapaamaan suomalaista Sini Saarelaa. Diplomaattien tapaamisen jälkeen aktivistit tuotiin maihin ja heidät vietiin eri tutkintavankiloihin.

Aktivisteja syytettiin aluksi merirosvoudesta, josta voi Venäjän lainsäädännön mukaan seurata jopa 15 vuoden tuomio. Venäjän turvallisuuspalvelu FSB:n mukaan aktivistit

rikkoiivat öljynporauslautan ympärille määrättyä 500 metrin turva-alueita. Aktivisteja syytettiin loukkauksista valtion koskemattomuutta, mutta myös ekologista turvallisuutta kohtaan. Greenpeace vakuutti aluksen liikkuneen kansainvälisillä vesillä ja kumosi väitteet merirosvoudesta, sillä väkivallan käyttö ja pakottaminen eivät toimintaan sisältyneet.

Venäjän presidentti Vladimir Putin piti matalaa profiilia tapauksen kommentoinnin suhteen. Hän kiisti väitteet merirosvoudesta, mutta totesi aktivistien rikkoneen lakia. Putin kuitenkin puolusti Venäjän viranomaisten toimintaa, sillä he eivät häneen mukaansa voineet tietää, oliko kyse Greenpeacen aktivisteista vai jostakin muusta ryhmästä. Myös presidentti Sauli Niinistö (kok) oli tapauksen kommentoinnin suhteen vaitonainen. Hän myönsi tapahtuneen, mutta totesi ulkoministeriöiden hoitavan asiaa.

Lokakuun alussa Venäläinen oikeusistuon Murmanskissa määräsi iskuun osallistuneet aktivistit yksi kerrallaan tutkintavankeuteen kahden kuukauden ajaksi. Venäläiset viranomaiset perustelivat tutkintavankeutta sillä, että he halusivat estää aktivistien mahdollisen maasta paon, rikollisen toiminnan jatkamisen tai todisteiden hävittämisen.

Kukaan aktivisteista ei myöntänyt syyllisyyttään. Syytetyt aktivistit olivat Suomesta, Britanniaasta, Hollannista, Venäjältä, Argentiinasta, Kanadasta, Uudesta-Seelannista, Ruotsista, Yhdysvalloista, Australiasta, Brasiliasta, Tanskasta, Ranskasta, Italiasta, Puolasta, Sveitsistä, Turkista ja Ukrainasta. Greenpeace toisti käsityksensä siitä, että rikosta ei ollut tapahtunut.

Telkien taakse

Sini Saarela sai oman sellin Murmanskissa. Häntä ja muita aktivisteja kohdeltiin pääosin hyvin ja asiallisesti, vaikka heidän yhteydenpitomahdollisuuksia rajoitettiin ulkomaailmaan mm. takavarikoimalla kännykät.

Suomen Murmanskin-konsuli Martti Ruokokoski tapasi syksyn ajan Saarelaa säännöllisesti sekä oli yhteyshenkilönä Suomen Greenpeaceen ja mediaan. Greenpeacen kritisoi oikeusprosessia, sillä Saarelalla ei ollut ensimmäisessä oikeuskäsittelyssä protokollan mukaisesti asianajajaa.

Aleksanteri-instituutin Venäjän politiikkaan erikoistunut tutkija Hanna Smith totesi lokakuun alussa Helsingin Sanomille Venäjän osoittavan vahvojen tuomioiden kautta, että kansalaisaktivismia ei ole hyväksyttävää. Smithin mukaan se nähdään Venäjällä häiriönä ja uhkana yhteiskunnan vakaudelle.

Lokakuun alussa Murmanskissa aktivisteille luettiin syytteet merirosvoudesta, jonka perusteella Venäjällä voidaan tuomita 10615 vuoden vankeuteen. Kiistelyn alaisia asioita olivat se, toimivatko aktivistit Venäjän vesillä vai kansainvälisellä alueella sekä se, voisiko tapauksessa ylipäätään soveltaa Venäjän lakia. Olennaista oli myös selvittää, oliko Greenpeacen isku väkivaltainen isku vai rauhallinen mielenosoitus.

Venäjän rikoslaissa merirosvous määritellään laajemmin kuin muissa maissa ja kansainvälisissä sopimuksissa. Väkivallan uhkan todistaminen edellyttää todisteita kuten aseita tai räjähteitä. Merirosvoutta lievempiä tapauksen aiheuttamia syytteitä arveltiin olevan esimerkiksi kotirauhan häirintä, tunkeutuminen tai huliganismi, josta esimerkiksi Pussy Riot -aktivistit tuomittiin vankeuteen vuonna 2012.

Helsingissä tuhat henkilöä osallistui lokakuun alussa suurmielenosoitukseen Venäjällä vangittujen aktivistien vapauttamiseksi. Vastaavia mielenosoituksia järjestettiin samana päivänä 140 paikkakunnalla ympäri maailmaa, esimerkiksi Hollannissa, Brasiliassa ja Venäjällä. Mielenosoittajien joukossa oli myös julkisuuden henkilöitä, mm. Lontoossa osallistujina olivat Blur-yhtyeen keulakuva Damon Albarn sekä näyttelijä Jude Law.

Syytteet huliganismista

Samaan aikaan, kun aktivistien vaiheista uutisoitiin tiedotusvälineissä, nousi mediassa esille toinenkin Greenpeaceen kytkeytynyt kohu. Se liittyi vuonna 2012 kevättalvella Greenpeacen toteuttamaan tempaukseen, jolloin aktivistit kiipesivät valtionyhtiö Arctia Shippingin omistamille jäänmurtajille Helsingissä. Mielenilmauksen tavoitteena oli vastustaa arktista öljynporausta.

Arctia Shipping teki syksyllä 2013 rikosilmoituksen reilun vuoden takaisista tapahtumista. Rikosilmoituksen tekoajkaan valtionohjauksesta vastannut kehitysministeri Heidi Hautala (vihr) joutui kohun keskelle, sillä hänen todettiin ohjeistaneen valtionyhtiötä perumaan

ilmoituksen. Tapauksesta nousseen kohun myötä Hautala päätti luopua ministerin tehtävästään. (Aiheesta lisää luvussa 4.2., Muut uutisoinnin heijastukset.)

Lokakuun puolivälin aikoihin Greenpeace vetosi suoraan Venäjän presidentti Vladimir Putiniin aktivistien tutkintavankeuden lopettamiseksi. Greenpeacen eteläafrikkalainen pääsihteeri Kumi Naidoo tarjosi jopa itseään vaihtokaupassa, jotta aktivistit vapautettaisiin takuista vastaan. Suomessa vieraillessaan Naidoo tapasi mm. Greenpeacen henkilökuntaa, ulkoministeri Erkki Tuomiojan (sd.) sekä Sini Saarelan vanhemmat.

Venäjä pysyi aktivistien suhteen tiukkana, eikä Hollannin lokakuun alussa käynnistämä välimiesmenettely ei tuottanut haluttua tulosta. Yksi toisensa jälkeen Venäjä hylkäsi aktivistien vetoomukset päästä odottamaan oikeudenkäyntiä vapaalta tai kotiarestista. Hollanti vei asiaa eteenpäin, Hampurissa toimivan kansainvälisen merioikeusistuimen käsittelyyn, mutta Venäjä kieltäytyi osallistumasta siihen.

Tutkintakomitea ilmoitti 23. lokakuuta yllättäen, että aktivisteja ei enää epäillä merirosvoudesta vaan sen sijaan huliganismista, josta voi saada seitsemän vuoden vankeustuomion. Greenpeacen edustaja kommentoi syytteitä kohtuuttomiksi ja totesi järjestön edelleen jatkavan vaatimustaan, jonka mukaan aktivistit tulisi vapauttaa välittömästi ja syytteistä luopua. Tästä huolimatta tutkintakomitea ilmoitti jatkavansa tutkintaa ja totesi voivansa nostaa myös lisäsyytteitä joitakin aktivisteja vastaan, esimerkiksi virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta.

Vapaaksi takuista vastaan

Isku otettiin kansainvälisen merioikeuden käsittelyyn Saksan Hampurissa marraskuun alkupuolella. Hollanti vaati Venäjää oikeusteitse vapauttamaan kaikki vangitut ja Venäjän takavarikkoon ottaman aluksen. Lisäksi Hollanti vaati, että aktivistit pääsisivät poistumaan Venäjältä. Venäjä oli ilmoittanut jo etukäteen, ettei se hyväksyisi Hollannin kannetta ja myös jäävänsä pois oikeuden käsittelystä.

Greenpeacen aktivisteja siirrettiin marraskuun puolivälin aikoihin Murmanskista Pietariin. Tutkintakomitea ilmoitti muutaman päivän päästä haluavansa jatkaa aktivistien vankeutta

kolmella kuukaudella. Vankeuden jatkamista perusteltiin sillä, että aktivistit voisivat paeta maasta, jos heidät vapautettaisiin takuita vastaan.

Tilanteen käsittely jatkui pietarilaisessa oikeusistuimessa. Marraskuun loppuun mennessä tuomioistuin päätti vapauttaa Sini Saarelan ja muun laivan miehistön, takuusummaksi määrättiin 45 000 euroa yhtä aktivistia kohden. Syytetyt joutuivat odottamaan takuurahojen tuloa oikeuden tilille vankilasta käsin. Sini Saarela vapautui vankilasta 21. marraskuuta, mutta muiden aktivistien tavoin hän joutui odottamaan poistumisviisumia, jotta voisi lähteä Venäjältä kotimaahansa Suomeen. Vapautuspäätös koski vain tutkintavankeutta, huliganismisyytteet jäivät voimaan.

Saksassa istuva kansainvälinen merioikeus päätti Saarelan vapauttamisen jälkeen seuraavana päivänä, että Venäjän tulisi vapauttaa Greenpeacen alus Artic Sunrise ja sen koko miehistö. Oikeuden päätös vastasi vaatimusta, jonka Hollanti aiemmin esitti kanteessaan Venäjää vastaan. Venäjä ulkoministeriö tyrmäsi merioikeuden päätöksen ja kiisti kansainvälisen merioikeuden tuomiovallan asiassa. Tuomioistuin antoi myös päätöksen, jonka mukaan Hollannin olisi maksettava Venäjälle vapautuksesta 3,6 miljoonan euron takuu. Sen jälkeen Venäjän tulisi sallia sekä aktivistien että aluksen pääsy pois Venäjän alueelta. Venäjä ei osallistunut oikeuskäsittelyyn.

Helsingin Sanomille 28.11.2013 antamassaan henkilöhaastattelussa Sini Saarela myönsi suoraan, että iskun avulla aktivistit pyrkivät antamaan arktisen alueen ahdingolle julkisuutta. Hän kertoi tiedostaneensa seuraamukset, joita iskuun voisi liittyä.

Joulukuussa 2013 aktivistit Sini Saarela ja Marco Weber saivat kunniaa brittiläisen The Guardian -lehden äänestyksessä, päästessään ehdokkaiksi öVuoden 2013 henkilö -äänestyksessä. Lukijoiden äänten perusteella kaksikko päätyi äänestyksen toiselle sijalle. Voittajaksi selviytyy yhdysvaltalainen tietovuotaja Edward Snowden.

Venäjän armahdulain vaikutus

Joulukuun alussa Venäjän presidentti Vladimir Putin ilmoitti tukevansa ehdotusta, joka saattaisi armahtaa jopa 100 000 vankia Venäjän vankiloista. Joukkoarmahduksen taustalla oli Venäjän perustuslain 20-vuotisjuhlat. Venäläinen uutistoimisto kertoi Putinin tukevan

armahtamista ainoastaan niiden vankien osalta, jotka eivät olleet syyllistyneet vakaviin rikoksiin tai myöskään niihin rikoksiin, joissa viranomaisia on vastustettu väkivaltaisesti.

Venäjän parlamentin alahuone duuma hyväksyi armahdulain joulukuun puolivälin jälkeen. Alun perin armahduksen oli tarkoitus koskea vain vankeja, mutta duuma päätti laajentaa armahdukset kattamaan myös syytteessä olevia. Tämän vuoksi lain piiriin kuuluivat myös Greenpeacen huliganismista syytetyt aktivistit.

Arvostelijoiden mukaan armahdukset olivat keino hankkia hyvää julkisuutta ennen Sotshissa pidettäviä helmikuun 2014 olympialaisia. Armahduksen saaneista näkyvimmin esillä olivat Greenpeacen ohella myös muut poliittiset aktivistit kuten Pussy Riot. Greenpeace otti armahduspäätöksen ristiriitaisesti vastaan. Sini Saarela totesi medialle, ettei ymmärrä, mistä heidät armahdetaan, sillä hänen mukaansa he eivät ole huligaaneja tai merirosvoja.

Jouluna 2013 Venäjä ilmoitti lopettavansa Greenpeace-aktivisteja koskevien oikeusjuttujen käsittelyn. Aktivistien syyte huliganismista kuitenkin säilyi. Sini Saarela pääsi palaamaan Suomeen 27. joulukuuta. Jo ennen saapumistaan Saarela sai ylistävän tervetuloivotuksen ympäristöministeri Ville Niinistöltä (vihr) Suomeen palatessa Saarelaa oli vastassa joukko hänen läheisiään sekä median edustajia. Saarelan tutkintavankeus Venäjällä kesti yhteensä kaksi kuukautta ja lisäksi hän oli yhden kuukauden Pietarissa vapaalla jalalla takuita vastaan, mutta ei voinut tulla Suomeen.

Greenpeacen tapaus hiljeni mediassa melko pian sen jälkeen, kun Saarela oli palannut takaisin Suomeen. Kaiken kaikkiaan Saarela oli hyvin vaitonainen kommentoimaan medialle syitä öljynporauslautalle kiipeämiseen. Hän perusteli vaikenemistaan sillä, että hän piti uusien syytteiden nostamista mahdollisena.

Greenpeacen isku ei vaikuttanut venäläisen energiayhtiö Gazpromin suunnitelmiin. Yhtiö aloitti öljyntuotannon Prirazlomnajan porauslautalla joulukuun 2013 puolivälissä. Ilmoitus merkitsi kaupallisen öljyntuotannon virallista alkua Venäjän Jäämerellä. Venäjä arvioi pohjoisilla merialueilla olevan öljyvaroja noin 100 miljardin tonnin edestä, mikä vastaa maailman nykyistä kysyntää 25 vuodeksi.

4.2 Muut uutisoinnin heijastukset

Syksyn 2013 aikana Greenpeacen iskun uutisointi linkittyi useisiin ajankohtaisiin teemoihin. Varsinaisesta tutkimusaineistosta nämä aihetta sivuavat uutisjutut on rajattu pääosin tutkimuksesta ulos, muutamia yksittäisiä juttuja lukuun ottamatta. Kriteerinä oli se, että uutinen toi esille jonkin olennaisen ja kiinnostavan näkökulman syksyn 2013 iskusta.

Greenpeacen uutisointiin liittyneet tutkimuksesta (pääosin) ulos jääneet teemat on hyvä tiedostaa, sillä ne ovat omalta osaltaan vaikuttaneet Greenpeacesta mediassa esitettyyn julkisuuskuvaan ja diskursseihin eli siihen, miten aktivisteja ja iskua on julkisuudessa käsitelty. Greenpeacen tapaukseen kautta esiin tulleet puheenaiheet, kuten kansalaisaktiivisuuden eettiset kysymykset, ovat syksyllä 2013 heijastuneet lukuisiin keskusteluihin niin politiikan kentälle kuin kansalaisten keskusteluihinkin.

Näkyvin Greenpeacen uutisointiin linkittynyt teema oli niin sanottu Arctia Shipping -kohu, johon liittyen kirjoitettiin syksyn 2013 aikana kymmeniä lehtijuttuja Helsingin Sanomissa ja Ilta-Sanomissa. Kohu liittyi Greenpeacen aiempaan iskuun vuodelta 2012, jolloin 40 Greenpeacen aktivistin joukko valtasi mielenosoituksen yhteydessä valtionyhtiön jäänmurtajia Helsingissä, osoittaakseen mieltään Shellin öljynporausta vastaan.

Lokakuussa 2013 julkaistussa Iltalehden uutisessa kerrottiin kehitysministeri Heidi Hautalan estäneen valtio-omisteista Arctia Shippingiä tekemästä rikosilmoituksen Greenpeacen iskusta. Hautala itse kiisti väitteet. Hautalan toiminnasta ja vastuusta rikosilmoituksen perumiseen käytiin julkisuudessa kiivas ja ristiriitainen keskustelu, jonka myötä Hautala teki loppujen lopuksi päätöksen luopua ministerin salkustaan. Hautala ilmoitti erostaan 11. lokakuuta 2013 järjestetyssä tiedotustilaisuudessa.

Greenpeacen tapauksen myötä julkisuudessa heräsi jonkin verran keskustelua arktisen öljynporauksen ympäristövaikutuksista. Yllättävää oli kuitenkin se, että aiheen näkyvyys oli mediassa melko pieni verrattuna esimerkiksi siihen, kuinka paljon aiheesta kirjoitettiin viikoittain tiedotusvälineissä. Öljynporausta käsiteltiin vain muutamissa artikkeleissa.

Greenpeacen tapaus herätti syksyllä 2013 julkisuudessa aktiivisen keskustelun Venäjästä. Esillä olivat erityisesti Venäjän harjoittaman öljyliiketoiminnan eettisyys sekä arktisen

alueen ja öljyn merkitys maan kansantaloudelle. Venäjän talous on riippuvainen energiantuotannosta, mikä vuoksi arktisen alueen merkitys on Venäjälle yhä tärkeämpi.

Paljon keskustelua käytiin myös venäläisestä oikeusjärjestelmästä ja maan ihmisoikeuskysymyksistä. Esimerkiksi Helsingin Sanomissa pohdittiin Venäjän oikeuslaitoksen tiivistä suhdetta vallanpitäjiin. Lehdessä kritisoitiin Venäjän oikeuslaitoksen ongelmia kuten sitä, mieltävätkö tuomarit itsensä poliisin ja syyttäjän kumppaneiksi. Rikosoikeudenkäynneissä vapauttavan tuomion saa noin prosentti tapauksista. Lainsäädäntö on monilta osin epäselvää. Varsinkin poliittiseen käyttöön tarkoitetut kohdat on kirjoitettu siten, että niitä voidaan soveltaa tilanteen mukaan.

Syksyn 2013 aikana Greenpeacen ja Pussy Riotin jäsenten armahdusta kuvattiin mediassa monin paikoin lähinnä pr-tempaukseksi ó ei humanitaariseksi teoksi. Aktivistien armahduksen uskottiin olevan Venäjän keino vaimentaa yleistä kritiikkiä, jonka mukaan valtio käyttäisi oikeuslaitostaan arvostelijoiden hiljentämiseen. Lisäksi armahduksen uskottiin olevan Venäjälle keino suunnata huomio pois valtion ihmisoikeusasioista.

Myös Sotshin helmikuun 2014 olympialaiset osaltaan linkitettiin Greenpeacen tapaukseen. Armahdus nähtiin Venäjän yrityksenä nostaa omaa profiiliaan ennen olympialaisia omana itsenäisenä päätöksensä ilman, että Venäjä näyttäisi taipuvan ulkomaisten vaatimuksiin.

Uutisoinnin yhteydessä julkisuudessa pohdittiin myös kansalaistottelemattomuuden etiikkaa. Sitä, onko lievä lain rikkominen sallittua, jos tavoitteena on yhteinen, hyvä päämäärä. Teema nousi esiin erityisesti sen jälkeen, kun Tampereella itsenäisyyspäivänä parinsadan mielenosoittajan joukko otti yhteen poliisin kanssa presidentin vastaanoton aikana. Helsingin Sanomissa esimerkiksi kulttuuri- ja liikenneministeri Paavo Arhinmäki (vas) tuomitsi riehuminen ja yhteenotot poliisin kanssa, mutta totesi hyväksyvänsä kansalaistottelemattomuuden ösöpivissa paikoissaö. Silloin, kun kenenkään fyysistä koskemattomuutta ei loukata tai omaisuutta tuhota.

Kun Sini Saarela pääsi vapauduttuaan palamaan Suomeen, ei hänen kohtaama näyttävä mediavastaanotto miellyttänyt kaikkia. Julkisuudessa mediaa arvosteltiin siitä, saiko rikoksesta Venäjällä tuomittu Saarela liian näkyvän, jopa sankarillisen vastaanoton Suomessa.

Vaikka tästä tutkimuksesta henkilöjutut rajautuvatkin ulos, on silti hyvä tiedostaa artikkeleiden merkitys Sini Saarelasta heijastuneeseen julkisuuskuvaan. Artikkeleissa hänet

kuvattiin usein sympaattisena ja herkkänä mutta rohkeana. Henkilönä, joka osasi jo pienestä lähtien kyseenalaistaa asioita ja joka ei tavoitellut henkilökohtaista julkisuutta.

Sen lisäksi, että Sini Saarelasta tehtiin henkilöjuttuja, myös hänen asioitaan Murmanskissa hoitanut konsuli Martti Ruokokoski nousi median kautta julkisuuteen. Esimerkiksi Helsingin Sanomissa kerrottiin Ruokokosken työurasta ja elämästä Venäjällä: diplomaatin ja muusikon roolien välisestä tasapainottelusta.

5 TUTKIMUKSEN LÄHDEAINEISTO

Edellisissä luvuissa olen taustoittanut Greenpeacen iskuun liittyvän tutkimukseni taustoja. Seuraavaksi onkin aika siirtyä tämän tutkimukseen varsinaiseen lähdeaineistoon ja sen analyysiin.

Syksyllä 2013 Greenpeacen tapaus oli erittäin näkyvästi esillä käytännössä kaikissa maamme valtakunnallisissa tiedotusvälineissä. Jotta tutkimusaineistoni ei kasvaisi aineiston osalta hallitsemattoman suureksi, oli olennaista valita sopivat kohdemediat sekä rajata tarkasteltava ajanjakso.

5.1 Tarkasteltavat mediat sekä tutkimusaika

Lähdeaineistooni kuuluu kaksi valtakunnallista tiedotusvälinettä, Helsingin Sanomat ja Ilta-Sanomat, jotka molemmat edustavat erityyppistä tapaa tehdä journalismia. Helsingin Sanomat nähdään perinteisenä, melko öneutraalina uutismedianana, kun taas Ilta-Sanomat edustaa räväkämpää, sensaatiohakuisempaakin tyyliä. Olennaista näissä kohdemedioissa on se, että molemmissa medioissa Greenpeacen tekemää iskua seurattiin syksyn 2013 aikana varsin aktiivisesti sekä printtilehdessä että verkossa.

Uutisten tarkasteluajakso alkaa syyskuussa 2013, jolloin julkaistiin ensimmäiset uutiset aktivistien iskusta venäläiselle öljynporauslautalle. Utisia olen kartoittanut vuoden 2013 loppuun saakka, jolloin mukaan mahtuu myös vapautumisen jälkeinen medianäkyvyys. Kokonaisuudessaan tarkasteluajakso on noin 3,5 kuukautta.

5.2 Aineiston keruu ja koonti

Verkkoartikkeleiden ohella myös printtilehdissä julkaistuja artikkeleita on mahdollista hakea sähköisesti sekä Helsingin Sanomien että Ilta-Sanomien arkistoista. Tämä nopeutti materiaalin hankkimista huomattavasti. Aineiston digitaalisessa haussa käytin hakusanaa

öGreenpeaceö, sillä se toi esille kattavamman uutisaineiston kuin esimerkiksi hakusana öSini Saarelaö.

Helsingin Sanomien uutisaineiston (sisältäen sekä printti- että verkkolehden jutut) hankinta onnistui kätevästi Helsingin Sanomien verkkosivuilla olevan digitaaliseen juttuarkiston avulla. Aineistoon käsiksi pääseminen edellytti sisäänkirjautumista.

Ilta-Sanomien printtilehden juttuja on mahdollista selata digitaalisessa muodossa, kun vierailee Helsingissä sijaitsevassa, Helsingin Sanomien säätiöön kuuluvassa Päivälehdien arkistossa. Ilta-Sanomien verkkojuttuja voi taas hakea lehden omilta verkkosivuilta, josta löytyy kaikelle yleisölle avoin juttujen hakutoiminto.

5.3 Lähdeaineiston kriteerit tutkimuksessa

Keskityn tässä tutkimuksessa nimenomaan uutisaineistoon. Tutkimukseen sisältyviä juttutyyppejä ovat uutiset (sis. perinteiset uutisjutut sekä lyhyet uutissähkeet), reportaasit ja taustajutut. Rajaan aineistosta pois mielipidekirjoitukset (mm. kolumnit, pääkirjoitukset, blogit, kommentit). Mielipidekirjoituksissa diskurssit olisivat olleet selkeämmin esillä ja helpommin määriteltävissä, mutta perinteinen uutisaineisto ó jolta edellytetään objektiivista otetta ó on mielestäni kiinnostavampi ja olennaisempi tutkimuskohde.

Myös henkilöjutut ja uutisanalyysit rajaan aineistosta ulos, koska näen myös niiden edustavan tietyiltä osin toimittajan omaa näkökulmaa. Aineistoa rajaamalla pystyn myös hieman rajoittamaan analysoitavien artikkelien määrää.

Rajaan aineistosta ulos ne Greenpeacea käsittelevät uutiset, jotka eivät liity varsinaisesti syksyn 2013 iskuun vaan käsittelevät muuta järjestön toteuttamaa toimintaa, esimerkiksi aiempia tempauksia tai muuta vaikutustyötä.

Aion käyttää juttuvalinnan suhteen tapauskohtaista harkintaa jutuissa, joissa syksyn 2013 isku ei ole ollut ainoana jutun teemana vaan ohessa on käsitelty muitakin ajankohtaisia asioita. Mikäli Greenpeacen isku mainitaan jutussa vain ohimennen lyhyessä

sivulauseessa, eikä juttu tarjoa aineksia diskurssien määrittelylle tai toimijoiden luokitteluun, jätän jutun aineistosta ulos. Jutut, jotka tarjoavat lisäarvoa esimerkiksi diskurssien määrittelylle, pääsevät osaksi aineistoa niiden tekstikappaleiden osalta, jotka viittaavat Greenpeacen syksyn 2013 iskuun.

Aineistossa keskityn pääjuttuihin sekä niiden ohessa oleviin niin sanottuihin kainalojuttuihin. Koska kainalojutuissa on pääjutun tavoin oma otsikko ja oma jutun kärki, mielestäni on järkevää analysoida nämä molemmat erillisinä juttuina. Pääjuttu ja kainalojuttu molemmat kuitenkin antavat usein keskenään erilaiset lähtökohdat aiheen tulkinnalle.

Kuvat, kuvatestit ja verkkovideot rajaan ulos aineistosta, sillä niiden tarkastelu vaatisi uusien tutkimusmenetelmien käyttöönottamista. Verkkovideoiden yhteydessä julkaistut uutisjutut ovat kuitenkin mukana tutkimuksessa.

Myöskään etusivujen vinkki-juttuja sekä juttujen öfaktalaatikoita en ota huomioon tutkimuksessa.

5.4 Verkko- ja printtijutut yhtenä kokonaisuutena

Koska tarkoitukseni on tarkastella yleistä mediakuvaa, olen yhdistänyt Helsingin Sanomista ja Ilta-Sanomista kootun juttuaineiston yhdeksi kokonaisuudeksi. Tämä kokonaisuus sisältää sekä printti- että verkkolehtien jutut, jotka ovat täyttäneet aineistovalinnan kriteerit.

En näe tarpeelliseksi tehdä eroa printin ja verkkolehden välille, sillä nykyisillä lukutottumuksilla molempia formaatteja seurataan usein rinnakkain ja samoja juttuja julkaistaan joko osittain tai kokonaan samanlaisina versioina sekä verkossa että printissä. Näitä päällekkäisyyksiä pyrin välttämään karsimalla aineistoa. Valitsen tarkasteluun aina sen artikkelin, joka oli laajempi eli useimmiten verkkoartikkelin.

En näe tarpeelliseksi tehdä kahta erillistä analyysiä lehtien välisistä diskursseista, sillä uskon esille nousevien diskurssien olevan joka tapauksessa samanlaisia luonteeltaan molemmissa lehdissä. Uskon myös, että kahdesta kohdemediasta yhdistetty aineisto muodostaa uskottavan yleiskuvan siitä, millainen kuva Greenpeacen iskusta on tarkasteltavien medioiden kautta piirtynyt suomalaisessa kaupallisessa, valtakunnallisessa mediassa.

5.5 Aineiston jakautuminen juttutyypeittäin

Tämän tutkimuksen aineistoon sisältyy kaikkiaan 270 uutisjuttua (taulukko 1). Enemmistö jutuista, noin 70 prosenttia, on julkaistu loka- ja marraskuun 2013 aikana. Vilkkaimpien uutispäivien osalta aineistoon saattaa kertyä yhdestä lehdestä useita (4-6 kpl) verkossa tai printtilehdessä julkaistuja juttuja.

TAULUKKO 1 *Aineiston jakautuminen juttutyypeittäin (kpl).*

Juttutyyppi	Helsingin Sanomat	Ilta-Sanomat	Yhteensä
Uutisjuttu	92	143	235
Reportaasi	3	26	29
Taustajuttu	3	3	6
Yhteensä	98	172	270

Uutisjutut ó joihin luokitellaan tässä aineistossa sekä perinteiset uutisjutut että lyhyet sähköet ó edustavat tutkimusaineiston juttutyypeistä selkeää enemmistöä, 87 prosentin osuutta. Uutisjuttujen lähteenä käytetään tyypillisesti mm. haastatteluja, tiedotteita, uutistoimistojen materiaaleja, muita tiedotusvälineitä sekä sosiaalista mediaa.

Reportaaseissa toimittaja on ollut paikan päällä tekemässä juttua ja hän käyttää omin aistein havaitsemiaan tietoja olennaisena lähteenä jutusta. Taustajutut taas antavat laajempaa, ohitaan tiedonö näkemystä aiheeseen.

Kuten taulukosta 1 selviää, kaikkiaan Helsingin Sanomien printti- ja verkkolehdessä julkaistuista jutuista tutkimusaineistoon kuuluu 98 artikkelia. Näistä 92 on uutisjuttuja, taustajuttuja oli 3 ja reportaaseja 3.

Ilta-Sanomissa julkaistiin tarkasteluaikavälillä yhteensä 172 tutkimukseen valikoitunutta uutista. Uutisista 143 oli uutisjuttuja, reportaaseja oli 26 ja taustajuttuja 3. Ilta-Sanomissa julkaistiin syksyn aikana paljon myös suoraan uutistoimistoilta tulleita lyhyitä sähkeitä, mitkä analysoitiin yhdenvertaisesti osana aineistoa.

6 LÄHTÖKOHTANA LAADULLINEN TUTKIMUS

Yleisesti ajatellaan, että kvantitatiivisten eli määrällisten menetelmien avulla saadaan pinnallista mutta luotettavaa tietoa: numeroita, tarkkoja lukuja, tilastoja. Kvalitatiivisten eli laadullisten menetelmien nähdään taas tuovan syvällistä, mutta huonosti yleistettävää tietoa: kokemuksia, merkityksiä ja tulkintoja.

Pertti Alasuutari toteaa (1994, 203) osuvasti, että parhaaseen tulokseen päästään soveltamalla molempia menetelmiä, hyödyntämällä niiden parhaita puolia. Tätä neuvoa aion soveltaa myös tässä tutkimuksessa, jossa yhdistyvät sekä laadullinen että määrällinen tutkimusote ó keskiössä kuitenkin laadullinen tutkimus.

Myös *Tutki ja kirjoita* -teoksessa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 1366137) todetaan, että laadullinen ja määrällinen lähestymistapa kannattaa nähdä toisiaan täydentävinä ó ei kilpailevina ó suuntauksina. On hyvä ymmärtää, että määrällisen tutkimuksen tuottamat önumerotó ja laadullisen tutkimuksen tuottamat ömerkityksetó ovat toisistaan riippuvaisia. Numerot perustuvat merkityksiä sisältävään käsitteellistämiseen, ja merkityksiä sisältäviä käsitteellisiä ilmiöitä taas voidaan ilmaista numeroin.

Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa pyritään lähtökohtaisesti kuvaamaan todellista elämää. Kohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti, mutta todellisuutta ei kuitenkaan voi pirstoa mielivaltaisesti osiin ó sen moninaisuudesta huolimatta. Tutkija ei voi sanoutua irti arvolähtökohdista, sillä arvot vaikuttavat siihen, miten pyrimme ymmärtämään tutkimiamme ilmiöitä. Objektiiisuuden saavuttaminenkaan perinteisessä mielessä ei ole mahdollista, sillä tutkija sekä se, mitä asiasta tiedetään, kietoutuvat saumattomasti toisiinsa. Kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena on enemmänkin löytää tai paljastaa tosiasioita kuin todentaa jo olemassa olevia väittämiä. (Hirsjärvi ym. 2010, 161.)

Myös kvalitatiivisessa analyysissä on mahdollista kvantitatiivisen analyysin tavoin koodata lukuja ja havaintoja taulukkoon. Laadullisessa analyysissä voi käyttää jopa argumenttina

määrällisiä suhteita, kuten prosenttiosuuksia ja tilastollisia yhteyksiä eri tekijöiden välillä (Alasuutari 1994, 173). Edellytyksenä on, että tapauksia on riittävästi.

Laadullisen ja määrällisen tutkimuksen analyysimenetelmissä merkittävin ero löytyy sieltä, kuinka aineistosta löytyviin ristiriitaisuuksiin ja eroihin suhtaudutaan.

Laadullisessa analyysissä peruseriaatteena on havaintojen absoluuttisuus. Aineistosta nousevien havaintojen kautta ei ole tarkoitus määritellä tyyppitapauksia tai keskivertoyksilöitä. Poikkeustapauksia ei sallita vaan niiden kautta pyritään löytämään sääntöjä, jotka pätevät poikkeuksetta koko aineistoon. Aineistoon ei saa sisältyä havaintolausetta vastaan sotivia tapauksia. Laadullisessa tutkimuksessa käytetään yksittäistapauksia (esimerkiksi puhesitaatteja) kuvaamaan tehtyä tulkintaa. (Alasuutari 1994, 28633, 41642 ja 161.).

Toisin kuin laadullisessa tutkimuksessa, määrällisessä analyysissä poikkeustapaukset taas sallitaan. Havainnot koodataan taulukkoon ja ne kuvaavat keskivertoja ja tyyppillisiä yhteyksiä. Ennen lopullista tulkintaa aineisto esiintyy vain yleistyksinä, keskiarvoina ja tilastollisina tunnuslukuina. (Alasuutari 1994, 41642.)

Taulukointi on kätevä tapa esitellä numeraalinen aineisto, jonka perusteella laadullinen analyysi on tehty. Tyypittely ja tapausten laskeminen eivät kuitenkaan yksistään tee analyysistä kvantitatiivista. Sen sijaan taulukoinnin avulla ilmaistaan, että aineistoa on käytetty hyväksi systemaattisesti. Toisaalta tapausten laskeminen ja taulukointi liittyy tietyllä tapaa määrällisillä suhteilla todisteluun, sillä tapausten taulukoinnilla todistetaan jonkin kaikkiin tapauksiin pätevän säännön olemassaolo. (Alasuutari 1994, 1626163.)

6.1 Aineiston analyysitapa käytännön tasolla

Tutkimusmenetelmäni on kriittinen diskurssianalyysi, jota täydennän määrällisellä sisällönerittelyllä ja laadullisella analyysimenetelmällä. Määrällisen menetelmän perusidean olen lainannut tutkija Pirita Jupilta, joka julkaisi vuonna 2004 eläinoikeusliikkeen mediakuvaan perehtyneen väitöskirjansa. Lisäksi olen ottanut

laadulliseen tutkimusmenetelmääni myös vaikutteita Kimmo Mäkilän (2007) väitöskirjassaan esittelemästä kolmen tason representaatioanalyysistä. Sovellan näitä malleja parhaaksi katsomallani tavalla, jotta tekstien seassa piilossa olevat diskurssit tulisivat näkyville ja sitä kautta tutkimuskysymyksiin löytyisi vastaukset. Koska kyse on laajasta aineistomäärästä, tutkimuksen tekeminen vaatii useita lukukertoja asioiden hahmottamiseksi. Varsinainen aineiston analyysi tapahtuu kolmessa vaiheessa.

Ensimmäisessä vaiheessa ó joka sisältää aineiston keruun, järjestelyn ja luetteloinnin ó jutut luetaan kertaalleen läpi ja tehdään alustavia havaintoja diskursseista ja tapauksen määrittelijöistä. Jo tässä vaiheessa kiinnitän huomiota tutkimuksen pääkysymyksien ohella myös tarkempaan yksityiskohtiin. Jupin ja Mäkilän tutkimuksien tavoin myös tässä tutkimuksessa varsinainen tutkimusongelma (eli pääkysymys) jaetaan osa-ongelmiin sekä niihin liittyviin alakysymyksiin. (Juppi 2004, 137ó138 ja Mäkilä 2007, 144ó145.)

Alakysymykset auttavat pitämään katseen oikeassa suunnassa ja tutkimuksen fokuksen kirkkaana. Tutkimuksen edetessä vastaukset annettuihin kysymyksiin löytyvät ja samalla myös määritelmät siitä, millaista kuvaa Greenpeacen iskusta tuotetaan mediajulkisuudessa.

Tämän tutkimuksen kaksi ensimmäistä tutkimuskysymystä tuovat vastauksia laadulliseen osuuteen:

- 1) Millä tavoilla eli missä diskursseissa Greenpeacen iskua ja aktivisteja on lehdistössä esitetty?
- 2) Muuttuvatko aineistosta esille tulevat diskurssit syksyn aikana ja jos muuttuvat, millä tavoin?

Näiden kysymysten alle olen muodostanut pääkysymysten alle seuraavanlaisia alakysymyksiä:

- É Millainen mielikuva aiheesta aineiston perusteella muodostui? Miten mielikuva muuttui jutun aikana?
- É Miten diskurssien puhujat asemoivat ja määrittelevät iskun ja sen aktivistit?
- É Miten diskurssit asettuvat suhteeseen toistensa kanssa? Eli mitkä diskurssit ovat keskenään sopusoinnussa tai ristiriidassa, ja millainen niiden välille rakentuu?

Kolmas tutkimuskysymys tuo vastauksia tutkimuksen määrälliseen osuuteen:

- 3) Ketkä ovat Greenpeacen iskun määrittelijöitä? Onko jonkun lähteen läsnäolo vahvempi kuin jonkun toisen?

Tämän kysymyksen alle olen tehnyt seuraavanlaisia alakysymyksiä:

- É Mitä toimijoita aihetta käsittelevissä jutuissa esiintyy? Ketkä aiheesta puhuvat ja millä tavoin? Ketkä eivät puhu?
- É Missä asemissa eri toimijat esiintyvät jutuissa?
- É Mikä on julkisuuden kohteiden eli aktivistien itsensä rooli määrittelykamppailussa?
- É Millainen toimittajien oma rooli on ollut iskun määrittelijänä sekä Greenpeacen iskun julkisuuden toimijoiden tukijana ja horjuttajana?

Kahden ensimmäisen tutkimuskysymyksen vastaukset esitellään luvussa 8, Greenpeacen iskua koskevan uutisoinnin diskurssit. Kolmannen tutkimuskysymyksen vastaukset taas selviävät luvussa 7, Sisällön erittelyn tulokset.

Kun aineistoanalyysin ensimmäinen vaihe (aineiston keruu, järjestely ja luettelointi) on ohi, on aika siirtyä toiseen vaiheeseen. Toisessa vaiheessa syvennyn aineistoon yksityiskohtaisesti. Yksittäiset jutut luetaan läpi lause lauseelta, yksittäisiin sanoihin ja niiden merkityksiin keskittyen. Tässä vaiheessa esillä olevat diskurssit ja määrittelijät selviävät melko lopulliseen muotoonsa. Jokaisen yksittäisen artikkelin kohdalla teen muistiinpanoja ja huomioita seuraavista asioista:

Taustatiedot:

Artikkelin järjestysnumero aineistossa

Lehti

Julkaisupäivämäärä

Juttutyyppe

Otsikko

Toimijat:

Ensisijainen määrittelijä

Aktiiviset toimijat

Mykät toimijat

Diskurssit:

Esille nousevat diskurssit

Diskurssien määrittelijät

Kolmannessa vaiheessa on aika siirtää huomio yksityiskohdista kokonaisuuteen. Tällöin käyn läpi muistiinpanoihin kootut vastaukset ja kiinnitän tarkemmin huomiota määrällisen luokittelun muuttujiin sekä aineistosta esille nouseviin diskursseihin. Analyysini siis etenee tietyllä tavoin yksityiskohtaisesta yleisempään näkökulmaan.

Kolmannessa vaiheessa syntyy lopullinen ratkaisu siitä, miten toimijat aineistossa luokitellaan ja nimetään. Näihin liittyvistä luokitteluperusteista kerron luvussa 6.2

Kolmannessa vaiheessa diskurssit saavat lopullisen muotonsa. Jotkut diskurssit saattavat yhdistyä tai esimerkiksi pudota aiheistosta pois. Diskurssien määrittelyn periaatteista sekä niiden välisen hierarkian määrittelystä kerron tarkemmin luvuissa 6.3 ja 6.4.

6.2 Tutkimusaineiston luokittelu toimijoiden perusteella

Koska yksittäisissä jutuissa esiin pääsevät julkisuuden toimijat eivät ole keskenään tasarvoisessa asemassa, olen päättänyt luokittelemaan toimijat Pirita Jupin (2004, 1396142) kuvailemaan kolmeen tasoon. Tiettyyn ryhmään kuuluminen kuvaa sitä, miten eri toimijat saavat äänensä artikkelissa kuuluville ja pääsevät samalla myös määrittelemään aineistosta esille tulevia diskursseja.

Toimija voi tarkoittaa niin puhujaa kuin puhumisen kohteena olemistakin. Toimijalla en viittaa yksittäisiin henkilöihin vaan tiettyyn joukkoon, jota henkilö tai organisaatio edustaa

sosiaalisen taustansa tai yhteiskunnallisen asemansa johdosta. Näitä voivat tutkimuksessani olla esimerkiksi öGreenpeaceö, öJulkisuuden henkilöö tai öÖljyteollisuusö.

Politiikan toimijoita sekä virkamiehiä luokitellessa kiinnitän huomiota kansallisuuteen. Pidän suomalaiset ja venäläiset toimijat erillään muita maita edustavista toimijoista.

Toimijat voivat tulla esille aineistossa esille kolmessa eri ömäärittelijätasossaö: aktiivisina tai mykkinä toimijoina tai ensisijaisena määrittelijöinä. Nämä kuvaavat sitä, millainen määrittelyvalta toimijalla on aineistossa ollut.

Kaikki jutussa esiintyvät toimijat määritellään aluksi joko aktiiviseksi tai mykäksi toimijaksi. Lisäksi se aktiivinen toimija, joka saa aineistossa näkyvimmän roolin, määritellään ensisijaiseksi määrittelijäksi.

Olen soveltanut Pirita Jupin tutkimusmenetelmää omassa tutkimuksessani sopivaksi katsomallani tavalla. Toimijoiden luokitteluun liittyy muutamia eroja, joiden vuoksi näiden tutkimusten määrällinen aineisto ei ole suoraan vertailtavissa. Yleisistä suuntaviivoista, kuten mitkä toimijat näkyivät aineistossa vahvasti ja mitkä eivät, on kuitenkin mahdollista tehdä vertailua aineistojen kesken.

Ensimmäinen analyysimenetelmien ero liittyy yksittäisten toimijoiden luokitteluun. Tässä tutkimuksessa yksittäisessä jutussa esiintyneet yksittäiset toimijat ö esimerkiksi Greenpeace tai poliisi ö eivät voineet luokittelussa saada yksittäisestä aineiston jutusta sekä aktiivisen että mykän toimijan merkintää aineistoon. Mikäli molemmat roolit tulivat aineistosta ilmi, merkittiin ylös vain puhujan rooli eli aktiivinen toimija.

Taustalla tämän tutkimuksen suhteen oli ajatus, että mikäli toimija sai aktiivisen roolin, ei mykällä roolilla ollut siinä tilanteessa enää merkitystä ö eihän silloin toimija kuitenkaan jäänyt julkisuudessa sanattomaksi. Pirita Jupin tutkimuksessa yksittäinen toimija saatiin koodata jutusta sekä aktiivisen toimijan että mykän toimijan rooleihin.

Toinen analyysimenetelmiin sisältyvä ero liittyy tutkimuksessa käytettyyn ömittayksikköönö. Tässä tutkimuksessa käytetty öjuttuö (tai öärtikkeliö) saattaa tarkoittaa

joko pääjuttua tai kainalojuttua. Jupin tutkimuksessa yksikkönä oli yhdessä lehdessä julkaistu kokonainen juttukokonaisuus.

Kolmas ero, joka vaikuttaa tutkimusten vertailtavuuteen, löytyy juttutyypeistä. Tässä tutkimuksessa analyysin kohteena olivat pelkät uutisjutut, taustajutut ja reportaasit, mutta mielipidekirjoitukset oli rajattu aineistosta ulos. Jupin tutkimuksessa taas myös kolumnit, pääkirjoitukset ja muut mielipidekirjoitukset olivat analyysin kohteena, mutta osittain hän käsitteli mielipidekirjoituksia ja faktajuttuja erillisinä kokonaisuuksina. Tämän vuoksi toimittajien näkökulma näkyy Jupin tutkimuksessa vahvemmin.

Toimijoiden luokittelu ei ole mutkatonta ja yksiselitteistä. Se on haasteellista ja vaatii syvällistä harkintaa. Seuraavaksi annan esimerkkejä siitä, miten toimijoita luokitellaan käytännöntasolla eri rooleihin.

Aktiivisia toimijoita ovat kaikki ne juttuaineistossa tahot, jotka pääsevät esittämään omia näkemyksiään. Yleensä nämä tahot ovat toimittajan käyttämiä juttujen lähteitä. (Juppi 2004, 1426143.)

Useimmiten aktiivinen toimijuus toteutuu suoran tai epäsuoran sitaatin kautta, mutta se voi tulla esille muutenkin, esimerkiksi uutisessa siteeratun lehdistötiedotteen, sosiaalisen median viestin, verkkosivun, blogin tai kirjeen kautta.

Timo Soini (ps) aktiivisena toimijana suorassa sitaatissa:

Räväkimmin asiaan suhtautuu oppositiopuolue perussuomalaisten puheenjohtaja Timo Soini. Mielestäni se ei ole mitään sankaruutta, että käy toikkaroimassa vieraan valtion alueella. (öTyylitön tekoö, Ilta-Sanomat 20.12.2013)

Greenpeace aktiivisena toimijana epäsuorassa sitaatissa:

Greenpeacen mukaan rauhanomaiset aktivistit pidätettiin kansainvälisellä merialueella, joten kiinniotto on laitton. (Keskelle arktista taistelua, Ilta-Sanomat 25.9.2013)

Iskuun osallistuneet aktivistit aktiivisena toimijana epäsuorassa sitaatissa:

Aktivistit vastustivat teollaan öljynporausta arktisilla alueilla. Aktivistien mielestä ääriolosuhteissa poraamisen ympäristöriskit ovat liian suuret. (Sini Saarela pääsee vapauteen takuuta vastaan, Helsingin Sanomat 18.11.2013)

Artic Sunrise -aluksen omistava Greenpeace aktiivisena toimijana epäsuorassa sitaatissa, lähteenä sosiaalinen media:

Artic Sunrisen Twitter-sivulla kerrottiin, että aluksen hytit oli tutkittu ja miehistö oli määrätty yläkannelle aseella uhaten. (Venäläissotilaat valtasivat Greenpeacen aluksen, Helsingin Sanomat 19.9.2013)

Sini Saarela aktiivisena toimijana epäsuorassa sitaatissa (lähteenä toimittajan omat havainnot):

Saarelalta kysyttiin tunnelmia kaltereiden läpi päätöksen jälkeen. Öhväö ja öheltänyt, hän vastasi. (Sini Saarela pääsee vapauteen takuuta vastaan, Helsingin Sanomat 18.11.2013)

Mykät toimijat toimivat aineistossa aktiivisten toimijoiden vastakohtana. Ne ovat toimijoita, jotka ei itse pääse jutussa ääneen vaan heistä puhuvat muut toimijat omissa puheenvuoroissaan. (Juppi 2004, 1426143.)

Mikäli jutussa esimerkiksi aktivistit ovat sekä puhujina että puhunnan kohteina, en huomio aktivisteja mykkänä toimijana vaan pelkästään aktiivisena. Tämä johtuu siitä, että mykän toimijan rooli ei tuolloin ole merkityksellinen, koska puheenvuoro on kuitenkin saatu.

Seuraavassa tekstissä puheenkohteina eli mykkinä toimijoina ovat poliisi ja Greenpeacen aktivistit. Ilta-Sanomien toimittaja kertoo toimijoista omat havaintonsa:

IS kävi tiistaina päivällä valokuvaamassa Arsenalkan edustalla, jossa oli jatkuvaa poliisiautojen liikennettä. Poliisit eivät kuitenkaan tuolloin suostuneet antamaan mitään tietoja Greenpeacen vangeista. (Saarela joutui karanteeniin, Ilta-Sanomat 13.11.2013)

Toimijoiden luokittelussa olen ottanut lähtökohdaksi sen, että yksi toimija voi saada yksittäisessä artikkelissa vain yhden roolin joko aktiivisena tai mykkänä toimijana.

Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että mikäli toimija esiintyy sekä aktiivisessa että mykässä roolissa, toimija merkitään aineistoon aktiiviseksi toimijaksi. Voisi ajatella, että näkyvämpi rooli ikään kuin övoittaa. Tällöin määrällisestä aineistosta voi verrata helposti rinnakkain,

onko yksittäinen toimija ollut aineistossa vahvemmin puhujana (aktiivinen toimija) vai puhunnan kohteena (mykkä toimija).

Tässä tekstissä on useita mykkiä toimijoita ó Vladimir Putin, aktivistit sekä tutkintakomitea:

Julkisuudessa on myös tulkittu että tutkintakomitea toimi vastoin presidentti Vladimir Putinin sanoja, joiden mukaan aktivistit öeivät tietenkään ole merirosvojaö. (10 vuotta pienin mahdollinen rangaistus, Ilta-Sanomat 3.10.2013)

Välillä on haasteellista arvioida, onko tietty toimija aktiivinen vai mykkä toimija.

Esimerkiksi seuraavassa esimerkissä Sini Saarela jää mykkäksi toimijaksi, sillä sitaatti vaikuttaa enemmän asianajajan puheenvuorolta kuin Saarelan omalta kommentilta.

Venäjällä tutkintavankeudessa oleva Greenpeace-aktivisti Sini Saarela on saanut paljon tukea Suomesta. Suomalaiset ovat lähettäneet Saarelalle runsaasti kannustusviestejä, mistä hän on hyvin kiitollinen, sanoo asianajaja Larisa Vasiljeva STT:lle. (Greenpeace-Saarelalle sataa kannustusta vankilaan, Helsingin Sanomat 16.10.2013)

Edellisessä sitaatissa aktiivisia toimijoita ovat sekä uutistoimisto STT että asianajaja Larisa Vasiljeva. Saarela olisi ollut tekstissä aktiivisena toimijana esimerkiksi silloin, mikäli häntä olisi siteerattu sanomalla öSaarela kerto.ö tai öSaarelan mukaanö.

Toimija jää mykkään rooliin siis tilanteissa, jolloin joku puhuu hänen puolestaan, mutta ei anna suoraa tai epäsuoraa sitaattia häneltä toimittajalle. Seuraavassa esimerkissä mykässä roolissa ovat julkisuuden henkilöt:

Heidän [aktivistien] vapauttamiseksi ovat vedonneet useat nimekkäät henkilöt, kuten Edward Norton Twitterissä sekä eilen yksitoista Nobelin rauhanpalkittua, joiden joukossa oli esimerkiksi eteläafrikkalainen arkkipiispa Desmond Tutu. (Jorma Ollila Ylelle: Sini Saarela vapautettava, Helsingin Sanomat 18.10.2013)

Ensisijainen määrittelijä tarkoittaa sitä aktiivista toimijaa, jonka näkemys saa yksittäisessä jutussa eniten näkyvyyttä. Käytännössä tämän toimijan näkemys on yleensä nostettu jutun otsikkoon ja/tai kärkeen, tai toimija muuten pääsee jutussa hallitsevaan asemaan määrittelijänä. (Juppi 2004, 143; ks. Hall, Stuart 1978, 57660.)

Olen ottanut lähtökohdaksi, että yksittäisessä jutussa voi olla enintään yksi ensisijainen määrittelijä. Mikäli ensisijainen määrittelijä ei koko otsikon, ingressin tai koko jutunkaan lukemisen jälkeen ole selvillä, luokittelen tällöin määrittelijän öpäselyksi eli tällöin en merkitse jutulle ollenkaan ensisijaista määrittelijää.

Myös tilanteessa, jolloin aineistoon kuuluvan jutun alku (otsikko ja ingressi) painottuu muuhun kuin Greenpeacen iskuun, jätän ensisijaisen määrittelijän tyhjäksi. Jutussa voi kuitenkin siitä huolimatta olla useita aktiivisia tai passiivisia toimijoita.

Jos artikkelissa on vain yksi aktiivinen toimija, olen määritellyt sen yleensä myös ensisijaiseksi määrittelijäksi. Jutun ensisijainen määrittelijä voi olla myös toimittaja itse, esimerkiksi osassa reportaaseja toimittajan rooli on näkyvämpi kuin esimerkiksi kenenkään jutussa äänessä olevan toimijan.

6.3 Mediajulkisuuden diskurssit ja niiden määrittelijät

Kun yksittäisissä jutuissa ääneen päässeet toimijat on luokiteltu, on aika kiinnittää huomiota siihen, millä diskursseilla Greenpeacen iskua ja aktivisteja kuvataan. Millaisia näkökulmia diskurssit edustavat ja käsittelevätkö ne iskua tuomitsevasta, hyväksyvästä vai neutraalista näkökulmasta? Olennaista on myös, se, kuka näitä diskursseja käyttää omassa julkisuuden puheenvuoroissaan.

Kun aineiston juttuja käydään läpi yksi kerrallaan, sieltä alkaa hahmottua tiettyjä samantyyppisiä esityksiä käsiteltävästä aiheesta. Tällöin voimme olettaa, että esitysten takana olevia representationaalisia valintoja ohjailee tietty diskurssi. Kun aineisto on käyty kokonaisuudessa läpi, sieltä on oletettavasti noussut esiin erilaisia diskursseja, jotka omalla tavallaan luovat mielikuvia siitä, miten tutkimuksen keskiössä olevasta aiheesta puhutaan. (Mäkilä 2007, 145.)

Kun Mäkilän kuvaamaa juttutodellisuus alkaa hahmottua, on aika palata pienempien tekstikatkelmien pariin pohtimaan, mitkä kielelliset piirteet ja yksittäiset representationaaliset valinnat loivat jutussa tätä juttutodellisuutta. Mitkä valinnat tukevat

sitä, mitkä toimivat vastaan ja mitkä tuovat uusia näkökulmia. (Mäkilä 2007, 1446145.) Mäkilän (2007, 139) mukaan juttutodellisuus on yksinkertaistettu versio todellisuudesta, joka esittää tapahtumat ja niissä esiintyvät henkilöt ja asiat tietyllä tavalla ja tietynlaisina.

Juttutodellisuuden hahmottamista varten kerään artikkeleista tekstikatkelmia, joiden kautta löydän sopivia sitaatteja ja muita määritelmiä diskurssien kuvaamiseksi. Kiinnitän huomioni siihen, millä mielikuvilla ja sanoilla aktivisteja kuvataan. Kiinnitän diskurssien esiintymistiheyteen, mutta en tee varsinaista laskelmaa aineistossa esiintyvien diskurssien määrästä.

6.4 Diskurssien välinen hierarkia

On huomioitava, että tekstissä tehtyjen representationaalisten valintojen vaikutus juttutodellisuuteen tosin ei ole aina yhtä suuri, vaan se riippuu mm. niiden voimakkuudesta, tekijästä ja sijoittelusta. Esimerkiksi valta-asemassa olevan puheella on enemmän merkitystä kuin tavallisen kansalaisen, ja tunteisiin vetoavat kuvaukset vaikuttavat enemmän kuin neutraalit. Näistä tulee juttutodellisuudelle lähtökohtia, jotka voidaan toki myöhemmin myös kumota, mutta se vaatii paljon työtä. (Mäkilä 2007, 139)

Tutkimuksessani arvioin eri diskurssien ja määrittelijöiden välisiä voimasuhteita eli niiden välille muodostuvaa hierarkiaa. Huomioon on otettava se, että diskurssit eivät suinkaan ole yhtä voimakkaita. Osa niistä on vahvempia, eli ne luovat voimakkaampia ja hyväksyttävämpiä esityksiä, jolloin ne ovat hallitsevia, muiden esitysten jäädessä alisteisiksi. On myös mahdollista, että tietty diskurssi saavuttaa yksinään täysin hallitsevan aseman. Diskurssien valta-asemat eivät kuitenkaan ole muuttumattomia, kuten eivät diskurssit itsekään. (Mäkilä 2007, 145.)

Esimerkiksi lehtijutun kohdalla diskurssi voi määrittää esimerkiksi sen, kuka voi kertoa asiasta, missä sävyssä asiasta kerrotaan ja millaisia oletuksia asiasta annetaan. Samalla diskurssi voi estää muiden kertojien ja tapojen pääsyn ääneen. (Mäkilä 2007, 1426143)

Tässä tutkimuksessa diskursiivisen vallan myötä voidaan määritellä, millaisena Greenpeacen isku venäläiselle öljynporauslautalle nähdään. Pidetäänkö aktivistien

toimintaa esimerkiksi rikollisena, sankarillisena vai ajattelemattomana tempauksena? Diskursiivisen vallan kautta tulee myös esille, ketkä asiasta pääsevät puhumaan julkisuudessa, ja kenen sanomisella on merkitystä. Diskursseilla on siis olennainen merkitys siihen, millä tavoin Greenpeacen isku on tutkittavissa medioissa esitetty ja kuka siitä saa puhua.

Erilaisten diskurssien olemassaolo voidaan Mäkilän mukaan havaita vasta laajoista ó kymmenien tai satojen juttujen muodostamasta ó kokonaisuudesta. Vasta kun diskurssit on saatu selville, voidaan tehdä vertailuja niiden keskinäisistä voimasuhteita ja yhteistoiminnasta. (2007, 1456146) Tämän tutkimuksen aineisto sisältää 270 artikkelia, mikä on riittävä määrä diskurssien esille kaivamiseksi.

Tässä luvussa kerroin esimerkkien avulla, miten sovellan tutkimusmenetelmäni käytännöntasolla, jotta voisin hankkia vastaukset tutkimuskysymyksiini. Aineiston luokittelun ja analysoinnin jälkeen on aika siirtyä varsinaisiin tutkimustuloksiin.

7 SISÄLLÖN ERITTELYN TULOKSET

Tässä luvussa kerron, mitkä toimijat pääsevät määrittelemään aineistossa Greenpeacen iskun mediakuva. Tämän lisäksi arvioin hierarkiaa, joka näiden toimijoiden välille muodostuu.

Tarkastelen tässä tutkimuksessa Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien aineistoa ensisijaisesti yhtenä kokonaisuutena. Aineiston määräksi kertyi kaikkiaan 270 juttua, mikä antaa jo kattavan näkökulman tutkittavaan aiheeseen: Greenpeacen iskun mediakuvaan, kahden valtakunnallisen tiedotusvälineen näkökulmasta.

Myös toimijoiden edustama kansallisuus otetaan huomioon tietyiltä osilta, kun aineistossa esiintyviä toimijoita tarkastellaan. Kansallisuus otetaan luokittelussa huomioon silloin, mikäli toimija edustaa joko politiikka- tai virkamiehet/viranomaiset-toimijaa. Luokittelussa kansalaisuudeksi merkitään tällöin joko Suomi, Venäjä tai ömuuö.

Aineistossa esiintyneet toimijat olen luokitellut seuraavanlaisien määritelmien mukaisesti:

Aktivistit: Syksyllä 2013 iskuun osallistuneet Greenpeace-aktivistit. Viittaus voi kohdistua joko yksittäiseen henkilöön (esimerkiksi Sini Saarelaan) tai koko ryhmään. Aktivisteista puhutaan välillä myös muilla nimityksillä, kuten öArtic Sunrisen miehistöö, jolloin mukaan lukeutuvat myös mukana olleet kaksi kuvaajaa. Koska kuvaajien näkyvyys jäi aineistossa hyvin pieneen osaan, ei heitä ollut syytä eritellä aineistossa muusta miehistöstä erilleen. Pääasiallisesti kuvaajat edustivat aineistossa koko aktivistijoukkoa, esimerkiksi kertoessaan pidätyksestä tai vankilaooloista.

Greenpeace: Greenpeace-järjestön edustajat niin Suomesta kuin muistakin maista. Syksyn 2013 iskuun osallistuneita aktivisteja ei tässä toimijaluokittelussa oteta huomioon. Vaikka aktivistit edustavat samoja arvoja ja näkökulmaa kuin Greenpeace, olennaista on, tapahtuuko kommentointi toimistolta käsin vai pääsevätkö aktivistit itse ääneen. Tämän vuoksi aktivistit ja Greenpeace on tutkimuksessa syytä eritellä.

Muut järjestöt: Muut järjestöt kuin Greenpeace, esimerkiksi luonnonsuojelu-, ihmisoikeus- ja kansalaisjärjestöt. Maininta voi koskea joko yksittäistä henkilöä tai kokonaista organisaatiota. Tähän toimijaryhmään sisältyy myös eräitä voittoja tavoittelemattomia organisaatioita tai instituutioita, esimerkiksi Helsingin Kampin kappeli, joka tuki Sini Saarelan vapautuskampanjaa.

Oikeuslaitos: Oikeuslaitoksen edustajat, mm. asianajajat, syyttäjät ja tuomarit. Toimijaluokkaan ei luokitella sitä, mikäli oikeuslaitoksesta puhutaan yleisenä käsitteenä, kuten *ötuomioistuin hylkäsi aktivistien valituksetö*. Toimijuus toteutuu silloin, kun artikkelissa siteerataan suoraan tai epäsuoraan yhtä tai useampaa henkilöpuhujaa, kuten tuomaria tai asianajajia.

Poliisi: Paikallista poliisia, Keskusrikospoliisia, poliisin tutkintaa tai turvallisuuspalvelua edustavat henkilöt ja organisaatiot.

Politiikka: Poliitiikan kenttää edustava henkilö tai organisaatio. Esimerkiksi ministeri, kansanedustaja, presidentti, europarlamentaarikko, EU:n komissio tai poliittisen puolueen puheenjohtaja.

Virkamiehet/viranomaiset: Kotimaassa tai ulkomailla asuvat valtiolliset ja alueelliset virkamiehet/viranomaiset. Suomalaisista edustajista aineistossa esiintyy usein esimerkiksi Suomen Murmankin-toimipisteen konsuli Martti Ruokokoski, ulkomaalaisia kommentoijia ovat mm. Venäjän suurlähettiläs ja Venäjän presidentin kanslian edustajat Kremlistä. (Huom.: Viittaus valtioon muodossa *öHollanti sanoo aloittavansa oikeustoimetö*, voi viitata joko politiikan tai virkamiesten/viranomaisten edustajaan, ja voi siis tuoda toimijan periaatteessa kumpaan tahansa toimijaluokkaan. Näissä tilanteissa on tapauskohtaisesti pääteltävä, kumpaan toimijaluokkaan viittaus ensisijaisesti kohdistuu.)

Öllyteollisuus: Öllyteollisuuden edustajat, esimerkiksi Gazprom- ja Shell-öllykonserneja edustavat henkilöt.

Tutkijat: Iskua kommentoivat tutkijat ja asiantuntijat, jotka eivät suoraan edusta politiikkaa tai virkamiehiä, vaan esimerkiksi energia-alan, Venäjän politiikan ja ihmisoikeuksien asiantuntijuutta. Aineistossa esille nousseita organisaatioita olivat mm. Aleksanteri-

instituutti, Euroopan yliopistoinstituutti, liberaali Talouskorkeakoulu, Helsingin yliopisto, Kremlin ihmisoikeusneuvosto ja Suomen ulkopoliittinen instituutti.

Julkisuuden henkilöt: Greenpeacen iskua julkisuudessa kommentoivat eri alojen tunnetut henkilöt, jotka eivät edusta muita toimijaluokkia, kuten politiikkaa, virkamiehiä tai öljyteollisuutta. Mukana erityisesti viihdealan ihmisiä, kuten muusikoita ja näyttelijöitä.

Kansalaiset: Tavalliset ihmiset, jotka kommentoivat mediassa Greenpeacen iskua. Jos artikkelissa esimerkiksi viitataan yleiseen mielipiteeseen tai mielenosoituksessa huudettuihin iskulauseisiin, kansalaiset ovat passiivisen toimijan roolissa.

Sini Saarelan lähipiiri: Sini Saarelan sukulaiset, ystävät ja muut läheiset.

Toimittaja: Myös jutun kirjoittanut toimittaja voi saada erityisen merkittävän roolin artikkelissa. Käytännössä tarkoittaa esimerkiksi tilannetta, jolloin reportaasi on kirjoitettu kuvailevasti paikan päältä, jolloin korostuu toimittajan oma tiedonhankinta tai tutkiva journalistinen ote aiheeseen. Jutussa voidaan viitata myös toimituksen omaan tiedonhankintaan (*öHelsingin Sanomien tietojen mukaan*).

Media/uutistoimisto: Media on ollut aktiivisena toimijana artikkelissa, mikäli toimittaja siteeraa aineistoa joltakin kotimaiselta tai ulkomaalaiselta medialta tai uutistoimistolta. Myös yleinen viittaus tiedotusvälineeseen (*övenäläinen media kertoo*) tuo toimijan tähän ryhmään.

Ei tiedossa: Jos artikkelista ei ilmene ensisijaista määrittelijää, jätetään kohta määrittelystä avoimeksi. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi silloin, kun jutussa kerrotaan vain faktoja ilman, että lähteet ovat selvästi tunnistettavissa, eikä toimittajalla itsellään ei ole aktiivista ja näkyvää roolia tapauksen määrittelyssä. Mikäli artikkelissa on vain yksi aktiivinen toimija, on se merkitty tällöin ensisijaiseksi määrittelijäksi. Mutta vaikka aktiivisia toimijoita olisi useita, voi silti ensisijainen määrittelijä jäädä epäselväksi.

7.1 Keskeisessä asemassa esiintyvät toimijat

Tässä luvussa kartoitamme sitä, mitkä toimijat esiintyivät aineiston 270 jutussa useimmiten puhujina (aktiiviset toimijat) ja mitkä taas jäivät lähinnä puhunnan kohteeksi (mykkät toimijat).

TAULUKKO 2 *Toimijoiden esiintyminen aktiivisina ja mykkinä toimijoina koko 270 jutun aineistossa.*

Aineiston toimijat	Aktiivinen toimija	Mykkä toimija	Yhteensä
Greenpeace	109	21	130
Muut järjestöt	7	3	10
Aktivistit	30	235	265
Politiikka	92	81	173
<i>(Suomi)</i>	<i>(44)</i>	<i>(4)</i>	<i>(48)</i>
<i>(Venäjä)</i>	<i>(34)</i>	<i>(54)</i>	<i>(88)</i>
<i>(Muut maat)</i>	<i>(14)</i>	<i>(23)</i>	<i>(37)</i>
Virkamiehet/viranomaiset	54	61	115
<i>(Suomi)</i>	<i>(39)</i>	<i>(11)</i>	<i>(50)</i>
<i>(Venäjä)</i>	<i>(14)</i>	<i>(45)</i>	<i>(59)</i>
<i>(Muut maat)</i>	<i>(1)</i>	<i>(5)</i>	<i>(6)</i>
Oikeuslaitos	36	29	65
Poliisi	36	29	65
Media/uutistoimisto	134	5	139
Toimittajat	80	0	80
Öljyteollisuus	4	12	16
Tutkijat	23	0	23
Julkisuuden henkilöt	9	1	10
Sini Saarelan lähipiiri	7	1	8
Kansalaiset	10	8	18
YHTEENSÄ	631	486	1117

Ennen kuin aloitamme varsinaisen toimijoiden välisen vertailun, on hyvä tiedostaa, että kaksi toimijaa eivät ole muihin nähden täysin vertailukelpoisessa asemassa. Nämä toimijat ovat media/uutistoimisto sekä toimittajat. Näitä kahta toimijaa tarkastellaan myöhemmin, luvussa 7.4.

Median/uutistoimistojen merkitys uutisjutuissa on se, että kyseinen toimija edustaa käytännössä aina muita tahoja. Ajatellaan esimerkiksi tilannetta, jossa venäläinen media on uutisessa lähteenä ja kertoo julkisuuteen asioita, joita aktivistit ovat lausuneet. Tällöin sekä media että aktivistit ovat aktiivisena toimijana siitä huolimatta, että media ei varsinaisesti kerro omaa näkemystään tilanteesta, eikä osallistu varsinaisesti aktivistien ja heidän toimintansa määrittelyyn. Median rooli on käytännössä toimia öäänitorvenaö aktivisteille.

Usein myös toimittajilla on samantyyppinen tiedon välittäjän rooli aineistossa kuin uutistoimistoillakin. Tilanteet, jolloin toimittajat itse ovat olleet aktiivisina toimijoina tässä tutkimuksessa, he ovat esimerkiksi raportoineet tapahtumia paikan päältä. Koska toimittajilta odotetaan mahdollisimman objektiivista tiedonvälitystä, ei heidän tehtävänsä ole kuvailla tapahtumia oman näkökulmansa mukaan vaan mahdollisimman neutraalisti.

Tilanteita, joissa toimittajat ovat itse ö esimerkiksi reportaaseissa ö määritelleet iskua omin sanoin, ei ole eritelty niistä tilanteista, joissa toimittaja on kertonut, mitä joku muu toimija on aktivistien iskusta kommentoinut. Toimittajat ovat kuitenkin tällöin aktiivisena toimijana, sillä he ovat selkeästi uutisen lähteenä ja käyttävät tavanomaista selkeämmin omaa valtaansa siinä, kenen kommentit ovat juttuun päätyneet.

Koska uutistoimistojen ja usein myös toimittajien tehtäväksi jää siteerata muita henkilöitä ja heidän puheitaan, ei näitä toimijoita ole syytä ottaa mukaan kokonaisvertailuun, jossa arvioidaan eri toimijoiden välisiä puheenvuoroja julkisuudessa.

Sen jälkeen kun aineistosta mainitut kaksi toimijaa on siirretty varsinaisesta tarkastelusta syrjään, on aika katsoa jäljelle jäävistä toimijoista niitä, jotka saivat suurimman määrittelyvallan Greenpeacen aktivistien syksyn 2013 iskun julkisuuskuvan suhteen. Aineistossa selkeästi eniten määrittelyvaltaa saanut toimija on Greenpeace, joka oli puhujana todella aktiivisesti: noin joka toisessa aineiston 270 jutusta. Greenpeacen näkyvyys aineistossa ei sinällään yllätä, sillä aineistoon nimenomaan haettiin juttuja

hakusanalla *öGreenpeace*ö. Greenpeace organisaationa käytännössä myös edusti mediassa iskuun osallistuneita aktivisteja, jotka eivät viikkoja kestäneen tutkintavankeuden vuoksi päässeet itse toimittajien tentattavaksi.

Puhujan roolin ohella Greenpeace tavattiin jonkin verran usein myös mykkänä toimijana, mikä oli odotettavaa. Aktivistien tekemä isku kun linkittyi heidän edustamaansa järjestöön, joten Greenpeace ylipäätään oli julkisuudessa tarkastelun alla syksyn 2013 aikana.

Greenpeacen jälkeen seuraavaksi suurimman roolin puhujana aineistossa saivat politiikan edustajat. Poliitikot esiintyivät aktiivisen toimijan roolissa noin joka kolmannessa jutussa. Puheenvuorot kertyivät erityisesti suomalaisille poliitikoille, jotka käyttivät lähes saman määrän puheenvuoroja kuin venäläiset ja muut kansallisuudet yhteensä. Tämä oli tietenkin odotettavaa, koska uutisointi Helsingin Sanomissa ja Ilta-Sanomissa tapahtui ensisijaisesti suomalaisesta näkökulmasta.

Sen lisäksi, että politiikan edustajat olivat usein puhujina, jäivät he lähes yhtä usein myös puhunnan kohteiksi. Poliitikoista mykän toimijan rooli lankesi useimmiten venäläisille, jotka olivat puheenaiheena kaksi kertaa niin usein kuin muut kansalaisuudet yhteensä. Puheen kohteena oleminen viittaa siihen, että poliitikkoihin ja heidän toimintaansa suhtauduttiin ylipäätään julkisuudessa kriittisesti. Aktivistien tilannetta ja oloja kuvattiin aktiivisesti, jolloin myös venäläinen päätöksentekojärjestelmä, poliittinen ilmapiiri ja moraaliset kysymykset nousivat puheenaiheeksi. Sen sijaan suomalaiset poliitikot pääsivät aineistossa hyvin vähäisellä analyysillä ja kritiikillä. He joutuivat puhunnan kohteeksi vain muutamassa aineistoon sisältyneessä jutussa.

Kolmanneksi merkittävin puhujan rooli aineistossa oli virkamiehillä/viranomaisilla, jotka olivat aktiivisen toimijan roolissa joka viidennessä artikkelissa. Puhujiksi pääsivät erityisesti suomalaiset *ö* yli kaksi kertaa niin usein kuin venäläiset ja muut kansalaisuudet yhteensä. Koska tämän tutkimuksen tarkasteltavat mediat ovat suomalaisia, ei muuta olisi voinut loppujen lopuksi olettaakaan.

Sen lisäksi, että virkamiehet/viranomaiset määrittivät julkisuudessa aktiivisesti syksyn 2013 tapahtumien mediakuvaa, olivat he noin vielä jopa useammin itse puhunnan kohteina. Tarkastelun alla olivat erityisesti venäläiset virkamiehet/viranomaiset. Tämäkään ei ole

yllätys, sillä aktivistien kohtalo oli nimenomaan venäläisten virkamiesten käsissä. Suuressa osaa juttuaineistoa teemana oli aktivistien oikeusprosessin eteneminen ja siihen liittyvä viranomaistoiminta.

Muut valtiota sekä virallista auktoriteettiroolia edustavat toimijat ó poliisi ja oikeuslaitos ó saivat aineistossa ainoastaan keskimääräisen aseman. Sekä poliisin että oikeuslaitoksen edustajat puhuivat noin joka 8. aineistoon sisältyneessä jutussa. Lisäksi nämä toimijat olivat lähes yhtä usein puhunnan kohteina.

Vaikka poliisin ja oikeuslaitoksen edustajien näkyvyyden olisi voinut olettaa olleen aineistossa suurempaa, näkyvyyttä on oletettavasti pienentänyt suurilta osin se, että näiden toimijoiden kommentit ovat monessa tilanteessa päättyneet suoraan leipätekstiin faktoiksi, eivät suoriksi sitaateiksi. Lisäksi on huomioon otettava se, että oikeuslaitoksen edustajien kommentteja on todennäköisesti käännetty aineistossa usein muotoon kuten oikeusistuin päätti, kun vaihtoehtona olisi voinut olla esimerkiksi, että ötuomari totesi oikeudessa ö jolloin oikeuslaitos olisi esiintynyt aktiivisena toimijana mykän toimijan asemasta. Kuten oikeuslaitoksen, myös poliisin ja virkamiesten/viranomaisten antamat haastattelut päättyvät usein uutisjutussa helposti yleisfaktaksi - eivät sitaateiksi. Tällöin aktiivinen toimijuus voi muuttua mykäksi toimijuudeksi, tai ainakin jää aineistossa piiloon.

Myös toimijan edustama rooli vaikuttaa omilta osin siihen, päättääkö toimittaja kirjoittaa juttuunsa saamansa tiedon sitaattina vai osana leipätekstin faktoja. Kun esimerkiksi oikeuslaitoksen, poliisin ja virkamiesten/viranomaisten ajatellaan yleensä edustavan julkisuudessa objektiivista tiedonantajaa, esimerkiksi poliitikkojen kommenttien saatetaan odottaa edustavan myös heidän omia arvoja ja mielipiteitään. Objektiiviseksi mielletty tieto (kuten esimerkiksi poliisin lausunto) päättyy helposti anonyymiksi toteamukseksi leipätekstiin sen sijaan, että toimittaja olisi kirjoittanut aiheesta sitaatin.

Aktivistit mainittiin yhteensä 265:ssä eli lähes jokaisessa julkaistussa artikkelissa. Ainoastaan viidessä artikkelissa aktivisteja ei mainittu. Tämä oli odotettavissa, sillä tarkoituksena oli nimenomaan etsiä juttuja, jotka käsittelevät aktivistien tekemää iskua.

Aktivistit esiintyivät aineistossa lähes yhtä usein puhujina kuin poliisi ja oikeuslaitos, mutta jäivät mykiksi toimijoiksi huomattavasti useammin kuin mikään muu toimija ó

kaikkiaan 235 kertaa 270 jutun aineistossa. Tämä selittyy pitkällä tukintavankeusajalla, jolloin aktivisteja edusti mediassa heidän taustajärjestönsä Greenpeacen muut edustajat. Tämä lienee osasyynä myös sille, miksi Greenpeace erottui aineistosta selkeästi vahvimpana ja näkyvimpänä aktiivisena toimijana. Mikäli aktivistit olisivat olleet helpommin toimittajien saatavilla, olisi heidän näkyvyytensä puhujana ollut oletettavasti aineistossa suurempaa kuin millään muulla toimijalla.

7.2 Toimijat, joiden ääni jäi aineistossa heikolle

Tähän tutkimukseen sisältyneistä toimijoista suuri joukko jäi lähes olemattomaan rooliin syksyn 2013 tapahtumien mediakuvan määrittelyssä. Vähiten aktiivisena toimijana lukumääräisesti esiintyivät tutkijat, kansalaiset, julkisuuden henkilöt, Sini Saarelan lähipiiri, ömuut järjestöt sekä öljyteollisuus. Tästä joukosta tutkijat saivat eniten näkyvyyttä, mutta osa toimijoista pääsi ääneen aineistossa vain muutamia kertoja.

Vaikka lukumääräisesti tutkijat eivät olleet aineistossa usein puhujina, ovat he olleet toimittajille kuitenkin tärkeä ja kyseenalaistamaton uutislähde. Tästä kertoo se, että toimittajien ohella tutkijat olivat ainoa toimija, joka ei esiintynyt kertaakaan mykän toimijan roolissa. Heidän lausuntojaan ei siis mediassa analysoitu tai kritisoitu.

Kansalaisten näkökulma jäi aineistossa hyvin pieneen rooliin, sillä kansalaisten ääntä kuultiin vain kymmenen kertaa koko juttuaineistossa. Yleensä kansalaisten mielipiteet tulivat esille esimerkiksi mielenosoituksista tehtyjen uutisreportaasien myötä tai gallupeista.

Siitä huolimatta, että Sini Saarelan lähipiiri ja julkisuuden henkilöt esiintyivät aineistossa vain muutamia harvoja kertoja, toimijat olivat lähes aina puhujina ja vain harvoin puheen kohteina. Näitä toimijoita haastateltiin aineistoon oletettavasti viihdearvon vuoksi, mutta Saarelan lähipiiriltä on oletettavasti haluttu hakea myös kiinnostavaa ösisäpiirinö taustatietoa aktivisteista sekä heidän tekemästään iskusta.

Muutaman kerran puhujina olleet ömuut järjestötö edustivat aineistossa yleensä voittoa tavoittelemattomia järjestöjä. Tämän toimijaluokan edustajat todennäköisesti olisivat halunneet olla julkisuudessa myös mahdollisuuksien mukaan enemmän, mikäli toimittajat olisivat aktiivisemmin mielipiteitä tältä porukalta kyselleet.

Heikoimpaan rooliin syksyn 2013 iskun mediajulkisuuden määrittelijöistä jäi öljyteollisuus. Öljyteollisuuden edustajat esiintyivät aineistossa aktiivisina toimijoina harvemmin kuin mikään muu toimija ó ainoastaan neljä kertaa. Puhunnan kohteena toimijat olivat hyvin harvoin, vain 12 kerta 270 jutun aineistossa.

On sinällään yllättävää, että toimittajat eivät tiedustelleet enempää öljyteollisuuden edustajien näkemyksiä iskusta, kun otetaan huomioon se, että koko iskun varsinainen taustasyy oli pohjimmiltaan öljyteollisuuden toiminta. Yleensä öljyteollisuus vain mainittiin sivuseikkana, kun uutisessa kerrottiin aktivistien tekemän iskun taustoja. Ei ole vaikea päätellä sitä, että öljyteollisuus on tarkoituksenmukaisesti pitänyt matalaa profiilia syksyn 2013 aikana. Mitä vähemmän näkyvyyttä, sitä vähemmän imagokolhuja.

7.3 Aineiston ensisijaiset määrittelijät

Ensisijainen määrittelijää tarkoittaa yhtä toimijaa, jonka näkemys nousee yksittäisessä jutussa keskeisimpään rooliin. Käytännössä ensisijainen määrittelijä löytyi yleensä jutun otsikosta tai ingressistä, mutta mikäli ei löytynyt, ensisijaiseksi määrittelijäksi valikoitui se toimija, joka oli muita toimijoita vahvemmin yksittäisessä jutussa esillä puhujana ó esimerkiksi saanut eniten sitaatteja juttuun.

Jokaisesta aineiston jutusta oli tavoitteena määritellä yksi ensisijainen määrittelijä. Taulukosta 3 selviää, miten ensisijaiset määrittelijät jakautuivat koko aineiston toimijoiden kesken. Koko 270 jutun aineistoon sisältyi 14 artikkelia, joista ensisijaista toimijaa ei löytynyt tai se ei ollut määriteltävissä.

TAULUKKO 3 *Toimijoiden esiintyminen ensisijaisena määrittelijänä koko aineistossa.*

Aineiston toimijat	Toimija ensisijaisena määrittelijänä (kerta)	Toimija ensisijaisena määrittelijänä (%)
Greenpeace	53	20
Media/uutistoimisto	45	17
Politiikka	44	16
Toimittaja	39	14
Aktivistit	18	7
Virkamiehet/viranomaiset	15	6
Oikeuslaitos	10	4
Julkisuuden henkilö	8	3
Tutkija	7	3
Poliisi	7	3
Sini Saarelan lähipiiri	3	1
Muut järjestöt	3	1
Öljyteollisuus	3	1
Kansalaiset	1	0

Yllä olevasta taulukosta 3 selviää, että Greenpeace oli ylivoimaisesti eniten ensisijaisen määrittelijän roolissa esiintynyt toimija. Myös media/uutistoimisto, poliitikot ja toimittajat saivat aineistossa hyvän aseman ensisijaisena määrittelijänä.

Greenpeace pääsi etulinjassa määrittelemään noin joka viidettä 270 jutun aineistoon sisältynyttä juttua. Greenpeacen edustajina aineistossa puhuivat niin Greenpeace Suomen edustajat kuten ohjelmajohtaja Tapio Laakso ja viestintäpäällikkö Juha Aromaa, kuten myös Greenpeace Internationalin puhujat kuten pääsihteeri Kumi Naidoo.

Media/uutistoimisto-toimijan rooli näkyi taas siinä, että kansallisia ja kansainvälisiä tiedotusvälineitä ja uutistoimistoja käytettiin erittäin keskeisenä osana toimittajien tiedonhankinnassa. Erityisesti Ilta-Sanomien verkkojutuissa uutistoimistot nousivat esille, esimerkiksi uutistoimisto STT-Lehtikuvan uutissähkeitä ja -juttuja julkaistiin usein alkuperäisessä muodossaan verkkosivuilla.

Helsingin Sanomissa media/uutistoimisto taas esiintyi huomattavasti harvemmin ensisijaisena määrittelijänä kuin Ilta-Sanomien aineistossa, mutta media/uutistoimisto-toimijan rooli oli sielläkin keskeinen osa juttujen lähdeaineistoa.

Suomalaisista poliitikoista ensisijaiseksi määrittelijäksi pääsivät aineistossa muun muassa presidentti Sauli Niinistö, pääministeri Jyrki Katainen (kok), kehitysministeri Heidi Hautala (vihr), europarlamentaarikko Satu Hassi (vihr), ulkoministeri Erkki Tuomioja (sd) ja ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja Timo Soini (ps). Ulkomaalaisista poliitikoista aineistossa näkyi erityisesti Venäjän presidentti Vladimir Putin.

Toimittajien ensisijaisen määrittelijän rooli taas näkyi erityisesti artikkeleissa, joiden juttutyyppejä oli reportaasi. Mikäli myös mielipidekirjoitukset olisivat kuuluneet aineistoon, olisi toimittajien asema ensisijaisena määrittelijänä ollut vielä nykyistäkin vahvempi.

Edellä mainituilla taulukon 3 kärjestä löytyvillä toimijoilla ó Greenpeacella, medially/uutistoimistolla, poliitikoilla sekä toimittajilla ó oli selkeä ylivalta muihin toimijoihin verrattuna ensisijaisen määrittelijän roolissa. Useammassa kuin joka toisessa jutussa jokin edellä mainituista toimijoista oli ensisijaisen määrittelijän roolissa. Tämän vuoksi jäljelle jäävien kymmenen toimijan osuus jäi taas hyvin marginaaliseen rooliin ensisijaisena määrittelijänä.

Aktivistien osuus ensisijaisena määrittelijänä on aineistossa keskimääräinen, vaikka aktivistit esiintyvät ensisijaisina määrittelijöinä vain noin 7 prosentissa aineiston jutuista. Huomioon otettavaa on se, että kaksi kertaa kolmesta, kun aktivistit ovat päässeet aineistossa ääneen, ovat aktivistit saaneet ensisijaisen määrittelijän roolin (taulukot 2 ja 3). Tästä voimme päätellä, että silloin harvoin kun aktivisteja on päästy mediassa jututtamaan, heidät on haluttu nostaa uutisoinnin kärkeen. Tämä kertoo siitä, että heidän näkökulmiaan on pidetty erittäin kiinnostavina.

Yllättävää on, että esimerkiksi poliisi, oikeuslaitos ja virkamiehet/viranomaiset jäivät ensisijaisena määrittelijänä erittäin pieneen asemaan, vaikka näiden toimijoiden näkyvyys aktiivisena toimijana on kuitenkin kohtalainen. Syy lienee sama kuin näiden toimijoiden

aktiiviseen toimijuuteen liittynyt ilmiö: toimijoita on todennäköisesti käytetty jutussa usein hiljaisen taustatiedonantajina, joten haastatteluista kirjoitettiin harvoin suoria sitaatteja.

Tutkijoiden näkyvyys sekä aktiivisena toimijana että ensisijaisena määrittelijänä oli melko heikko (taulukot 2 ja 3). Tutkijat esiintyivät kuitenkin joka kolmas kerta ensisijaisena määrittelijänä päästessään aineistoon mukaan, eivätkä kertaakaan mykkänä toimijana (taulukko 2). Tämä osoittaa sen, että tutkijoita on pidetty aineistossa kiistattoman luotettavana uutislähteenä.

Jäljelle jäävät toimijat ó julkisuuden henkilöt, Sini Saarelan lähipiiri, muut järjestöt, öljyteollisuus ja kansalaiset ó jäivät kukin olemattomaan rooliin ensisijaisena määrittelijänä. Tästä joukosta öljyteollisuus ja julkisuuden henkilöt saivat hieman paremman aseman ensisijaisena määrittelijänä kuin muut mainitut toimijat. Olleessaan ylipäätään aineistossa mukana aktiivisena toimijana, öljyteollisuus ja julkisuuden henkilöt pääsivät lähes aina ensisijaiseksi määrittelijäksi.

7.4 Median/uutistoimistojen sekä toimittajien rooli aineistossa

Kuten taulukosta 2 voimme päätellä, että media/uutistoimistot olivat aktiivisena toimijana noin joka toisessa jutussa, mikä on useammin kuin mikään muu toimija. Tämä ei sinällään ole suuri yllätys, sillä esimerkiksi ulkomaisten ja kotimaisten uutistoimistojen rooli ollut uutisoinnissa korvaamaton. Koska isku tapahtui Suomen rajojen ulkopuolella, uutistoimistoilta saatu materiaali on ollut monessa tilanteessa nopein, tehokkain ja yleensä myös edullisin tapa saada tuorein tieto paikan päältä. Materiaalin hankkiminen on usein ollut arvatenkin tärkeä edellytys myös sille, että juttu ylipäätään saadaan kirjoitettua.

Toimittajat pääsivät määrittelemään julkisuudessa syksy 2013 iskun mediakuvaan aktiivisesti, noin joka kolmannessa jutussa. Toimittajat olivat neljänneksi eniten puhujan rooleja saanut toimija, heti uutistoimistojen, Greenpeacen ja poliitikkojen jälkeen (taulukko 2). Mikäli tämän tutkimuksen aineistoon olisi otettu mukaan myös mielipidekirjoitukset, olisi toimittajien asema aktiivisena toimijana ollut vielä tätäkin

vahvempi ja heidän mielipiteensä olisivat myös näkyneet aineiston diskurssien määrittelijöissä selkeästi.

Toimittajat pääsivät aina ja media/uutistoimisto melkein aina aineistossa esiintyessään nimenomaan puhujiksi, eli aktiivisen toimijan rooliin. Puheen kohteena oleminen viittaa käytännössä esimerkiksi mediakritiikkiin. Koska mykän toimijan näkyvyyttä ei toimittajille kertynyt ja uutistoimistoillekin vain viidessä artikkelissa, voimme päätellä, että median asemaa ei julkisuudessa tarkasti arvioitu.

Toimittajat käyttivät aineistossa henkilökohtaista valtaansa myös tehdessään valintoja jutun kirjoittamisen yhteydessä. Esimerkiksi siinä, kuka pääsi haastateltavaksi ja mitkä hänen näkemyksistään pääsivät uutiseen ja kenen näkemykset taas jäivät ainoastaan puhunnan kohteiksi. Toki toimittajat ja media käyttivät valtaansa myös siinä, että juttu ylipäätään tehtiin.

Toimittajat ja heidän edustamansa tiedotusvälineet tekivät monia tärkeitä valintoja, jotka vaikuttivat Greenpeacen iskun julkisuuskuvaan. Näitä olivat esimerkiksi juttujen otsikointi, sijoittaminen lehden sivuille sekä yksittäisille toimijoille annettu palstatilan määrä esimerkiksi sitaattien yhteydessä. Ylipäätään toimittajat käyttivät valtaansa päättäessään, ketkä saivat suoria sitaattipuheenvuoroja ja ketkä taas jäivät hiljaisen taustatiedon antajiksi. Vaikka toimittajan on hyvien eettisten sääntöjen mukaan oltava mahdollisimman objektiivinen aineistoa kohtaan ja kysyttävä aiheeseen näkemykset jokaiselta olennaiselta taholta tasapuolisesti, he ovat vaikuttaneet monilla tavoin syksyn 2013 iskun julkisuuskuvaan.

Sanavalintoihin liittyvä toimittajien valta näkyy esimerkiksi otsikoissa, sillä otsikko muodostaa ensimmäisen mielikuvan aiheesta. Ainakin printtilehdissä Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien otsikointi oli lehtien luonteesta riippuen melko erityyppistä. Ilta-Sanomien otsikot olivat usein lyhyitä, ytimekkäitä ja dramaattisia: tunteisiin vetoavia. öSaarelalla pelon ja ilon päivää (20.11.2013), öLiian kova hinta?ö (1.10.2013), öVankeuteen ilman elintärkeitä lääkkeitäö (30.9.2013). Saarelan harteille nostettiin milloin sankarin, milloin taas marttyyrin viittaa. Helsingin Sanomissa taas otsikot olivat asiantuntijavetoisia, neutraaleja ja toteavia. Pääosassa oli yleensä fakta, eivät tunteet.

Otsikoissa oli usein jokin asiantuntijataho, esimerkiksi politiikan tai viranomaisten edustaja, tai lyhyt toteamus aktivistien sen hetkisestä tilanteesta.

Koska tähän tutkimukseen eivät mielipidekirjoitukset sisältyneet ja tutkimuskohteena oli ainoastaan uutisaineisto, on hyvä tiedostaa, että tästä johtuen lähdemedioissa toimittajien ja median valta on ollut todennäköisesti suurempi kuin tämä tutkimus antaa ymmärtää. Syksyn 2013 aikana toimittajat kirjoittivat sekä Helsingin Sanomissa että Ilta-Sanomissa useita kymmeniä mielipidekirjoituksia (kolumnit, pääkirjoitukset, kommentit ym.), jotka jäivät tästä tutkimuksesta ulos. Omalta osaltaan myös nämä aineistot ovat olleet tärkeässä roolissa Greenpeacen iskuun liittyvän mediajulkisuuden suhteen.

Tämän tutkimuksen määrällinen analyysi osoittaa sen, että uutistoimistojen tekemillä valinnoilla on erityinen merkitys sen suhteen, millainen mielikuva uutisaiheista julkisuudessa syntyy. Uutistoimistojen materiaali kuitenkin leviää laajasti moniin tiedotusvälineisiin, ja tässäkin tutkimuksessa uutistoimistojen (tai muiden medioiden) materiaalia käytettiin lähteenä noin joka toisessa uutisjutussa.

8 GREENPEACEN ISKUA KOSKEVAN UUTISOINNIN DISKURSSIT

270 uutisjutun aineistosta löytyi viisi toisistaan poikkeavaa diskurssia, joilla Greenpeacen iskua julkisuudessa kuvailtiin syksyn 2013 aikana. Aineistosta esille tulleet diskurssit ovat: rikollisuuden, ilkvallan, julkisuuden, maailmanparantajan sekä ulkopoliitiikan diskurssit. Diskurssien nimet kuvaavat suhtautumista aktivisteihin sekä heidän tekemäänsä iskuun.

TAULUKKO 4 *Greenpeacen iskua koskevan mediajulkisuuden pääpiirteet ja puhujat.*

	Rikollisuuden diskurssi	Ilkvallan diskurssi
Suhtautuminen iskuun	Erittäin kielteinen	Pääasiassa kielteinen
Suhtautuminen aktivisteihin	Aktivisti ovat arvaamattomia ja moraalittomia, eivätkä he kunnioita lakia. Heidän rikoksensa tulisi tuomita riittäväällä rangaistuksella.	Aktivistit ovat suunnitelmallisia, rohkeita, uhrautuvia ja kantavat yhteistä vastuuta. Koska he puolustavat ympäristöä, tulisi heidän tekoonsa suhtautua ymmärtäväisesti.
Miten aktivisteja kuvaillaan	Rikolliset, merirosvot, terroristit, huligaanit	Huligaanit, nuorisjoukko
Laki vai moraalit?	Laki on kaiken yläpuolella. Sitä ei saa rikkoa edes hyvän päämäärän vuoksi.	Lain rikkomiseen ei pidä ketään kannustaa, mutta hyvän päämäärän vuoksi lievä lain rikkominen on joskus hyväksyttävää.
Diskurssin esiintyminen aineistossa	Aineiston alkupuolella erittäin vahva näkyvyys, myöhemmin heikompi. Aineiston lopussa uusi esiintulo.	Esiintyy tasaisesti läpi koko aineiston. Ilkvallan diskurssi syrjäyttää rikollisuuden diskurssin suurelta osin, kun tutkinta etenee.
Yhteistyössä toimivat diskurssit	Useimmiten ulkopoliitiikan diskurssi, välillä myös julkisuuden diskurssi	Ulkopoliitiikan ja maailmanparantajan diskurssi
Yhteiselo muiden diskurssien kanssa	Sulautuu osittain yhteen ilkvallan diskurssin kanssa.	Sulautuu osittain yhteen rikollisuuden diskurssin kanssa.
Diskurssin pääkäyttäjät	Poliisi, oikeuslaitos, poliitikot sekä venäläiset virkamiehet/viranomaiset	Erityisesti poliitikot, mutta myös tutkijat, poliisi ja jopa Greenpeace

Julkisuuden diskurssi	Maailmanparantajan diskurssi	Ulkopolitiikan diskurssi
Negatiivinen tai positiivinen, tilanteen mukaan	Positiivinen	Kielteinen tai neutraali
Aktivisteille julkisuuden tavoittelu on tietoinen päämäärä, sillä muuten he eivät saisi juuri näkökulmaansa esille. Lisäksi aktivisteilla voi olla myös henkilökohtaisia julkisuustavoitteita.	Aktivistit ovat sankareita, sillä he haluavat pelastaa ympäristön, jota öljy-yhtiöt toiminnallaan tuhoavat. Aktivistit ovat oikealla asialla.	Aktivistit tuskin ymmärtävät, miten heidän toimintansa vaikuttaa ympäröivään yhteiskuntaan, mm. talouteen, elinkeinoelämään ja maiden välisiin suhteisiin.
Aktivistit nähdään joko rohkeina sankareina tai röyhkeinä rikollisina riip-puen siitä, onko suhtautu-minen aktivistien julki-suuden tavoitteluun posi-tiivista vai negatiivista.	Aktivistit ovat oikeuden-mukaisia, hyväsydämissä, rehellisiä ja vilpittömiä sankareita.	Aktivistit eivät ole pohjim-miltaan pahoja, mutta heidän tulisi ymmärtää tekojensa juridiset ja laajat yhteiskunnalliset seuraukset.
Iskua kuvataan usein pr-temppaukseksi. Aktivistien tavoite hankkia iskun kautta julkisuutta voidaan nähdä joko hyväksyttävänä tai tuomittavana asiana.	Lakia saa rikkoa, mikäli ketään ei vahingoiteta ja tavoitteena on yhteinen hyvä päämäärä, kuten ympäristönsuojelu.	Kun lakia rikotaan, on kannettava juridinen vastuu omasta teostaan. Aktivistien iskuun liittyvä yhteiskunnallinen keskustelu lainsäädännöstä ja ympäristöstä on tärkeää.
Esiintyy satunnaisesti läpi aineiston	Näkyvästi esillä oleva diskurssi, joka esiintyy vahvasti läpi aineiston.	Vahva ja monipuolinen diskurssi, joka näkyy vahvasti läpi aineiston.
Maailmanparantajan ja rikollisuuden diskurssi	Julkisuuden, ulkopoliitiikan ja jopa ilkvallan diskurssi	Maailmanparantajan, ilkvallan ja rikollisuuden diskurssi
Ei yleensä esiinny yksin vaan yhteistyössä muiden diskurssien kanssa.	Vastakkainen näkökulma rikollisuuden diskurssiin, toimii myös ilman muita diskursseja.	Esiintyy sekä muiden diskurssien kanssa että itsenäisesti.
Poliitikot, Greenpeace, aktivistit sekä Sini Saarelan läheiset	Aktivistit, Greenpeace, muut järjestöt, julkisuuden henkilöt, suomalaiset poliitikot sekä Sini Saarelan läheiset	Poliitikot, tutkijat sekä virkamiehet/viranomaiset

Taulukossa 4 diskurssit on kuvailtu niitä määrittelevien tärkeimpien pääpiirteiden mukaan. Taulukosta selviää, miten diskurssi suhtautuu iskuun ja aktivisteihin, ja kuinka diskurssin käyttäjät ovat aktivisteja kuvailleet. Lisäksi taulukossa kerrotaan eri diskurssien suhteesta lakiin ja itse iskuun liittyviin moraalisiin kysymyksiin. Tämän ohella taulukossa pohditaan, kuinka vahva diskurssin läsnäolo oli aineistossa ja muuttuiko läsnäolo syksyn aikana. Lisäksi taulukkoon on koottu tyypillisesti diskurssien kanssa yhteistyössä toimivat muut diskurssit ja analysoitu diskurssien välistä yhteiseloä. Lisäksi jokaiselle diskurssille on määritelty pääkäyttäjryhät.

Jokainen viidestä diskurssista on kirjoitettu perusteellisemmin auki omassa alaluvussaan (luvut 8.1-8.5). Alaluvuissa annetaan myös käytännön esimerkkejä diskursseista: eli miten ja millaisissa yhteyksissä diskurssit tulevat esille. Huomioitavaa oheisissa taulukossa on se, että diskurssien käyttäjiä kuvaavalle riville ei ole huomioitu kaikkia toimijoita. Pois jääneet toimijat olivat media/uutistoimisto, toimittajat, kansalaiset sekä öljyteollisuus.

Toimittajia ei ole diskurssien käyttäjiksi hyväksytty, sillä uutisaineistossa toimittajien rooli ei ylipäättään ollut tuoda aineistossa esille omia näkemyksiä vaan lähinnä kuvata tapahtumia paikan päältä reportaasimaiseen sävyyn. Koska juttutyypeistä oli rajattu ulos mm. mielipidekirjoitukset, ei toimittajien kommentteista diskurssien aineksia varsinaisesti löytynyt.

Media/uutistoimisto-toimija taas on perusluonteeltaan hyvin abstrakti, sillä se ei edusta mitään tiettyä näkökulmaa ja toimii aineistossa enemmänkin viestin tuojana kuin määrittelijänä. Käytännössä media/uutistoimisto on toimijan roolissa tarkoittanut sitä, että uutistoimiston tai toisen median aineistoa on käytetty uutisen lähteenä. Kansalaisten jääminen ulos taulukosta 4 selittyy sillä, että kansalaisten mielipiteiden näkyvyys aineistossa jäi erittäin vähäiseksi. Öljyteollisuuden edustajien lausunnot taas olivat erittäin neutraaleja, minkä vuoksi ne eivät varsinaisesti linkittyneet mihinkään aineistosta löytyneeseen viiteen diskurssiin.

Ylipäättään huomioon otettavaa on se, että kaikista yksittäisistä artikkeleista ei diskursseja tullut esille. Esimerkiksi lyhyissä uutissähkeissä yleensä vain tyydyttiin toteamaan tilannekuva lyhyesti, ilman sitaatteja, joten diskursseille ei löytynyt sijaa.

8.1 Rikollisuuden diskurssi

Tutkimuksen lähdeaineistosta nousi esiin heti ensimmäisillä metreillä hyvin vahva diskurssi, jonka läsnäolo näkyi erityisesti tarkastelujakson alkupuolella. Lain arvovaltaa korostavan rikollisuuden diskurssin keskeisenä ajatuksena oli aktivistien syyllistyminen vakavaan rikokseen, jonka tulisi rangaista tuntuvasti. Rikollisuuden diskurssin mukaan mikään syy ei voi olla perusteena lain rikkomiselle. Ei edes ympäristönsuojelu tai muu yhteinen hyvä ó ymmärrystä ei tipu millään selityksellä.

Yksinkertaisimmillaan rikollisuuden diskurssi oli lyhyt lausahdus, jossa aktivistien todettiin olevan huligaaneja eli rikollisia. Diskurssi tuli esille myös tilanteessa, jossa aktivisteille pohdittiin sopivaa rikosoikeudellista rangaistusta.

Greenpeacen toimintaa Pet-oranmerellä tutkiva tutkintakomitea epäilee aktivisteja rikoslain huliganismia koskevan pykälän toisen momentin rikkomisesta. Saman momentin perusteella tuomittiin Pussy Riotin jäseniä vuosi sitten kahdeksi vuodeksi vankeuteen. Pykälän ensimmäinen momentti määrittelee huliganismin "yhteiskunnallisen rauhan törkeäksi rikkomiseksi, joka ilmentää selvää epäkunnioitusta yhteiskuntaa kohtaan" tai jota motivoi poliittinen, ideologinen, rodullinen, kansallinen tai uskonnollinen suvaitsemattomuus. (Huliganismilla on Venäjällä pitkät perinteet, Helsingin Sanomat 25.10.2013)

Kaikkiaan venäläiset viranomaiset ehtivät ilmoittaa päivän aikana neljälletoista Greenpeacen aktivistille, että heitä tullaan syyttämään örganisoidun ryhmän tekemästä merirosvouksestaö. Venäjän lakien mukaan rangaistus teosta olisi 10ö15 vuotta vankeutta. (öSini otti syytteet reippaastiö, Ilta-Sanomat 3.10.2013)

[Sergei] Ivanov käytti vastauksessaan myös paljon aikaa tuomitakseen Greenpeacen aktivistien teot. Hän toisti ensin Putinin kannan siitä, etteivät edes jalot päämäärät oikeuta minkä tahansa keinon käyttämistä. (Putinin öoikea käsiö IS:lle: Näin Sini Saarela pääsee Suomeen, Ilta-Sanomat 23.11.2013)

Diskurssin suhtautuminen iskuun ja aktivisteihin oli erittäin negatiivinen: kielteisempi kuin missään muussa diskurssissa. Diskurssi piti aktivisteja arvaamattomina, moraalittomina ja lakia kunnioittamattomina, ja vaati heille riittävän kovaa rangaistusta.

Rikollisuuden diskurssi tuli aineistossa esille erityisesti tutkinnan ensimmäisten viikkojen aikana syys-lokakuussa 2013, jolloin muun muassa oikeuslaitoksen edustajat (syyttäjä ja asianajajat) poliisi ja viranomaiset (erityisesti venäläiset) antoivat medialle aktiivisesti lausuntoja. Näiden toimijoiden lisäksi rikollisuuden diskurssia käyttivät aktiivisesti myös poliitikot.

Edellä mainitut toimijat (psl. poliitikot) suhtautuivat kaikissa medialle antamissaan lausunnoissa iskuun joko tuomitsevasti tai melko neutraalisti, mutta eivät kertaakaan puolustelleet aktivistien iskua esimerkiksi ympäristöasioilla. Kyseisiin aloihin sisältyvä ammatti-identiteetti ja sitä kautta tuleva yhteiskunnallinen asema ja uskottavuus edellyttivät arvatenkin tuomitsevaa suhtautumista iskuun.

Vaikka esimerkiksi syyttäjä haluaisi edustaa mediassa omaa henkilökohtaista mielipidettään, ei se käytännössä ole juuri mahdollista ó ainakaan, jos ammattinimike tulee esille toimittajan haastattelusta. Viranomaisilla ja poliisilla on työnsä puolesta oltava yhteinen kommentointilinja, jota kaikkien tulee noudattaa. Olisihan se myös kovin erikoista, mikäli esimerkiksi poliisi olisi osoittanut julkisuudessa aktivisteille kiitosta tehdystä iskusta ja kuvaillut sitä merkittävänä yhteiskunnallisena tekona.

Poliitikot olivat rikollisuuden diskurssin käyttäjäryhmistä ainoa, jonka riveistä medialle lausuttiin iskun tuomitsevien kommenttien ohella myös puolustelevia lausuntoja. Poliitikoilla ei aina ole samanlaista velvoitetta puhua asioista annetun linjan mukaisesti kuten esimerkiksi virkavallan edustajilla. Ylipäättään politiikan edustajien näkemykset Greenpeacen iskusta vaihtelivat laidasta laitaan. Osa ymmärsi aktivistien iskun motiivit ja piti heitä sankareina. Osa taas tyrmäsi iskun suorilta käsin. Greenpeacen iskun tuominneita poliitikoita olivat esimerkiksi Petteri Orpo (kok) ja Timo Soini (ps).

öMielestäni ei ole mitään sankaruutta, että käy toikkaroimassa vieraan valtion alueella. [í] Soinin mielestä lain rikkominen ei ole oikea tapa tuoda asioita esille, eikä sellaista toimintaa voi myöskään suosia. ö(öTyyliön tekoö, Ilta-Sanomat 30.12.2013)

öSaarela ei voi toimia lainvastaisesti kotimaassa eikä ulkomailla. Toinen asia on se, että ministeri ei voi kiitellä, melkein pä ylistää häntä siitä, että hän on toiminut näinö, sanoo kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenjohtaja Petteri Orpo. ö(Tyyliön tekoö, Ilta-Sanomat 30.12.2013)

Rikollisuuden diskurssin yhteydessä aktivisteja kutsuttiin usein äärimmäisillä nimityksillä, kuten merirosvoiksi, rikollisiksi, huligaaneiksi ja jopa terroristeiksi. Aktivistit myös rinnastettiin muihin rikoksista tuomittuihin aktivisteihin, kuten Pussy Riotiin.

Myös Salehardin foorumissa kuultiin jo eilen kovaa kieltä Saarelasta tovereineen. Venäläiset puhujat nimittivät ympäristöaktiiveja terroristeiksi ja väittivät heidän hyökänneen Venäjän valtiota vastaan. (Keskelle arktista taistelua, Ilta-Sanomat 25.9.2013)

Europarlamentaarikko Eija-Riitta Korhola (kok) kohautti vertaamalla Ylen A-talkissa järjestöä läpinäkyvyyden puutteessaan terroristijärjestö al-Qaidaan. (Greenpeacen pääsihteeri valmis vankilaan Saarelan tilalle, Ilta-Sanomat 15.10.2013)

Syyttäjän mukaan kahden kuukauden tutkintavankeus oli välttämätön, sillä ulkomaalaisena Saarela saattaisi paeta maasta tai piilottaa todisteita. (Suomalaisaktivisti pysyy telkien takana Venäjällä, Helsingin Sanomat 30.9.2013)

Venäjän turvallisuuspalvelu FSB perusteli rikollisuuden diskurssin kautta voimakeinojen käyttöä aktivistien kiinniottamistilanteessa.

Venäjän turvallisuuspalvelu FSB vahvisti pidätyksen. Se kertoi myös ampuneensa varoituslaukauksia, koska ympäristönsuojelijat olivat jatkaneet "laitonta toimintaa" suullisista varoituksista huolimatta. Greenpeacen mukaan 11 varoituslaukausta ammuttiin järjestön Arctic Sunrise -aluksen yli. FSB kertoi myös määränneensä Arctic Sunrisen pysähtymään, mutta aluksen miehistö ei totellut. (Greenpeace: Suomalaisaktivisti pidätettiin Venäjällä, Helsingin Sanomat 18.9.2013)

Tutkintakomitea kertoi keskiviikkona jatkavansa vielä tutkintaa. Lisäksi se toisti, että voi vielä nostaa lisäsyytteitä joitakin aktivisteja vastaan, esimerkiksi virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta. (Venäjä luopuu Greenpeace-aktivistien merirosvoussyytteistä, Helsingin Sanomat 23.10.2013)

Kuten mainittu, rikollisuuden diskurssi näkyi vahvasti erityisesti aineiston alkupuolella. Sen jälkeen, kun aktivistien rikosnimike muuttui merirosvoudesta huliganismiin, rikollisuuden diskurssi sulautui ilkevallan diskurssiin ja menetti asemaansa aineistossa. Heikentyneestä valta-asemasta huolimatta rikollisuuden diskurssi näkyi tämänkin jälkeen säännöllisin väliajoin esimerkiksi uutisissa, joissa oikeuslaitoksen edustajat muistuttivat tutkinnan keskeneräisyydestä ja mahdollisista lisäsyytteistä.

Rikollisuuden diskurssi nousi uudelleen esille tarkastelujakson loppupuolella joulukuun lopussa, kun aktivistit pääsivät palaamaan Venäjältä kotimaihinsa. Tällöin käynnistyi uusi moraalinen keskustelu siitä, onko sallittua rikkoa lakia, jos tavoitteena on yhteinen hyvä.

Rikollisuuden diskurssi esiintyi useimmiten ulkopoliitiikan diskurssin yhteydessä (luku 8.5), mutta näyttäytyi myös julkisuuden diskurssin (luku 8.3) kanssa.

8.2 Ilkivallan diskurssi

Ilkivallan diskurssi esiintyi tasaisesti koko aineistossa ja osittain siinä oli samoja piirteitä kuin rikollisuuden diskurssissa. Molempia diskursseja yhdisti sama, kiistaton lähtökohta tapahtuneesta rikoksesta sekä lain rikkomisen tuomitseva näkökulma.

Vaikka ilkivallan diskurssi piti aktivistien toimintaa tuomittavana, oli suhtautumistapa rikollisuuden diskurssia lievempi. Aktivistien tekemälle iskulle annettiin hieman ymmärrystä, koska päämäärä oli hyvä ja eettinen. Aktivisteista ei myöskään käytetty rikollisuuden diskurssin tavoin vahvasti leimaavia ilmaisuja, kuten öterroristitö tai ömerirosvotö. Heitä saatettiin sen sijaan nimittää lievemmillä ilmaisuilla, kuten esimerkiksi öhuligaaneiksi tai naiivimmalla lausahduksella önuorisojoukoksio.

Venäjä on ilmoittanut epäilevänsä aktivisteja merirosvouksesta. Presidentti Vladimir Putin sanoi tosin Salehardissa, ettei hän pidä aktivisteja merirosvoina, vaikkakin katsoo heidän rikkoneen lakeja. (Vankeuteen ilman elintärkeitä lääkkeitä, Ilta-Sanomat 30.9.2013)

Tapaus ei täytä merirosvouden tunnusmerkkejä. Venäjän lainsäädäntöä hän [Sini Saarela] on varmaan rikkonut, Tuomioja kertoi Ylellä. (Tuomioja Sini Saarelasta: öTapaus ei täytä merirosvouden tunnusmerkkejä, Ilta-Sanomat 5.10.2013)

Kun Greenpeace iski venäläiselle öljynporauslautalle, aktivisteja syytettiin aluksi merirosvoudesta, mutta tutkinnan myötä rikosnimike muuttuu huliganismiksi. Tässä vaiheessa rikollisuuden diskurssin asema heikentyi ja ilkivallan diskurssi sai lisää näkyvyyttä aineistossa.

Ilkivallan diskurssi kuvaili aktivistien toimintaa suunnitelmalliseksi ja rohkeaksi, ja totesi aktivistien olevan uhrautuvia ja jopa vastuullisia. Toisaalta aktivisteja saatettiin kuvata vastuuttomiksi. Heidän ei oletettu aina ymmärtävänsä tekojensa laajempia seurauksia, kuten sitä, mitä vaikutuksia iskulla voisi olla esimerkiksi aktivistien omaan tai jonkun muun turvallisuuteen, tai muuhun yhteiskuntaan, esimerkiksi talouteen ja maiden välisiin suhteisiin.

Kun porauslautalle kiiwetään, aiheutetaan poikkeustilanne, joka voi johtaa työntekijöiden virheisiin. Hehän joutuvat keskittämään huomionsa pois omasta työstään, Putin sanoi puhuessaan venäläisille kirjailijoille torstaina. (Putin aktivisteista: öValtion oltava lempeä, Ilta-Sanomat 22.11.2013)

Ilkivallan diskurssin käyttäjiä olivat erityisesti poliitikot, tutkijat ja poliisi, mutta jopa myös yllättäen Greenpeace. Järjestön omat edustajat eivät kuitenkaan puhuneet aktivisteista rikollisina vaan välittivät mieluummin mielikuvaa vain pienemmästä harmista, kansalaistottelemattomuudesta. Vaikka Greenpeacen edustajat myönsivät lain rikkomisen, he korostivat samalla mielenosoituksen rauhallisuutta ja sitä, että tarkoituksena ei ollut vahingoittaa ketään.

[Greenpeacen] Pääsihteeri Kumi Naidoo sanoo STT:lle Greenpeacen tienneen, että järjestön alukselta öljynporauslautalle lähteneet aktivistit rikkoivat lakia. Järjestö arvioi ennalta, että Venäjä saattaisi syyttää heitä luvattomasta tunkeutumisesta. Merirosvoussyyte ei sen sijaan tullut kenenkään mieleen. (Greenpeace: Tiesimme rikkovamme lakia Venäjällä, Ilta-Sanomat 15.10.2013)

Ilkivallan diskurssi linkittyi aineistossa tiiviisti keskusteluun kansalaistottelemattomuuden hyväksymisestä tai tuomitsemisesta. Teema nousi esille erityisesti aineiston loppupuolella joulukuussa, kun aktivistit armahdettiin ja heitä koskeva tutkinta päätettiin lopettaa. Yksi kansalaistottelemattomuudesta julkisuudessa hyväksyvään sävyyn puhuneista oli vasemmistoliiton eduskuntaryhmän puheenjohtaja Annika Lapintie. Lapintien puheesta välittyi ilkivallan diskurssille tyypillinen asetelma: lain rikkomisen puolustelu hyvällä etiikalla.

öJos ajatellaan kansalaistottelemattomuutta, niin itsekin hyväksyn sellaisen toiminnan, millä halutaan tuoda ongelmia yleiseen tietoisuuteen. Mutta jos aletaan vahingoittamaan ihmisiä tai eläimiä tai tuottamaan taloudellista vahinkoa, niin silloin en voi sitä hyväksyä.ö (Niinistön Saarela-kiittäely puhututtaa muissa puolueissa: öTyylitön tekoö, Ilta-Sanomat 28.12.2013)

Ilkivallan diskurssin yhteydessä toimiva diskursseja ovat maailmanparantajan (luku 8.4) ja ulkopoliitiikan (luku 8.5) diskurssit.

8.3 Julkisuuden diskurssi

Julkisuuden diskurssissa aktivistien tekoa kuvattiin mediatempuna ja pr-tempauksena. Aktivistien ajateltiin tempauksensa kautta hakevan tietoisesti mahdollisimman suurta julkisuutta ó huolimatta siitä, oliko se hyvää vai huonoa. Julkisuuden oletettiin olevan aktivisteille tärkein keino saada julkisuutta omalle päämäärälleen eli ympäristönsuojeluun

ja öljynporauksen vaaroihin. Osa diskurssin käyttäjistä myös arveli aktivisteilla olleen omia, henkilökohtaisia julkisuustavoitteita.

Julkisuuden diskurssi esiintyi satunnaisesti läpi aineiston ja sitä käyttivät politiikan edustajat, Greenpeace, aktivistit sekä Sini Saarelan lähipiiri.

öVenäjän lainsäädäntöä rikkomalla Greenpeacen väki halusi saada mielipiteensä julkisuuteen", presidentti Niinistö sanoi keskiviikkoiltana Kontulassa tavatessaan itähelsinkiläisiä nuoria. (*Presidentti Niinistö: Greenpeace halusi julkisuutta rikkomalla Venäjän lakeja*, Helsingin Sanomat 2.10.2013)

Entisen kumppanin kohtalo pyörii [Sini Saarelan ex-miehen Olli] Mannisen mielessä koko ajan. öJulkisuutta he lähtivät hakemaan, ja sitä on tullutkin. Hintaa oli vaan liian kova.ö (Liian kova hinta?, Ilta-Sanomat 1.10.2013)

Myöskään kristillisdemokraattisen eduskuntaryhmän puheenjohtajalta Peter Östmanilta ei ymmärrystä heru. öMinulle jää sellainen kuva toiminnasta, että tämä ei ollut pelkästään taistelua ympäristöasioista vaan oman henkilön profilointia myöskin, Östman toteaa. (öTyylytön tekoö, Ilta-Sanomat 30.12.2013)

Julkisuuden diskurssi limittyi aineistossa lähes aina jonkin muun diskurssin yhteyteen ja se esiintyi aineistossa yleensä vastakkaista näkökulmaa edustavien rikollisuuden ja maailmanparantajan diskurssien yhteydessä. Tämän vuoksi julkisuuden diskurssi pystyi suhtautumaan iskuun joko positiivisesti tai negatiivisesti.

[Vladimir Putin:] öKun tehdään tällaisia tempauksia, voi tapahtua mitä vain, siellähän oli silloin käynnissä vedenalaisia töitä. Operaattorit olisivat voineet erehtyä tai olisi voinut aiheutua tekninen häiriö, syntyi siis vaara ihmisten hengelle ja terveydelle. Ovatko tällaiset pr-temput sen väärtejä, että otetaan riski moisista vakavista seurauksista?ö (öAiheuttivat hengenvaaranö - Mitä Putin todella sanoi Greenpeacen aktivisteista?, Ilta-Sanomat 1.10.2013)

[Venäjän presidentin hallinnon päällikkö Sergei] Ivanov käytti vastauksessaan myös paljon aikaa tuomitukseen Greenpeacen aktivistien teot. Hän toisti ensin Putinin kannan siitä, etteivät edes jalot päämäärät oikeuta minkä tahansa keinon käyttämistä. Sen jälkeen hän arvosteli aktivisteja siitä, että heillä oli mukanaan erikoisvarusteltu kamera, jolla he valmistautuivat kuvaamaan öljynporauslautan tapahtumia ötehdäkseen itselleen pr:ääö. (Putinin öoikea käsiö IS:lle: Näin Saarela pääsee Suomeen, Ilta-Sanomat 23.11.2013)

Sen lisäksi, että aktivisteja kuvattiin aineistossa julkisuustyrkyiksi, vastapainoksi Greenpeace Nordicin ohjelmajohtaja Tapio Laakso kiisti aktivistien julkisuustavoitteet.

[Tapio Laakso:] öEi kyse ole julkisuudesta vaan siitä, että kuten viime viikolla julkaistu kansainvälisen ilmastopaneelin raportti osoittaa, että planeettamme on suuressa vaarassa. Se on syy, miksi nämä ihmiset ovat valmiita ottamaan myös henkilökohtaisia riskejä. Ei julkisuus, vaan että

asioille tehdään jotain.ö

[Toimittaja:] öMutta julkisuuden kauttahan tapahtuu, että asioille tehdään jotain?ö

[Tapio Laakso:] öSe on yksi keino, mutta on myös paljon muuta.ö (öRiskit tiedossaö, Ilta-Sanomat 1.10.2013)

Laakson kommentit eivät kuitenkaan olleet aivan samassa linjassa aktivistien näkemysten kanssa. Esimerkiksi oheisissa sitaateissa Sini Saarela myönsi julkisuustavoitteet.

Arktiselle öljynporauslautalle tehtyä iskua hän [Sini Saarela] piti edelleen oikeana, öjos se tuo huomiota arktisen öljynporauksen riskeille ja ilmastonmuutoksen vastustamiselleö. (Ja sitten saunaan! Ilta-Sanomat 28.12.2013)

[Toimittaja:] Jäämerellä on aika vähän yleisöä. Oliko tavoitteena päästä uutisotsikoihin?

[Sini Saarela:] "Tietenkin tarkoitus oli saada arktisen alueen ahdingolle julkisuutta. On selvää, että ihmiset havahtuvat ongelmaan, jos protesti tehdään siellä, missä tuho tapahtuu. Jos olisimme osoittaneet mieltä Venäjän suurlähetystöllä Helsingissä, kuinka iso uutistapahtuma se olisi ollut? Mutta tämä kaikki on osa isompaa kokonaisuutta. Tarvitaan myös poliittista toimintaa ja kansalaisvaikuttamista eri maissa ja paikoissa." (Sini Saarela HS:n haastattelussa: öEn tekisi asioita toisinö, Helsingin Sanomat 28.11.2013)

Sini Saarelan läheiset korostivat julkisuuden tavoittelun tapahtuneen nimenomaan ympäristöasioiden, ei henkilökohtaisen näkyvyyden takia. He myös pitivät julkisuuden tavoittelua tärkeänä vaikutuskanavana yhteiskunnallisen keskustelun avaamiseksi.

"Tällä on ollut vaikutusta jo nyt", uskaa [Sini Saarelan] isä. "Greenpeace ei olisi millään rahalla saanut tätä julkisuutta. Uskon, että sillä on merkitystä, että ihmiset alkavat ajatella, mitä siellä tapahtuu." (Tyttö, jolle tuli otsaryppy, Helsingin Sanomat 25.11.2013)

Julkisuuden diskurssi kuvaili aktivistit joko rohkeina sankareina tai röyhkeinä pikkurikollisia riippuen siitä, mikä diskurssi esiintyi julkisuuden diskurssin yhteydessä.

8.4 Maailmanparantajan diskurssi

Maailmanparantajan diskurssi suhtautui aktivistien iskuun positiivisesti. Lain rikkominen nähtiin diskurssin mukaan hyväksyttävänä sellaisessa tilanteessa, kun ketään ei vahingoitettu ja kun tavoitteena oli yhteinen hyvä, kuten ympäristönsuojelu.

Maailmanparantajan diskurssi oli yksi aineiston vahvimista diskursseista ja esiintyvyys oli tasaista koko tarkastelujakson ajan. Diskurssissa oli usein selkeää vastakkainasettelua aktivistien (hyväntekijät) ja öljyteollisuuden toimijoiden (ahneet teollisuusyhtiöt) välillä.

Mikäli lain rikkominen tai kansalaistottelemattomuus nousi maailmaparantajan diskurssin yhteydessä olevissa kommentteissa esiin, siihen ei kiinnitetty juuri huomiota. Sen sijaan esiin nostettiin öljynporauksen ympäristövaaroja. Moralisoinnin kohteeksi johtuivat ne, jotka harjoittivat tai tukivat ympäristön tilaa uhkaavaa toimintaa.

öEpäoikeudenmukainen tuomio, [energiayhtiö] Gazprom ei joudu minkäänlaisiin [rangaistuksiin], vaikka se uhkaa arktista aluetta. Sen sijaan meidät laitetaan vankilaan", Saarela sanoi HS:lle samalla, kun vartijat saattoivat häntä ulos oikeussalista. (Suomalaisaktivisti pysyy telkien takana Venäjällä, Helsingin Sanomat 30.9.2013)

"Arktisen alueen herkän ympäristön suojele, kuten muukin ilmastonmuutoksen torjunta, on jokaisen vastuulla. Öljynporauksessa alueella on valtavat riskit. Ilmastonmuutosaktivismi on nimenomaan hyvin korkean moraalin toimintaa tulevaisuuden hyväksi", perustelee Setan pääsihteeri Aija Salo. (Satu Hassi HS-raadissa: Merirosvoja ovat pikemminkin Putin ja Gazprom, Helsingin Sanomat 5.10.2013)

Maailmanparantajan diskurssi ei edellyttänyt aina varsinaista henkilöpuhujaa; esimerkiksi tilanteessa, jolloin uutisessa annettiin faktatietoa öljynporauksen riskeistä.

Aktivisitit vastustivat teollaan öljynporausta arktisilla alueilla. Aktivistien mielestä ääriolosuhteissa poraamisen ympäristöriskit ovat liian suuret. (Sini Saarela pääsee vapautteen takuuta vastaan, Helsingin Sanomat 18.11.2013)

Maailmanparantajan diskurssissa aktivisitit kuvattiin pelkäämättömiksi sankareiksi ja heidän tekemänsä iskun haasteellisia olosuhteita kuvattiin yksityiskohtaisen tarkasti. Myös tämä vahvisti aktivistien sankarimyyttiä.

Sotilaat ovat naamioituneet kasvot peittäviin kommandopipoihin. Greenpeacen aluksella olleen valokuvaaja Denis Sinjakovin ottamista kuvista näkyy, että rannikkovartioston sotilaat ovat aseistautuneet käsiasein ja veitsin. Aktivisteja osoitetaan aseella ja Greenpeacen mukaan heidän kumiveneitään yritetään silpoa puhki. Argentiinalaisaktivistin mukaan Saarela tippuu mereen, josta hänet noukitaan. "Sini näytti pelästyneeltä, mutta tiedän hänen olevan uskomattoman rohkea", [Argentiinalaisaktivisti Camila] Speziale kirjoittaa. (Veitsiä, tulitusta ja isku helikoptereista - Pet-oranmerellä ei säästely voimaa, Helsingin Sanomat 3.10.2013)

Hänen [venäläinen ihmisoikeusaktivisti Vladimir Shnitke] mukaansa aktivistien siirtomatka Murmanskista Pietariin oli rankka. Junaan rakennettiin häkkisellit, joista jokaisessa on kolmesta neljään vankia. (Sini Saarela saa ulkoilla vankilassa kerran päivässä, Helsingin Sanomat 16.11.2013)

Maailmanparantajan diskurssin käyttäjäjoukko oli laaja. Siihen kuuluivat aktivisitit, Greenpeace, ömuut järjestöt, julkisuuden henkilöt, Saarelan läheiset ja suomalaiset poliitikot. Esimerkiksi Greenpeace korosti aktivistien rohkeutta ja kritisoi venäläisiä viranomaisia aktivistien vangitsemisesta sekä ööpäuskottavien syytteiden laatimisesta. Järjestö vetosi puheenvuoroissaan aktivistien vapauttamiseen ja piti yllä sankarimyyttiä ja uhrautumista hyvän asian puolesta.

Ylipäätään maailmanparantajan diskurssissa aktivistien toimintaa puolusteltiin hyvien arvojen ja päämäärien kautta. Muusikko Paul McCartney vetosi Venäjän johtoon avoimen kirjeensä kautta ja pyrki vakuuttamaan presidentti Vladimir Putinille sitä, että Greenpeace ei ole Venäjää vastustava organisaatio.

Puolustus luki ääneen useita Suomesta lähetettyjä kirjeitä, joissa henkilöt kansanedustaja Anni Sinnemäestä Saarelan lähes 90-vuotiaaseen isoäitiin vakuuttivat tuomaria Saarelan hyväntahtoisuudesta ja vilpittömästä halusta auttaa ympäristöä. (Suomalaisaktivisti pysyy telkien takana Venäjällä, Helsingin Sanomat 30.9.2013)

[Ympäristöministeri Ville] Niinistö kirjoitti saavansa voimaa siitä, että näkee "ihmisiä omalla vilpittömällä ja sydämellisellä toiminnallaan nousemassa välinpitämättömyyden yläpuolelle". (Helsinkiin saapunut Sini Saarela: Syytteitä voi tulla vielä lisää, Helsingin Sanomat 27.12.2013)

Hän teki ajattelemattomasti, mutta hän ei halunnut mitään pahaa. Olen kohta 90-vuotias ja olen hänestä hyvin huolissani, Saarelan mummo kirjoitti uutistoimisto Ria Novostin mukaan.ö (Vankeuteen ilman elintärkeitä lääkkeitä, Iltä-Sanomat 30.9.2014)

Maailmanparantajan diskurssi pyrki kaatamaan argumentit, joita vastakkaista näkökulmaa edustava diskurssi ö rikollisuuden diskurssi ö toi esiin. Maailmanparantajan diskurssi korosti aktivistien tekemän iskun rauhanomaisuutta ja sitä, että tarkoituksena ei ollut vahingoittaa ketään. Diskurssissa aktivisteja kuvailtiin oikeudenmukaisiksi, hyväsydämisiksi, rehellisiksi ja vilpittömiksi sankareiksi.

Greenpeacen viestintäpäällikkö Juha Aromaa kertoo yllättyneensä Saarelan saamasta syytteestä. öTämä on raju hyökkäys rauhanomaista mielenosoitusta vastaan. Sini Saarela ja muut aktivistit halusivat tuoda esille arktisen öljynporauksen vaarallisuuden, jolla ei ole mitään tekemistä merirosvouden kanssa, ja nyt heitä syytetään merirosvoudesta.ö (Sini Saarela sai syytteen merirosvoudesta, Helsingin Sanomat 2.10.2013)

Europarlamentaarikko Satu Hassin (vihr.) mielestä on absurdia rinnastaa väkivallattomaan protestiin osallistuneet aktivistit merirosvoihin. "Tämä tuo myös näkyväksi sen brutaaliuden, jolla Venäjän valtias suhtautuvat kansalaisyhteiskuntaan. Merirosvoja ovat pikemminkin Putin ja Gazprom." (Satu Hassi HS-raadissa: Merirosvoja ovat pikemminkin Putin ja Gazprom, Helsingin Sanomat 5.10.2013)

Sankariuden näkökulmaa vahvistettiin myös silloin, kun aktivistien ankeita vankilaoloja kuvailtiin tarkasti. Samalla korostettiin aktivistien rauhallisuutta ja rohkeutta. Sankarimyyttiä nostivat esiin yllättäen myös aktivistit itse, kun he kuvailivat kokemuksiaan vankilasta sekä iskun toteuttamisesta.

öPelottavimmat hetket tapahtuivat vankilassa. Minua pidettiin tilanpuutteen vuoksi ensimmäinen vuorokausi eristyssellissä, joka oli todella pieni. En silloin tiennyt, miksi ja mitä tapahtuu. Pelkäsin, että joudun olemaan siellä kaksi kuukauttaö, Saarela kertoo HS:lle. (Sini Saarela HS:lle: Pelottavimmat hetket tapahtuivat vankilassa, Iltä-Sanomat 28.11.2013)

Maaailmanparantajan diskurssin vahva asema aineistossa näkyi siinä, että diskurssi pystyi toimimaan myös itsenäisesti ó ilman muiden diskurssien välttämätöntä läsnäoloa.

Diskurssin yhteydessä useimmiten esiintyivät muut diskurssit olivat ulkopoliittikan ja julkisuuden diskurssi sekä yllättäen käytännössä lähes vastakkaista näkökulmaa edustanut ilkeivallan diskurssi. Ilkeivallan diskurssi oli kumppanina esimerkiksi tilanteessa, jolloin lievä lain rikkominen myönnettiin, mutta tekoa perusteltiin hyvällä päämäärällä.

Rikollisuuden diskurssia sen sijaan ei maailmanparantajan diskurssin yhteydestä löytynyt, koska se ei antanut ymmärrystä aktivistien teolle.

Kun aktivistit itse saivat puheenvuoron mediassa, he ylläpitivät jokaisella kommentillaan vahvasti maailmanparantajan diskurssia. He kertoivat ympäristöasioista, mutta myös osoittivat, että eivät kadu iskun tekemistä ó mahdollisista rikosoikeudellisista rangaistuksista huolimatta. Teosta ei aiheutunut heille huonoa omaatuntoa vaan pikemminkin he kokivat ylpeyttä yhteisen hyvän päämääränsä vuoksi.

Pari kuukautta Venäjän viranomaisten huostassa ei ole horjuttanut Sini Saarelan uskoa ympäristöaktivismiin. Venäjän viranomaisiin sen sijaan jonkin verran. "Minulla ei ole mitään hävettävää, ei mitään peiteltävää, ei mitään kaduttavaa. Olen toiminut tavalla, jota arktisen alueen kohtaama välitön uhka ja ilmastonmuutoksen kiihtyminen vaativat", Saarela sanoi tiistaina pietarilaisessa Primorskin piirioikeudessa, jossa käsiteltiin tutkintavankeuden jatkamista. (Vankeus ei ole horjuttanut Saarelan uskoa ympäristöaktivismiin, Helsingin Sanomat 20.11.2013)

Aineistossa esillä olleet suomalaisten ja ulkomaalaisten julkisuuden henkilöiden kommentit edustivat useimmiten viihdealan tekijöitä. Heidän kommenttinsa tukeutuivat maailmanparantajan diskurssiin vahvemmin kuin mihinkään muuhun diskurssiin.

Muusikko Paul McCartney on vedonnut Venäjän presidenttiin Vladimir Putiniin vangittujen ympäristöjärjestö Greenpeacen aktivistien puolesta. Entinen Beatles-muusikko lähetti Putinille kirjeen, jossa hän pyytää presidenttiä käyttämään vaikutusvaltaansa aktivistien vapauttamiseksi. "Olisi hienoa, jos tämä väärinkäsitys voitaisiin ratkaista ja protestoijat pääsisivät perheidensä luokse jouluksi", McCartney kirjoittaa internet-sivuillaan. (Paul McCartney pyytää Putinia päästämään Greenpeace-aktivistit jouluksi kotiin, Helsingin Sanomat 14.11.2013)

Maaailmanparantajan diskurssia tukivat myös uutiset, joissa kerrottiin brittiläisen The Guardian -lehden övuoden henkilöö -kyselystä. Joulukuun 2013 alussa lehden lukijat äänestivät vuoden henkilöä, ja ehdokkaina olivat myös Greenpeace-aktivistit Sini Saarela ja Marco Weber. Lopullisessa äänestyksessä Saarela ja Weber jäivät yhdessä jaetulle

toiselle sijalle. Ehdokkuuden kautta Greenpeace-aktivistit saivat paljon positiivista julkisuutta, mikä on yksi osoitus siitä, että aktivistien isku sai suuret tukijoukot tavallisten kansalaisten joukosta, ainakin Britanniassa.

Aineistossa on mukana myös useita uutisia, joissa kerrottiin aktivistien vapauttamista vaativista tukimielenosoituksista, joita järjestettiin ympäri maailmaa. Suomessa jopa kirkko otti julkisuudessa kantaa omalla tavallaan Sini Saarelan ja muiden aktivistien tukemiseen. Lokakuussa 2013 Helsingin Narinkkatorin laidalla sijaitsevan Kampin kappelin pääsisäänkäynnin yläpuolelle ripustetussa lakanassa oli Greenpeacen tunnus ja siinä vaadittiin Greenpeace-aktivisti Sini Saarelan vapauttamista. Myös kaikki nämä uutiset vahvistavat omalta osaltaan maailmanparantajan diskurssia.

Kampin kappelin toiminnanjohtaja Kenneth Koskinen kertoo Kirkko ja Kaupunki -lehden Facebook-sivuilla, että kantaa ottavalla banderollilla Kampin kappeli haluaa herättää ajatuksia luomakunnan tulevaisuudesta ja muuttaa niitä ekologisempaan suuntaan.
öEtsimme eri kansalaisjärjestöjen kanssa sellaisia yhteistyömuotoja, joita voimme toteuttaa yhdessä.ö (Kirkko ottaa kantaa Sini Saarelan puolesta, Ilta-Sanomat 17.10.2013)

Maaailmanparantajan diskurssi ja aktivistien kuvaileminen sankareina korostui erityisesti aineiston loppupuolella, kun aktivistit pääsivät pois vankilasta palaamaan kotimaihinsa. Sini Saarelan saavuttua 28. joulukuuta 2013 Venäjältä Helsingin rautatieasemalle, oli paikalle kerääntynyt jopa parikymmentä median edustajaa vastaanottamaan häntä. Ilmassa oli mediajuhlan tuntua.

Suomeen palannut Sini Saarela vakuutti medialle sen, että sadan päivän piina Venäjällä ei hänen mielestään ollut turha kokemus. Useimmat aktivistien paluun jälkeiset uutiset käsittelivät iskua positiivisesta näkökulmasta, vaikka kritiikkiäkin toki löytyi.

öArktinen alue ja ilmastonmuutos ovat saaneet tosi paljon huomiota maailmanlaajuisesti ja Suomessaö, [Sini] Saarela summasi. [í] Arktiselle öljynporauslautalle tehtyä iskua hän piti edelleen oikeana, öjos se tuo huomiota arktisen öljynporauksen riskeille ja ilmastonmuutoksen vastustamiselle. (Ja sitten saunaan!, Ilta-Sanomat 28.12.2013)

Hänen [Sini Saarela] mielestään lakia voi rikkoa silloin, jos ei vahingoita ihmisiä tai aiheuta heille vaaratilanteita.

öMielestäni voi tehdä pieniä lakirikkeitä, jos tavoitellaan yhteistä hyvää eikä omaa etua. (Sini Saarela HS:lle: Pelottavimmat hetket tapahtuivat vankilassaö, Ilta-Sanomat 28.11.2013)

8.5 Ulkopoliitiikan diskurssi

Ulkopoliitiikan diskurssi käynnisti nimensä mukaisesti suuren ulkopoliittisen keskustelun. Keskiössä oli erityisesti Venäjä, mutta myös Hollanti ja Suomi nousivat aineistosta esille. Esille nousevia teemoja olivat mm. kansainvälinen ja kansallinen lainsäädäntö, maiden ulkopoliittiset suhteet, talous, elinkeinoelämä, viranomaistoiminta sekä Venäjän julkisuuskuva suurvaltana.

Hollannin hallitus on pyytänyt kansainvälistä merioikeustuomioistuinta määräämään Venäjän vapauttamaan vangitut Greenpeace-aktivistit. [1] Hollannin ulkoministeri Frans Timmermans sanoi, ettei usko tapauksen kiristävän maiden välejä, koska "asia tuskin tulee yllätyksenä". (Hollanti yrittää saada Sini Saarelan vapaaksi Venäjällä, Ilta-Sanomat 21.10.2013)

En ole itse tuomarina, enkä voi määritellä, mitä aktivistit saavat, mutta tosiasia on, että Greenpeacen alus on mennyt Venäjän talousvyöhykkeelle ja se on rikkonut Venäjän turvallisuusaluetta. Vaikka alue on pieni, Greenpeace on laittomasti mennyt sen alueen sisäpuolelle. Se ei ole sallittua kansainvälisten lakien mukaan, [Venäjän Suomen-suurlähettiläs Aleksandr] Rumjantsev sanoo. (Suurlähettiläs: Alus oli alueella laittomasti, Ilta-Sanomat 2.10.2013)

Interfaxin uutisen mukaan tutkinnasta vastaava Venäjän turvallisuuspalvelu FSB katsoo, että koko Arctic Sunrisen miehistö on rikkonut lautan ympärille määrättyä 500 metrin turva-aluetta. [2] "He ovat loukanneet paitsi valtion koskemattomuutta, myös alueen ekologista turvallisuutta", totesi FSB:n edustaja Vladimir Markin Interfaxille. (Interfax: Venäjä aikoo syyttää Greenpeace-aktivisteja merirosvouksesta, Helsingin Sanomat 24.9.2013)

Ulkopoliitiikan diskurssi suhtautui aktivistien iskuun joko kielteisesti tai neutraalisti riippuen siitä, minkä diskurssin yhteydessä se esiintyy. Ilkivallan ja rikollisuuden diskurssien yhteydessä näkökulma oli kielteinen, maailmanparantajan yhteydessä taas neutraali.

Ulkopoliitiikan diskurssi ei yleensä pitänyt aktivisteja läpeensä rikollisina. Diskurssi kuitenkin lähtökohtaisesti odotti, että aktivistit eivät ymmärrä tekojensa juridisia seurauksia ja laajoja yhteiskunnallisia vaikutuksia. Maiden väliset kulttuuriset erot ja niihin liittyvä vertailu olivat kiinteä osa ulkopoliitiikan diskurssia. Yhteiskunnallisen keskustelun tärkeyttä korostettiin, erityisesti lainsäädännön ja ympäristöasioiden suhteen.

Ulkopoliitiikan diskurssi oli aineiston yksi vahvimista. Se esiintyi tasaisesti läpi aineiston ja myös ilman muita diskursseja. Diskurssissa Venäjä joutui hyvin kriittisen tarkastelun alle. Keskustelua käytiin muun muassa Venäjän suhtautumisesta kansalaisaktivismiin, ja useissa jutuissa huomautettiin, että Venäjällä oikeusvaltioperiaatteet öeivät toimi kuten

länsimaissa yleensä. Greenpeacen tapaus nähtiin ennakkotapauksena siitä, millaisia tuomioita aktivisteille voidaan asettaa.

[Tutkija Hanna] Smithin mukaan esimerkiksi Pussy Riot, jonka jäsenet saivat kahden vuoden vankeustuomiot, olisi saattanut selvitä tempauksesta sakoilla vielä viisi vuotta sitten.

"Vahvojen tuomioiden avulla osoitetaan, että kansalaisaktivismia ei hyväksytä. Se nähdään häiriönä ja uhkana yhteiskunnan vakaudelle." (Tutkija: Aktivistit voivat saada vankeustuomiot, Helsingin Sanomat 1.10.2013)

"[Ihmisoikeuksien professori Martin] Scheinin näkee aktivistien saamista tuomioissa selkeitä signaaleja, varsinkin nyt arktisia alueita käsittelevien kysymysten kohdalla. [] öVenäjän valtion kannalta Greenpeacen tapauksella on tärkeä symbolinen merkitys. Venäjä osoittaa olevansa tosissaan aluevaatimuksissaan Pohjoisnavalle asti." (Lakiasiantuntija: Syytteet merirosvoudesta tekaistuja, Helsingin Sanomat 2.10.2013)

Diskurssissa kuunneltiin Venäjän huolta maansa taloudesta sekä öljynporauselinkeidon tulevaisuudesta. Tiukan suhtautumisen ympäristöaktivismiin nähtiin johtuvan siitä, että iskun kohteena oli Venäjälle erittäin merkittävä öljynporausalue, jonka toimintaan muiden valtioiden ei haluttu puuttuvan. Myös öljynporauksen imagoasiat nousivat esille.

ö[Venäjän energiapolitiikan professori Veli-Pekka] Tynkkysen mukaan Greenpeacen tapaus on Venäjälle kiusallinen, koska se liittyy kysymykseen siitä, millä ympäristökustannuksilla Venäjälle merkittävät energiavarat tuotetaan.

öVenäjä ei halua, että sen öljy- ja kaasuteollisuutta mustataan, Tynkkynen sanoo. öMutta tämä toisaalta osoittaa päinvastaista. Kun [ympäristöaktivismiin] tartutaan näin kovalla kädellä, näyttääkin siltä, ettei kaikki toiminta ole täysin puhdasta." (Professori Greenpeace-aktivistien vangitsemisesta: öVenäjä ei halua, että sen teollisuutta mustataan, Helsingin Sanomat 26.9.2013)

Greepeace-jupakasta [Vladimir] Putin vihjasi, että pidätetyt Greenpeace-aktivistit saattoivat olla toteuttamassa käskyä, jolla pyrittiin vahingoittamaan Venäjän energiahankkeita arktisella alueella. öMiksi tämä protesti toteutettiin? Joko syynä oli pr, yhtiön painostus ja kiristys tai jonkun antama käsky sekaantua Venäjän poraustoimintaan, Putin totesi nimeämättä kuitenkaan epäilemiään tahoja." (Putinin nelituntisen vastaustunnin satoa, Ilta-Sanomat. 20.12.2013.)

Ulkopolitiikan diskurssin käyttäjiä olivat poliitikot, tutkijat sekä virkamiehet/viranomaiset. Diskurssin yhteydessä etenkin suomalaisten poliitikkojen kommentit olivat pääasiassa erittäin hillittyjä ó etenkin jos oli kyse venäläiseen lainsäädäntöön koskevista mielipiteistä. Erityisesti Jyrki Kataisen (kok) sekä Timo Soinin (ps) puheenvuoroista näkyi, että Suomesta ei haluttu lähettää Venäjälle kritiikkiryöppyä, kuten esimerkiksi Hollanti teki. Sen sijaan julkisuudessa korostettiin asiallisen keskustelun ja maiden välisen luottamuksen merkitystä. Asia todennäköisesti nähtiin tulenarkana kysymyksenä Suomen ja Venäjän välisille suhteille.

"Meille tämä asia on viranomaisyhteistyön tasolla oleva kysymys. Me emme puutu Venäjän oikeuslaitoksen toimintaan. Tämä ei ole poliittinen kysymys, mutta tietysti toivomme, että Suomen kansalaisia aina kohdellaan oikeusvaltion periaatteen mukaan", Katainen sanoi lehdistötilaisuudessa tapaamisen jälkeen. "Totesin, että tähän mennessä tämä asia on viranomaisnäkökulmasta katsottuna mennyt hyvin.ö (Katainen: Sini Saarelan pidätys ei ole poliittinen kysymys, Helsingin Sanomat 31.10.2013)

Soinin mukaan Hautalan olisi syytä lopettaa Venäjän "härppiminen". öKyllä meillä oma agenda pitää olla, Suomen etuja pitää ajaa, mutta tuo on se tapa, jolla se ei onnistuö, Soini kommentoi Ilta-Sanomille maanantaina.

öEi iso valtio voi asettua siihen, että joku tikka tulee naputtamaan heidän puuhunsaö, hän lisäsi.

[í] Soinin mukaan Sini Saarelan pidätyksen tapaiset asiat on viisainta hoitaa virkamiestasolla.

öLapsiasiakiistakin rauhoittui, kun viranomaiset pantiin toimimaan asiassa. Eivät ne julkisuudessa mekastamalla parane.ö (Soini: Hautalan lopetettava Venäjän öhärppiminenö, Ilta-Sanomat 30.9.2013)

Vaikka venäläinen oikeusistuimien suhtautui aktivisteihin jyrkästi, tästä huolimatta Venäjän presidentti Vladimir Putinin suhtautuminen iskuun oli huomattavasti maltillisempi. Putin ei suhtautunut Greenpeacen iskuun varsinaisesti hyväksyvästi, mutta hän antoi kuitenkin ymmärrystä aktivisteille.

Aktivistien vapauduttua joulukuussa toimittajat kirjoittivat kolumneissaan siitä, kuinka Greenpeacen tapauksen hoitaminen oli Venäjälle monella tapaa imagogokysymys. Venäjältä haluttiin viestittää mielikuvaa voimakkaana, mutta oikeudenmukaisena ja armahtavana suurvaltana. Toimittajat totesivat Venäjän tehneen tietoisesti ratkaisun vapauttaessaan yhtä vaille kaikki aktivistit täpärästi ennen kuin kansainvälinen merioikeus ehti edes vaatia sitä. Lähestyvien Sotshin olympialaisten vuoksi toimittajat ajattelivat Venäjällä olleen haluja näyttää maailmalle, että öeivät ne ihmisoikeusasiat nyt Venäjällä niin huonosti oleö.

Tästä huolimatta Putin kertoo ymmärtävänsä, että Greenpeace pyrkii teoillaan hyvään päämäärään. Ympäristöjärjestön pitäisi hänen mielestään kuitenkin omasta puolestaan ymmärtää, ettei tarkoitus suinkaan aina pyhitä keinoja.

öNiin ei saa tehdä eikä niin ajatella. Ei läheskään kaikkia hyviä päämääriä voi saavuttaa keinolla millä tahansaö, hän sanoi.

Samassa yhteydessä Putin kuitenkin korosti uutistoimisto Interfaxin mukaan, että valtio ei saa olla liian tiukka. Hänen mukaansa on vain varmistettava se, että kaikki noudattavat tiettyjä yhteisiä pelisääntöjä.

öValtion on tietenkin osoitettava lempeyttäö, hän korosti lopuksi.

Kyseessä on odotettu "ohjeistus" Putinilta, jolla Venäjän yleistä mielipidettä ja viranomaisia ilmeisesti valmistellaan seuraavaan lieventävään askeleeseen Greenpeacen aktivistien kohtelussa. (Putin aktivisteista: öValtion oltava lempeäö, Ilta-Sanomat 22.11.2013)

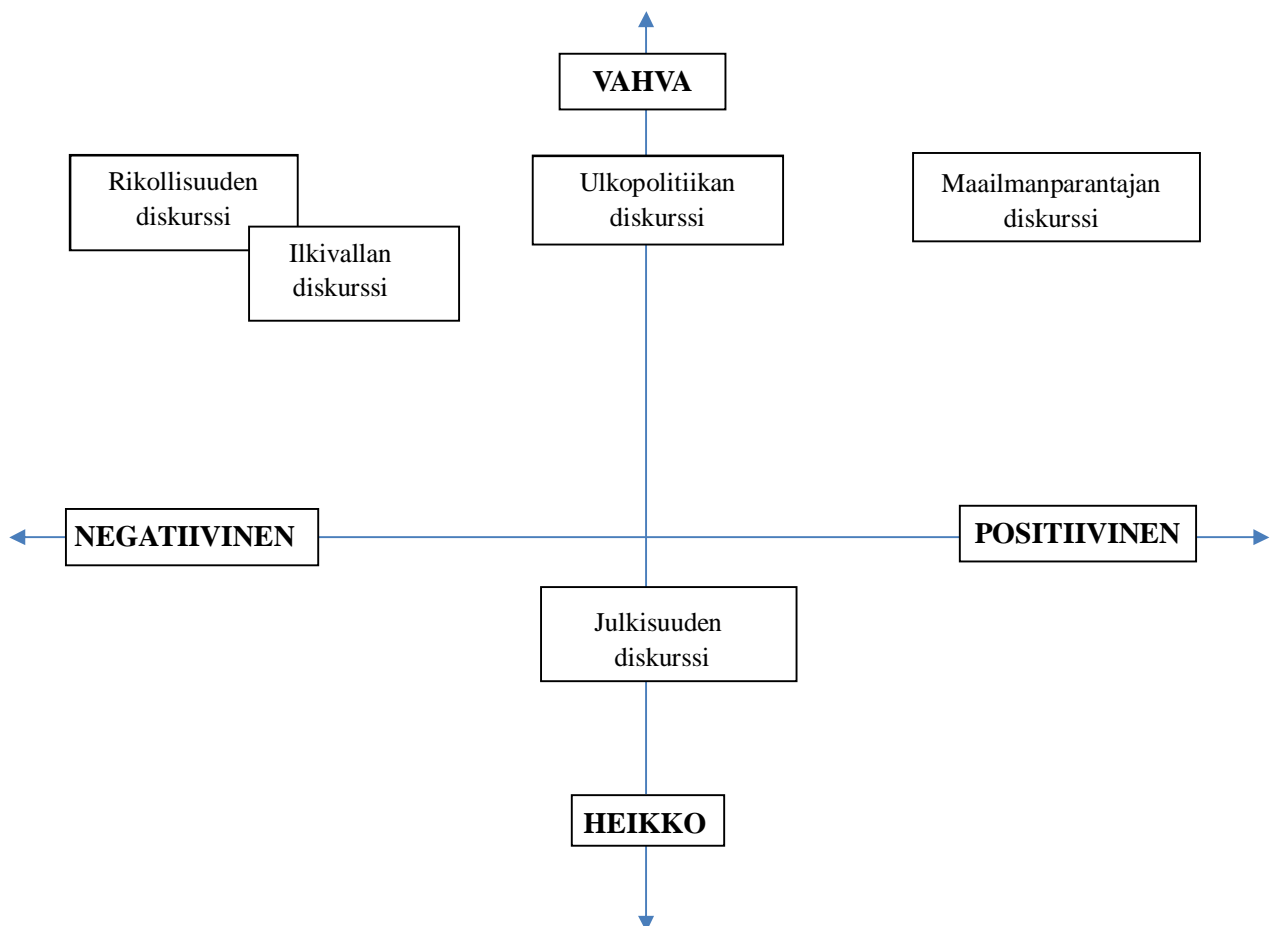
Ulkopolitiikan diskurssissa aktivistit eivät olleet samalla tavoin huomion keskipisteenä kuin monessa muussa diskurssissa. Heidät nähdään tietyillä tavoin pieninä pelinappuloina isommassa poliittisessa pelissä.

8.6 Diskurssien rinnakkaiselo, ristiriidat ja hierarkia

Greenpeacen iskua koskevan uutisoinnin diskurssit eivät olleet tasa-arvoisessa asemassa keskenään esiintymistiheydensä puolesta. Vaikka aineistosta löytyneiden viiden diskurssin esiintymismäärää ei tässä tutkimuksessa laskettu, tulivat diskurssien voimasuhteet aineistosta silti esille selkeästi.

Diskurssien väliset voimasuhteet sekä diskurssien kautta esille tuleva positiivinen tai negatiivinen asenne aktivisteihin selviää kuviosta 1.

KUVIO 1 *Diskurssien hierarkia, rinnakkaiselo sekä suhtautuminen Greenpeacen iskuun.*

Kuvion pystyakselilta voimme päätellä, mitkä diskurssit saavuttivat vahvan aseman ja mitkä taas jäävät heikompaan rooliin. Vaaka-akseli taas osoittaa, oliko diskurssin suhtautuminen iskuun tuomitseva vai hyväksyvä. Negatiivinen suunta tarkoittaa iskun tuomitsemista ja positiivinen taas hyväksymistä.

Kuviosta 1 näemme, että aineistossa vahvimpia olivat rikollisuuden, maailmanparantajan sekä ulkopoliittikan diskurssit. Vahvan aseman sai myös ilkivallan diskurssi. Se esiintyi aineistossa aluksi harvemmin, mutta viikkojen kuluessa vahvistui sekä sulautui osin yhteen rikollisuuden diskurssiin. Tämä johtui siitä, että aktivisteja syytettiin aluksi merirosvoudesta, mutta ajan myötä syytteet lievenivät ja samalla muuttui myös yleinen puhetapa aktivisteista.

Diskursseista eniten yhteisiä piirteitä oli rikollisuuden ja ilkivallan diskursseilla. Muilla diskursseilla ei ollut keskenään yhtä tiivistä kumppanuussuhdetta kuin näillä kahdella. Kaukaisimpia toisiinsa nähden olivat rikollisuuden ja maailmanparantajan diskurssit. Nämä edustivat hyvin pitkälti vastakkaista näkökulmaa aineistossa. Muiden diskurssien joukosta ei löytynyt samantyyppistä, vastakkaista näkökulmaa edustavaa parivaljakkoa.

Kuviossa 1 negatiivisen ja positiivisen akselin keskelle sijoittuneet julkisuuden ja ulkopoliittikan diskurssit suhtautuivat aktivistien iskuun joustavalla näkökulmalla: kielteisesti tai myönteisesti riippuen siitä, mitä muita diskursseja niiden seuraan lyöttäytyi. Mikäli seuraan liittyi maailmanparantajan diskurssi, oli näkökulma iskua kohtaan hyväksyvä. Rikollisuuden ja ilkivallan diskurssit taas tekivät iskuun suhtautumisesta kielteistä.

Mitä vahvempi diskurssi perusluonteeltaan oli, sitä useammin diskurssi esiintyi aineistossa itsenäisesti ó ilman muiden diskurssien välitöntä läsnäoloa. Aineistosta erottuivat selkeästi ne diskurssit, jotka olivat muita diskursseja vahvempia. Näihin lukeutuivat rikollisuuden, ulkopoliittikan ja maailmanparantajan diskurssit. Näitä diskursseja käyttivät aktiivisesti monet puhujat ja ne tulivat tasaisesti esille läpi koko aineiston ajan. Edellä mainitun kolmikön ohella lähes yhtä vahvoilla oli ilkivallan diskurssi. Sen sijaan julkisuuden diskurssi oli selkeästi heikoin diskurssi, sillä se esiintyi aineistossa melko satunnaisesti.

Kuten aiemmin tuli jo ilmi, osa toimijoista antoi julkisuudessa medialle aktivistien iskuun liittyen hyvin neutraaleja lausuntoja. Sellaisia, joista ei voinut päätellä, tuomitseeko vai hyväksyykö henkilö iskun. Tällaisissa lausunnoissa samassa lauseessa saattoi ilmetä useita eri diskursseja. Tyypillisiä esimerkkejä olivat esimerkiksi Suomen ja Venäjän presidenttien puheenvuorot julkisuudessa.

Joissakin sitaateissa saattoi olla mukana useita eri diskursseja. Esimerkiksi seuraavassa sitaatissa Venäjän presidentti Vladimir Putinin lausunto sisälsi aineksia maailmanparantajan, ilkvallan ja ulkopoliittikan diskursseista.

öKun porauslautalle kiiwetään, aiheutetaan poikkeustilanne, joka voi johtaa työntekijöiden virheisiin. Hehän joutuvat keskittämään huomionsa pois omasta työstään, Putin sanoi puhuessaan venäläisille kirjailijoille torstaina. Tästä huolimatta Putin sanoo ymmärtävänsä, että Greenpeace pyrkii teoillaan hyvään päämäärään. Ympäristöjärjestön pitäisi hänen mielestään kuitenkin omasta puolestaan ymmärtää, ettei tarkoitus suinkaan aina pyhitä keinoja.

öNiin ei saa tehdä eikä niin ajatella. Ei läheskään kaikkia hyviä päämääriä voi saavuttaa keinolla millä hyvänsä, hän sanoi.

Samassa yhteydessä Putin kuitenkin korosti uutistoimisto Interfaxin mukaan, että valtio ei saa olla liian tiukka. Hänen mukaansa on vain varmistettava se, että kaikki noudattavat tiettyjä yhteisiä pelisääntöjä. (Putin aktivisteista: öValtion oltava lempeä, Ilta-Sanomat 22.11.2013)

Sen lisäksi, että tutkimusaineistosta tuli esille viisi selkeää diskurssia, aineistosta löytyi myös pieniä rakennusosia parille muillekin diskurssille. Nämä diskurssien raakileet kuitenkin jäivät ulos lopullisesta diskurssivalikoimasta. Syynä oli se, että nämä löydökset olivat näkyvyydeltään melko heikkoja tai ne olisivat voineet olla aladiskurssina jollekin viidestä diskurssista.

Lopullisista diskursseista ulos jääneet ödiskurssiraakileetö tulivat esille ensimmäisellä lukukierroksella, mutta karsiuntuivat pois viimeistään kolmannen lukukierroksen aikana. Näitä öraakileitaö olivat ajattelemattomuuden diskurssi sekä neutraalin puheen diskurssi.

Ajattelemattomuuden diskurssin oli tarkoitus kuvata naiivia suhtautumista aktivisteihin: sitä, että aktivistit eivät olleet tarpeeksi tietoisia tekemänsä iskun seurauksista. Neutraalin puheen diskurssin oli taas tarkoitus osoittaa puhetyyliä, joka ilmeni esimerkiksi yllä olevasta Putinin sitaatista, jossa ei lopullinen näkökulma (iskun tuomitseminen tai hyväksyminen) varsinaisesti tule esille.

Nämä lopullisista diskursseista ulos jääneet raakileet ovat kuitenkin tässä tutkimuksessa mukana tutkimuksessa siltä osin, että ne sekoittuivat lopulliseen diskurssiviisikkoon.

8.7 Laadullisen tutkimuksen luotettavuudesta

Diskurssien etsiminen on tämän tutkimuksen kannalta merkityksellistä, sillä pelkkä määrällinen tarkastelu toimijoiden saamasta näkyvyydestä ei anna kovin syvällistä kuvaa mediajulkisuudesta, jonka aktivistit syksyn 2013 aikana kohtasivat. Näin toteaa myös eläinoikeusliikkeen mediajulkisuutta väitöskirjassaan tutkinut Pirita Juppi. Hänen mukaansa määrällinen tarkastelu aineiston ensisijaisista määrittelijöistä sekä mykistä ja aktiivisista toimijoista antaa tietyllä tavoin melko ylimalkaisen kuvan siitä, keiden tulkinnat ja määrittelyt julkisuudessa todella pääsevät kuuluviin ja millä painoarvolla. Tarvitaan myös muita työkaluja, jotta voidaan tehdä luotettavia päätelmiä tai ennustuksia siitä, millainen julkisuuskuva aiheesta syntyy. Laadullisen analyysin avulla selviää, mitä diskursseja julkisuudessa esiintyy ja millainen hierarkia näiden välille muotoutuu (Juppi 2004, 1896190).

Kvalitatiivisen analyysin onnistumista voidaan arvioida useasta eri näkökulmasta. Arviossa Klaus Mäkelä (1990, 47648) kehottaa kiinnittämään huomio seuraaviin seikkoihin:

1. Aineiston riittävyys ja analyysin kattavuus
2. Aineiston arvioitavuus ja toistettavuus
3. Aineiston merkittävyys ja yhteiskunnallinen tai kulttuurinen paikka

Kvalitatiivisessa analyysissä aineiston riittävyydelle ei ole tarjolla tarkkoja mittalukuja, mutta Mäkelän (1990, 51652) mukaan voidaan puhua aineiston kylläntymisestä.

Aineiston kerääminen voidaan lopettaa siinä vaiheessa, kun uudet tapaukset eivät tuo enää esiin uusia piirteitä. Kattavuus on tärkeää sen vuoksi, että tutkija ei perusta tulkintojaan satunnaisiin poimintoihin.

Mäkelän mukaan hankalaa on se, että aineiston keruu on harvoin jatkuva prosessi, joka voidaan vain katkaista sopivassa kohdassa. Hän kuitenkin huomauttaa, että aineistoa ei

kannata kerätä liikaa kerralla. Sitä vastoin parempi keino on ensin analysoida huolellisesti pienehkö aineisto ja vasta sen jälkeen tehdä päätös, tarvitaanko lisäaineistoja. (Mäkelä 1990, 52653.)

Tämän tutkimukseen aineistoon sisältyi 270 juttua (tai jutun osaa), jotka oli julkaistu noin 3,5 kuukauden aikana. Yhtä kuukautta kohden artikkeleja julkaistiin siis noin 77 kpl. Aineisto oli riittävän laaja ja analyysi tarpeeksi kattava, sillä tutkimukseen valikoituneet diskurssit tulivat säännöllisesti aineistossa esille.

Toinen Klaus Mäkelän (1990, 53) esittämä kvalitatiivisen tutkimuksen onnistumisen arviointitapa ó aineiston toistettavuuden ja arvioitavuus ó tuo lukijalle keinon seurata tutkijan päättelyä sekä esittää tutkimuksen toteuttamistavan ymmärrettävästi. Arvioitavuus viittaa siihen, että lukijalla on edellytykset hyväksyä tutkijan tulkinnat tai riitauttaa ne. Toistettavuus taas tarkoittaa, että luokittelu- ja tulkintasäännöt on esitetty yksiselitteisesti, jotta toinen tutkija niitä soveltamalla pääsee samoihin päätelmiin.

Mäkelän mukaan (1990, 57) kvalitatiivisen analyysin arvioitavuutta ja toistettavuutta voidaan parantaa kolmella tavalla: aineiston luetteloinnilla, tulkintaoperaatioiden vaiheisiin pilkkomisella sekä ratkaisu- ja tulkintasääntöjen avaamisella. Aineiston luetteloinnin kautta vähennetään tutkimuksessa ömielivaltaisuutta. Lisäksi toistettavuus lisääntyy, kun tutkimuksessa luetellaan kaikki ne yksiköt, joihin tulkinta perustuu. Tätä varten on määriteltävä ötyökaluksiö analyysiyksikkö. (Mäkelä 1990, 57.)

Tässä Greenpeacen uutisointia koskevassa tutkimuksessa analyysiyksikkö oli yksittäinen juttu siten, että esimerkiksi isosta reportaasista jaoteltiin pääjuttu ja mahdolliset kainalojutut erillisiksi jutuiksi. Mahdollista oli myös ottaa analyysiyksiköksi esimerkiksi yksittäinen kappalejaon mukainen osuus uutistekstiä, mutta tällöin tutkimuksesta olisi saattanut tulla liian pirstaleinen, monimutkainen ja laaja. Analysoitavia uutisia tähän tutkimukseen kuitenkin sisältyy suuri määrä, kaikkiaan 270 uutisjuttua.

Mäkelä (1990, 59) pitää tärkeänä, että lukijalle annetaan mahdollisimman tarkka kuva teknisistä ja ajatustyöoperaatioista, joiden perusteella kyseisiin tuloksiin on päätetty. Pelkkään tutkijan intuition luottaminen ei saa olla lukijan lähtökohtana. Vaatimuksena ei kuitenkaan ole, että kaksi tulkitsijaa tulee täsmälleen samaan lopputulokseen, vaan että

lukijalla on edellytykset arvioida ja mahdollisesti hyväksyä tutkijan ratkaisut. Kvalitatiivinen analyysi on käytännössä yksilöllisempää ja vähemmän standardoitua kuin kvantitatiivinen aineiston käsittely, mutta myös kvalitatiivisessa analyysissä arvioitavuuden ja toistettavuuden vaatimus on olennaista.

Tässä tutkimuksessa Mäkelän mainitsema erittely tulkintaoperaation vaiheista sekä ratkaisu- ja tulkintasäännöistä kuvattiin luvussa 6, Lähtökohtana laadullinen tutkimus, jossa tutkimuksessa käytetty analyysitapa on esitelty selkeästi ja yksityiskohtaisesti. Siitä huolimatta, että olen kuvannut yksityiskohtaisesti tutkimukseen sisältyvät analysointiprosessit, ei pidä unohtaa sitä, että tutkimuksen loppupäätelmät sisältävät myös tietyn osan omaa tulkintaani.

Toimijoiden luokittelun voisi ajatella olevan vähemmän tulkinnanvaraista kuin diskurssien analysoinnin. Diskurssit olivat kuitenkin laadullista aineistoa, jossa minun piti tehdä itsenäisesti päätöksiä ja linjauksia asioista, mitkä näin aineistossa olennaisiksi.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Olipa aktivistien toiminnassa kyse rauhanomaisista tai radikaaleista keinoista, julkisuus on aina ollut ehto yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Viestinnällisesti vaikuttaminen tapahtuu niin perinteisen median kuin aktivistien omien tiedotuskanavien kautta (mm. blogit, verkkosivut). Osa viestintää on myös verkostoituminen muiden samanmielisten kanssa esimerkiksi sosiaalisessa mediassa ja verkkoportaaleissa sekä näkyvyys julkisen toiminnan kautta (esimerkiksi mielenilmaukset, yleisötapahtumat, suora toiminta). Lisäksi aktivistien viestit, tunnettavuus ja maine leviävät myös tavallisessa, päivittäisessä ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ó sekä kasvotusten että verkossa.

Viime vuosina suomalainen kansalaisaktivismi on näkynyt julkisuudessa enimmäkseen kansalaistottelemattomuutena, esimerkiksi ikkunoiden särkemisinä, luonnonsuojelijoina metsäkoneissa tai iskuina tuotantoeläimille. Ihmisen henkeä uhkaava radikaali toiminta, kuten esimerkiksi puukotukset tai muut väkivaltaisuuDET, ovat olleet ainakin toistaiseksi suhteellisen harvinaista.

Kansalaisaktivistien toiminta on muuttunut paljon vuosisatojen saatossa. Kun palaamme ajassa taaksepäin 1800ó1900-lukujen vaihteeseen, oli kansallismielisten aktivistien toiminta usein erittäin väkivaltaista ja raakaa. Oli sotilaallisia keinoja ja murhia, ja terrorismia harjoitettiin monin keinoin. Tuon ajan aktivistien poliittiset vaikutusmahdollisuudet olivat hyvin heikkoja, kun mietitään vaikkapa nykypäivän aktivisteja, joilla on myös monenlaisia vaikuttamisväyliä esimerkiksi järjestötoiminnan kautta. Esimerkiksi luonnonsuojelujärjestöjä saatetaan kuulla tarvittaessa poliittisessa päätöksenteossa. Lisäksi internet on tuonut aktivisteille uusia väyliä päästä mukaan julkiseen keskusteluun, mikäli perinteinen media ei heidän teemoistaan innostu.

Radikaalin kansalaisaktivismin taustasyynä on ollut usein se, että aktivistit ovat kokeneet, että tavanomainen vaikutustyö ei ole tuota tulosta. Tämä on ollut yksi syy kansalaistottelemattomuuteen ja radikaaleihin iskuihin. Kun nykypäivänä mediassa julkaistaan kansalaisaktivistien toimintaan liittyviä juttuja, voi sillä ajatella olevan kahdenlaisia seuraamuksia aktivistien näkökulmasta. Toisaalta mediasta saatu palstatila voi

estää sen, että iskut eivät välttämättä radikalisoitu, koska aktivisteille on annettu puheenvuoro julkisuudessa. Mutta toisaalta, annettu näkyvyys saattaa lietsoa myös muita samanmielisiä aktivisteja osallistumaan iskuihin, joissa rikotaan lakia.

Kun Greenpeacen aktivistit iskivät venäläiselle öljynporauslautalle syksyllä 2013, oli iskun saama mediajulkisuus ennen näkemätöntä. Vaikka Suomen Greenpeace on osallistunut näkyvästi myös aiemmin vastaaviin iskuihin, tällä kertaa tapaus herätti tavanomaista laajemman kiinnostuksen myös kansainvälisesti.

Mikäli julkisuuden mittari pidetään julkaistujen juttujen määrää, oli Greenpeacen isku siitä näkökulmasta erittäin onnistunut. Mutta mikäli katsotaan julkaistujen juttujen sisältöä, ei näkyvyys ollutkaan enää niin suurta. Mutta vaikka syksyn 2013 aikana iskusta kirjoitettiin lähes päivittäin sanomalehdissä, julkisuus keskittyi enemmänkin aktivistien oikeuskäsittelyyn kuin itse taustalla oleviin syihin, arktisen öljynporauksen riskeihin. Tämä on varmasti ollut aktivisteille itselleen harmillista.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten Greenpeacen isku ja aktivistit esitettiin syksyn 2013 aikana kahdessa valtakunnallisessa uutismediassa eli Helsingin Sanomissa ja Ilta-Sanomissa. Missä diskursseissa isku esitettiin? Entä ketkä pääsivät määrittelemään iskua julkisuudessa ja ketkä taas eivät? Nämä tavoitteet saavutettiin ja näiden kysymysten vastaukset löydettiin tutkimuksessa.

Tutkimuksen määrällinen osio eli aineiston toimijoiden luokittelu eli toi vastauksen siihen, mitkä toimijat saivat eniten määrittelyvaltaa aktivistien mediakuvan suhteen. Laadullinen tutkimus eli diskurssien määrittely eli taas toi esille näkökulmat, joissa iskua ja aktivisteja käsiteltiin julkisuudessa. Tarkastelun kohteena oli 270 printti- ja verkkolehdistä julkaistua uutisjuttua. Mieli-aiheaineisto oli rajattu tutkimuksesta ulos.

Diskurssianalyysi toi esille monipuolisia näkemyksiä syksyn 2013 tapahtumista. Diskursseista voimakkaimpia olivat ulkopoliittikan, maailmanparantajan sekä rikollisuuden diskurssit. Myös ilkeiden diskurssi sai vahvan aseman aineistossa ja satunnaisemmin esiintynyt julkisuuden diskurssi taas jäi hieman muihin diskursseihin verrattuna hieman heikompaan rooliin.

Maailmanparantajan diskurssi tarjosi Greenpeacen iskun käsittelyyn myönteisimmän näkökulman, ja kuvaili aktivisti hyväsydämisinä ja rohkeina ympäristön puolesta taistelevina sankareina. Ääripäinen näkemys tästä taas oli rikollisuuden diskurssi, joka piti aktivisteja moraalittomina lain rikkojina, jopa terroristeina.

Ilkivallan diskurssin näkökulma oli samantyyppinen kuin rikollisuuden diskurssissa, mutta diskurssi suhtautui iskuun hieman hyväksyvämmiin aktivistien eettisten päämäärien vuoksi. Ulkopoliittikan diskurssi ei keskittynyt iskun moraalisiin kysymyksiin vaan iskun yhteiskunnalliseen puoleen, esimerkiksi iskun vaikutuksiin valtioiden välisiin suhteisiin, talouteen tai elinkeinoelämään. Julkisuuden diskurssi taas keskittyi nimensä mukaisesti aktivistien julkisuustavoitteisiin.

Toimijoiden luokitteluvaiheessa jokainen aineistoon sisältynyt juttu luettiin huolellisesti läpi ja artikkeleista kirjattiin ylös, mitkä toimijat pääsivät yksittäisissä jutuissa puhujiksi (aktiiviset toimijat) ja mitkä taas eivät itse päässeet osallistumaan keskusteluun vaan jäivät puhunnan kohteiksi (mykät toimijat).

Aktiivisten ja mykkien toimijoiden nimeämisen lisäksi jokaisesta aineiston jutusta pyrittiin löytämään yksi öensisijainen määrittelijä. Tällaiseen asemaan pääsi se toimija, jonka näkemys sai artikkelissa näkyvimmän aseman.

Seuraavaksi käydään läpi tärkeimpiä ja kiinnostavimpia havaintoja tästä tutkimuksesta. Näitä havaintoja peilataan tutkimuksen teoriaosuuteen. Havainnot aktivistien ja median välisestä suhteesta olivat tässä tutkimuksessa enimmäkseen hyvin samankaltaisia kuin aiemmassa tutkimuksessa, mutta eroavaisuuksiakin löytyi.

9.1 Mediajulkisuutta hinnalla millä hyvänsä

Kuten tässä tutkimuksessa, myös aiemmin tehdyissä tutkimuksissa aktivistit tiedostivat median suuren vallan ja sen vaikutukset ihmisten ajatteluun (mm. Leiviskä 2014, 41). Aktivisteille tempauksen järjestäminen on yksi tärkeimmistä tavoitteista median huomion herättämiseksi ja samalla yleisen tietoisuuden lisäämiseksi. Toisaalta Leiviskän

haastattelemat aktivistit myönsivät, että usein erilaisista tempauksista uutisoitaessa itse asiaa jää toiminnan varjoon.

Mediahuomion tavoittelu tuli myös tässä tutkimuksessa esille. Julkisuuden diskurssin yhteydessä aktivistien toiminnasta ja heidän tekemästään iskusta puhuttiin usein öpr-tempauksena, ja aktivistit myönsivät itsekkin tarkoituksenmukaisen julkisuuden hakemisen. Julkisuuden diskurssia ylläpitivät aineistossa erityisesti poliitikot, Greenpeace, aktivistit sekä Sini Saarelan läheiset.

Jupin tutkimuksessa (2014, 108) toimittajien todettiin olevan enemmän kiinnostuneita aktivistien toiminnasta kuin varsinaisista taustoista ja tavoitteista. Uutiskynnyksen ylittävät usein vain näkyvin toiminta kuten laittomat iskut tai rajut mielenosoitukset. Huomion keskipisteenä ei tällöin ole yhteiskunnallinen epäkohta vaan aktivistit itse.

Samantyyppisiä havaintoja tuli esille myös tässä tutkimuksessa, jossa uutisoinnin keskiössä oli enimmäkseen aktivistien isku ja siihen liittyvä oikeusprosessi. Arktisen alueen suojeleminen ja öljynporauksen vastustaminen jäivät vain sivulauseisiin, jos siihenkään.

Esimerkiksi ympäristönsuojelun, eläinsuojelun ja ihmisoikeuksien puolesta taisteleville kansalaisaktivisteille rohkeat tempaukset ovat välttämättömiä, jotta heidän ajamansa asia tulisi julkisuuteen ja yleiseen keskusteluun. Ilman mediajulkisuutta toiminta jää helposti oman pienen piirin puuhasteluksi, josta valtamedia ei kiinnostu. Riskien ottaminen on usein aktivisteille ainoa keino saada mielipiteensä kuuluville. Esimerkiksi oman turvallisuuden tai maineen menettäminen ovat toissijaisia asioita.

Pirita Juppi (2004, 108) totesi eläinoikeusliikkeen medianäkyvyyttä käsitelleessä tutkimuksessaan, että aktivistien kannalta ongelmallista on se, että valtamedia ei toimi yhteiskunnallisten liikkeiden ehdoilla vaan se voi tehdä yhteiskunnallisesta ongelmasta vastakkaisen tulkinnan. Aktivistien päämäärää ei välttämättä katsota julkisuudessa vakavasti otettavaksi poliittisia ratkaisuja vaativaksi ongelmaksi vaan ongelmana nähdäänkin sen sijaan radikaali protestiliike ja aktivistien toiminta itsessään sekä sen kontrollointi. Aktivisteista myös puhutaan helposti julkisuudessa muun muassa ääriliikkeenä, terrorismina tai rikollisina. Aktivistit tiedostavat median suuren vallan ja joutuvat hyväksymään myös heistä kirjoitetut solvaavat ja syyttävät kirjoitukset siinä

toivossa, että heidän ajamansa asia saisi edes jonkinlaista näkyvyyttä. Aktivistien ja median välillä vallitseekin viha-rakkaus-suhde.

Pirita Juppi toteaa tutkimuksessaan, että eläinoikeusliikkeen sisällä suhtautuminen mediaan vaihtelee. Osa ei ole kiinnostunut liikkeen julkisuuskuvasta vaan pitää itse toimintaa tärkeämpänä. Osa taas tiedostaa mediasuhteiden ylläpidon ja hoitaa suhteita hyvinkin ammattimaisesti. Eläinoikeusliikkeen toimijat kritisoivat valtamediaa siitä, että huomio suuntautuu ensisijaisesti liikkeen toimintakehoihin eikä sen taustalla oleviin tavoitteisiin. Toiminnastakin uutiskynnyksen ylittävät usein vain näkyvin toiminta kuten laittomat iskut tai rajut mielenosoitukset. (Juppi 2004, 108.)

Myös tässä tutkimuksessa valtamedian jätti yhteiskunnallisten kysymysten pohdinnasta lähes olemattomalle huomiolle aktivistien pääviestin ó arktisen alueen öljynporauksen aiheuttamat ympäristöongelmat. Media keskittyi kirjoittamaan mieluummin muista iskuun liittyvistä yhteiskunnallisista seuraamuksista, kuten tapahtumien vaikutuksista talouteen, elinkeinoelämään ja maiden välisiin suhteisiin. Tämä tuli esille ulkopoliitiikan diskurssin yhteydessä, jota käyttivät aineistossa poliitikot, tutkijat sekä virkamiehet/viranomaiset. Ulkopoliitiikan diskurssi välitti mielikuvaa, jonka mukaan aktivistit ovat vain pieni pelinappula valtavalla globaalilla öpelilaudalla.

Pirita Jupin tutkimuksessa politisoiva diskurssi pyrki nostamaan esille eläinten huonoa asemaa yhteiskunnassa sekä niiden välineellistävää kohtelua. Eläinaktivismi nostettiin esille laajempänä yhteiskunnallisena kysymyksenä kuin pelkkänä aktivistien omana projektina. (Juppi 2004, 193.)

9.2 Aktivistit jäävät helposti taustavaikuttajiksi

Tämän tutkimuksen ja Pirita Jupin tutkimuksen laadullisessa diskurssianalyysissä tuli esille monia samantyyppisiä havaintoja. Kuten jo aiemmin tuli ilmi (luku 6.2.), määrällisen osuuden vertaamista ei näiden tutkimusten välillä voi kovin tarkasti tehdä, mutta suurien linjojen piirtäminen kuitenkin onnistuu analyysimenetelmien tietyistä eroista huolimatta.

Ensimmäinen yhteinen havainto oli se, että molemmissa tutkimuksissa aktivistit olivat mukana lähes jokaisessa aineistoon sisältyneessä jutussa (joko aktiivisena tai mykkänä toimijana). Tämä ei sinänsä ole yllättävää, sillä kumpaakin aineistoa kartoittaessa nimenomaan etsittiin niitä artikkeleita, joissa puhuttiin aktivisteista sekä heidän tekemistään iskuista.

Tämän tutkimuksen 270 jutun aineistossa oli ainoastaan viisi juttua, joissa aktivisteja ei mainittu. Greenpeacen aktivistit olivat puhujan roolissa noin joka 9. aineistoon sisältyneessä jutussa, mutta suurimmaksi osaksi aktivistit jäivät kuitenkin useimmiten mykiksi toimijoiksi, eli puhunnan kohteiksi. Aktivistien vähäisille puheenvuoroille löytyy kuitenkin selitys. Viikkoja kestäneen tutkintavankeuden aikana aktivistit eivät itse päässeet antamaan lausuntoja medialle.

Myös Pirita Jupin eläinoikeusliikkeen mediajulkisuutta kartoittaneessa tutkimuksessa eläinaktivistit olivat ylivoimaisesti eniten mykän toimijan roolissa ollut toimija. Erona tähän tutkimukseen oli se, että toisinkin kuin Greenpeacen aktivistit, Jupin tutkimuksessa esiintyneet eläinaktivistit myös pääsivät melko usein julkisuudessa ääneen kertomaan näkemyksensä. (2004, 168 ja 312.)

Vaikka Greenpeacen aktivistit itse pääsivät mediassa melko harvoin ääneen, saivat he omaa näkökulmaansa kuitenkin kuuluville osittain oman järjestönsä, Greenpeacen kautta. Tämän vuoksi aktivistien näkökulma ei jäänyt mediassa Greenpeacen aktivisteilla kokonaisuudessaan läheskään niin vähäiseen rooliin kuin esimerkiksi Pekka Leiviskän tutkimuksessa Tampereen Torikokouksen aktivisteilla, jotka valittivat median vähästä kiinnostusta heidän toimintaansa kohtaan. Mikäli syksyn 2013 iskuun osallistuneiden aktivistien taustajärjestö ei olisi ollut tunnettu, laaja ja kansainvälinen Greenpeace, olisivat Greenpeacen edustajien puheenvuorot mediassa todennäköisesti myös Torikokousliikkeen tavoin jääneet suhteellisen pieneen rooliin.

Tässä tutkimuksessa Greenpeace osoittautui eniten julkista määrittelyvaltaa saaneeksi toimijaksi. Greenpeacen määrittelyvaltaa lisää myös se, että Greenpeace oli aineistossa selkeästi eniten (noin joka 5. artikkelissa) ensisijaisena määrittelijänä esiintynyt toimija.

Kun aktivistit ja Greenpeace toivat esille omissa puheenvuoroissaan arktisen alueen suojelua, öljynporauksen riskejä sekä omaa syyttömyyttään, he käyttivät puheissaan erityisesti maailmanparantajan diskurssia. Muita aktivisteille sankari-imagoa rakentaneet käyttäjäryhmät olivat ömuut järjestöt, Sini Saarelan läheiset ja julkisuuden henkilöt sekä osa suomalaisista poliitikoista.

Vaikka tässä tutkimuksessa aktivistien omien puheenvuorojen määrä jäi aineistossa melko pieneen asemaan, on huomioitavaa se, että aktivistien ollessa puhujina noin kaksi kertaa kolmesta he pääsivät jutussa ensisijaisen määrittelijän rooliin. Tämä kertoo siitä, että silloin harvoin, kun toimittajat ovat onnistuneet saamaan aktivisteilta haastatteluja, heidän näkökulmaansa on pidetty erityisen arvokkaana.

Aktivistien suorien sitaattien yhteydessä äänessä oli yleensä Sini Saarela, mutta aktivistien ääntä kuultiin aineistossa myös esimerkiksi kirjeistä tai blogikirjoituksista tehtyjen siteerausten kautta. Sini Saarela suhtautui julkisuudessa vankeuteen julkisuudessa melko rauhallisesti huolimatta siitä, että vankeusaika kesti useita viikkoja. Saarelan pelkäämätön käytös saattoi sinällään olla myös taktinen keino osoittaa julkisesti, että aktivistit seisovat iskunsa takana ó kävi miten kävi. Itse iskuun liittyviä yksityiskohtia Saarela ei halunnut kommentoida julkisuudessa, koska piti mahdollisena uusien syytteiden nostamista.

9.3 Rikollisia vai maailmanpelastajia?

Sekä tässä tutkimuksessa että Pirita Jupin tutkimuksessa aktivisteista ja heidän toiminnastaan vedettiin vastakkaisia tulkintoja moraalista. Kielteisimmät kommentit maalasivat mielikuvaa aktivistien suunnitelmallisesta rikollisuudesta ja epäkunnioituksesta lakia kohtaan. Myönteisimmissä näkökulmissa taas aktivisteja pidettiin maailmanpelastajina ja heidän toimintaansa ylistettiin rohkeaksi ja esimerkilliseksi.

Tässä tutkimuksessa maailmanparantajan diskurssi kuvasi aktivistit hyväsydämisinä ja rohkeina, ympäristön puolesta taistelevina sankareina. Diskurssi antoi aktivisteille lain rikkomisen anteeksi, sillä ketään ei kuitenkaan vahingoitettu ja päämääränä oli yhteinen hyvä.

Pirita Jupin eläinoikeusliikkeen aktivistien mediajulkisuutta käsitellessä tutkimuksessa esiin tulleista diskursseista legimoiva diskurssi (2004, 193) toi esille samantyyppisiä näkökulmia kuin tämän tutkimuksen maailmanparantajan diskurssi. Kyseisessä diskurssissa eläinaktivistien toimintaa kuvailtiin vilpittömäksi ja kunnioitettavaksi, sillä aktivistien päämäärän oli öpuolustuskyvyttömiön puolustaminen.

Negatiivisin näkökulma syksyn 2013 iskuun liittyen tuli tässä tutkimuksessa esille rikollisuuden diskurssin kautta, jossa aktivisteista äärimmillään käytettyjä nimityksiä olivat mm. örikollisetö, öterroristitö ja öhuligaanitö. Välillä paheksunta aktivisteja kohtaan ilmeni epäsuoremmin, esimerkiksi tilanteissa, joissa aktivistien tekemän iskun taustalla olleet ympäristötavoitteet sivuutettiin ja uutisissa painotettiin lain rikkomista.

Pirita Jupin tutkimuksessa esille tulleista diskursseista ökriminalisoiva diskurssiö nojasi näkökulmaan, jossa eläinaktivisteja pidettiin rikollisina (2004, 192). Jupin kriminalisoiva diskurssi ja tästä tutkimuksesta esille tullut rikollisuuden diskurssi jättivät molemmat aktivistien iskujen taustalla olleiden hyvien päämäärien pohtimisen väliin, sillä diskursseille tärkein mitta tapahtuneissa iskuissa on laki ja sen noudattamatta jättäminen. Yhteistä oli myös se, että molemmissa tutkimuksissa diskurssin keskeisiä käyttäjiä olivat mm. erityisesti poliisi ja oikeuslaitos.

Sekä tässä tutkimuksessa että Jupin tutkimuksessa tuli esille myös hieman lievempiä, ilkivaltaan viittaavia näkemyksiä rikollisuuden diskurssista. Tämän tutkimuksen ilkivallan diskurssi sekä Jupin tutkimuksen ötrivialisoiva diskurssiö tuovat molemmat esille aktivisteista ja heidän tekemistään iskusta samantyyppistä lähtökohtaa. Ajatusta siitä, että aktivistit ovat enemmänkin ilkivallan tekijöitä kuin rikollisia. Tässä tutkimuksessa ilkivallan näkökulmaa toivat esille erityisesti poliitikot, mutta myös tutkijat, poliisi ja jopa Greenpeace tilanteissa, jolloin järjestö myönsi rikoksen tapahtuneen.

Ilkivallan diskurssissa oli paljon samoja piirteitä kuin rikollisuuden diskurssissa, mutta se suhtautui iskuun hieman hyväksyvämmiin. Diskurssi piti lain rikkomista lähtökohtaisesti tuomittavana asiana, mutta antoi hieman ymmärrystä iskulle. Aktivistien teon päämäärä oli kuitenkin hyvä, eikä ketään vahingoitettu iskun yhteydessä.

9.4 Toimittajat ja media/uutistoimistot ohjaamassa julkista keskustelua

Niin Pekka Leiviskän ja Pirita Jupin tutkimuksessa kuin tässäkin tutkimuksessa toimittajien ja median valta julkisuuskuvan määrittelyssä osoittautui erittäin merkittäväksi. Jopa merkittävämmäksi kuin monien öauktoiteettienö, kuten viranomaisten, oikeuslaitoksen tai poliisin.

Se, kuinka paljon toimittajat käyttävät diskursseja puheissaan, kertoo siitä, kuinka paljon toimittajien kommentteista välittyä mielipiteitä ja näkemyksiä lukijalle. Diskurssit kuitenkin heijastavat arvoja sekä usein myös asennoitumista tiettyyn asiaan joko kielteisesti tai myönteisesti.

Kun Jupin tutkimuksessa toimittajat käyttivät puheissaan melkein jokaista aineistosta esille tullutta diskurssia, tässä tutkimuksessa taas diskursseja ei toimittajien puheista juuri löytynyt. Jupin tutkimuksessa toimittajien määrittelyvalta näkyi erityisesti pääkirjoituksissa ja muissa mielipidekirjoituksissa, joissa otettiin avoimesti kantaa eläinoikeusliikkeen toimintaan (Juppi 2004, 185). Mikäli mielipidekirjoitukset olisivat tähän tutkimukseen sisältyneet, olisi tässäkin tutkimuksessa diskurssit tulleet selkeämmin esille toimittajien kirjoittamista jutuista.

Kun toimittajat uutisjutuissa kuvasivat esimerkiksi aktivistien oloja tai viranomaisten toimintaa, he pysyivät kommentteissaan neutraalissa näkemyksessä. Vaikka kyse oli oletusarvoltaan objektiivisista uutisteksteistä, näkyi toimittajien valta esimerkiksi jutussa käytetyissä sanavalinnoissa sekä tehdessään päätöksiä esimerkiksi siitä, keitä he juttuun haastattelevat sekä ketkä saavat kertoa mielipiteensä sitaatissa ja kuinka usein.

Media/uutistoimisto-toimijan näkyvyys aktiivisena toimijana tuli tässä tutkimuksessa esille esimerkiksi tilanteessa, jolloin uutisjutussa siteerattiin muita medioita tai uutistoimistoja. Esimerkiksi STT-Lehtikuvan uutisjutut levisivät kulovalkean tavoin lukuisiin medioihin. Toimitusten resurssit ovat pienentyneet valtavasti viime vuosien aikana, joten etenkin ulkomaan uutisoinnissa on usein edullisinta ja myös nopeinta julkaista valmista uutistoimistomateriaalia kuin valjastaa oma toimitus juttutyöhön.

Uutistoimistojen materiaalia käytettiin joko sellaisenaan kopioituna kokonaisena uutissähkeenä tai täydentävänä osana toimituksen omaa tiedonhankintaa. Moni juttu olisi varmasti jäänyt kirjoittamatta ilman uutistoimistolta saatua materiaalia. Tilanteessa, jossa toimituksella ei ole omaa toimittajaa paikan päällä raportoimassa, on myös muiden medioiden siteeraaminen hyvä keino saada lisää aineistoa juttuun.

9.5 Viranomaiset yhtenä rintamana, poliitikot osin myös

Politiikan edustajien rooli oli tässä tutkimuksessa merkittävä, esiintyessään puhujina noin joka kolmannessa jutussa. Ainoastaan media/uutistoimisto sekä Greenpeace saivat poliitikkoja suuremman näkyvyyden aktiivisena toimijana.

Ainakin yksi tärkeä taustasy siihen, miksi poliitikot saivat enemmän määrittelyvaltaa Greenpeacen iskun medianäkyvyydessä eläinoikeusliikkeen medianäkyvyyteen verrattuna, on pääteltävissä melko helposti. Kun Greenpeacen isku nousi kansainväliseen julkisuuteen, eläinoikeusliikkeen uutisointi oli lähinnä Suomen oma kansallinen kysymys. Kun aiheet laajenevat kansainvälisiin medioihin, tulee asiasta samalla myös yhä laajempi poliittinen kysymys, ja keskustelua jatketaan muun muassa lainsäädännöstä, ympäristöarvoista, ihmisoikeuksista ja kansalaisoikeuksista.

Sekä Suomen että Venäjän ylin politiikan johto (mm. presidentit ja ministerit) piti julkisuudessa erittäin neutraalia linjaa syksyn 2013 iskun kommentoinnin suhteen. Usein asiaa kommentoitiin ökyllä asiat hoituvatö -tyyppisesti ja välillä jopa suoraan kieltäydyttiin sanomasta mielipidettä toimittajalle.

Suomen politiikan ylintä johtoa lukuun ottamatta muut poliittiset päättäjät suhtautuivat Greenpeacen tapaukseen julkisuudessa hyvin tunne- ja arvolatautuneesti. Mielipiteet liikkuivat ääripäästä toiseen: sankarimyytin ylläpitämisestä kovan luokan rikolliseksi leimaamiseen. Ympäristöministeri Ville Niinistö (vihr) puhui aktivisteista ylistävään sävyyn sekä esitti avoimesti kiitoksensa öljynporauksen riskien tuomisesta julkiseen

keskusteluun. Täysin vastakkaista näkökulmaa toi esille taas perussuomalaisten Timo Soini, joka kertoi pitävänsä aktivisteja rikollisina.

Poliitikkojen kansallisuus vaikutti siihen, miten he julkisuudessa aktivistien iskuun suhtautuivat. Suomalaiset poliitikot käyttivät välillä maailmanparantajan diskurssia, mutta venäläiset poliitikot eivät. Venäläiset politiikan edustajat käyttivät lähinnä ulkopoliitiikan ja julkisuuden diskurssia, jolloin tyypillisiä olivat presidentti Vladimir Putinin suhteellisen ympäröidyt lausunnot.

Jupin tutkimuksessa poliitikkojen mielipiteet olivat yhtenäisempiä kuin tässä tutkimuksessa, sillä heidän esittämänsä mielipiteet edustivat vain kahta diskurssia seitsemästä. Poliitikot eivät esimerkiksi näkyneet niissä diskurssien käyttäjäryhmissä, joissa eläinaktivisteja pidettiin rikollisina tai yhteiskunnallisena uhkana (2004, 192-193).

Suomeen ja Venäjään verrattuna muita maita edustavien politiikan edustajien näkemykset jäivät aineistossa huomattavasti pienempään rooliin. Puhujana olivat erityisesti Hollannin edustajat, sillä aktivistien laiva kulki Hollannin lipun alla. Hollannin tilanne oli tosin erilainen kuin rajanaapurimaiden Suomen tai Venäjän, joilla oli asian selvittelyn suhteen pelissä myös maiden väliset suhteet.

Koska eläinoikeusliikkeen julkisuutta käsitellyt Jupin tutkimus ei saanut julkisuudessa niin suurta poliittista pohdintaa ja vääntöä kuin Greenpeacen aktivistien tapaus, jäi myös virkamiesten/viranomaisten rooli sitä myötä pienemmäksi.

Sekä tässä että Jupin tutkimuksessa virkamiesten/viranomaisten kommentit olivat enimmäkseen neutraaleja. Diskurssit välittyivät puheesta esimerkiksi tilanteissa, joissa puhuttiin aktivistien oikeusproessin etenemisestä. Jupin aineistossa virkamiesten/viranomaisten puheista esille tulleet diskurssit olivat niin vähäisiä, että toimijoita ei mainita minkään diskurssin tyypillisten käyttäjäryhmien yhteydessä (Juppi 2004, 192-193).

Viranomaisten että kommentteista on kokonaisuudessa helppo päätellä, että edustajat ovat puhuneet julkisuudessa yhteisesti sovitun kommentointilinjan mukaisesti. Eniten

viranomaisten puheista välittynyt diskurssi oli ulkopolitiikan diskurssit, mutta jonkin verran näkyvyyttä tuli myös rikollisuuden diskurssille.

9.6 Poliisi, oikeuslaitos ja tutkijat faktatiedon antajina

Poliisin ja oikeuslaitoksen edustajat sekä tutkijat jäivät tämän tutkimuksen aineistossa suhteellisen pieneen rooliin.

Pirita Jupin eläinoikeusliikkeen mediajulkisuutta käsitellessä tutkimuksessa taas näiden toimijoiden näkyvyys oli vahva. Poliisi esiintyi eniten sekä aktiivisena toimijana että ensisijaisena määrittelijä. Myös oikeuslaitos kuului vahvimpien aktiivisten toimijoiden joukkoon. (Juppi 2004,169).

Tässä tutkimuksessa poliisin julkisuuteen antamat kommentit olivat sävyltään ja auktoriteettinsa puolesta samanhenkisiä kuin oikeuslaitoksen kommentit.

Perussuhtautuminen aktivistien tekoon oli hyvin kielteinen. Kommenteissa tuli esille selkeästi se, että aktivistien teko oli laitton. Poliisin puheissa esille tulleet diskurssit olivat rikollisuuden ja ilkeiden diskurssit, ja oikeuslaitoksen edustajien puheista erityisesti rikollisuuden diskurssi.

Myös samalla tavoin kuin virkamiesten/viranomaisten lausunnoista, sekä poliisin että oikeuslaitoksen kommenteista on kokonaisuudessa helppo päätellä, että molempien tahojen edustajat ovat puhuneet julkisuudessa yhteisesti sovitun kommentointilinjan mukaisesti.

Jupin tutkimuksessa poliisin ja oikeuslaitoksen käyttämät diskurssit olivat vastaavia kuin tässä tutkimuksessa. Esille tulleet diskurssit edustivat erityisesti mielipiteitä, joissa eläinaktivistien toimintaa arvioitiin rikollisena toimintana tai yhteiskunnallisena uhkana.

Tutkijoiden asema tässä tutkimuksessa jäi puhujana hyvin pieneen rooliin, mutta heidän auktoriteettiasemansa näkyi sitä kautta, että ne eivät jääneet aineistossa kertaakaan mykän toimijan rooliin. Tutkijat tukeutuivat puheissaan erityisesti ilkeiden ja ulkopolitiikan diskursseihin. Vaikka tutkijoiden ja asiantuntijoiden kommentit olivat pääasiallisesti

faktapohjaisia arvioita, tuli tutkijoiden riveistä kuitenkin julkisuuteen asenteellisiakin kommentteja.

Suurin osa aineistossa esiintyneistä tutkijoista oli suomalaisia. Heidän kommenttinsa suhtautuivat pääasiallisesti iskuun melko neutraalisti, vaikka iskun rikosoikeudellinen vastuu tulikin kommenteista esille.

Pirita Jupin tutkimuksessa tutkijat edustivat kahta diskurssia. öHolhoavaa diskurssiaö, joka kuvaili eläinaktivismiin lähinnä ahdistuneen nuorison pyrkimyksenä vaikuttaa eläinten oloihin, sekä ulkopoliittikan diskurssiin rinnastettavana ölegimoivana diskurssinaö, jossa keskeistä on yhteiskunnallinen keskustelu eläinten aseman parantamiseksi.

9.7 Öljyteollisuus sekä muut taka-alalle jääneet toimijat

Yksi yllättävä havainto tämän tutkimuksen toimijoiden määrällisessä tarkastelussa oli se, kuinka olemattomaan rooliin öljyteollisuuden näkökulma aineistossa jäi. Uutisointi keskittyi lähinnä itse aktivisteihin, heidän tekemäänsä iskuun sekä tapahtumien juridisiin ja ulkopoliittisiin seurauksiin. Iskun varsinainen syy ö öljy-yhtiöiden toimintaan arktisella alueella ö jäi aineistossa erittäin vähälle käsittelylle.

Ilmiö, jossa toimittajat keskittyvät enemmän aktivistien toimintaan kuin siihen liittyviin taustoihin, ei ole vieras. Journalistiset rutiinit ohjaavat toimittajat kiinnittämään huomiota konfliktiin, kun aktivistien ajama asia taas jää toiminnan varjoon. Esiin nousevat siis toiminnan laillisuus tai laittomuus, eivät moraaliset kysymykset toiminnan taustalla. (Juppi 2004, 103; ks. McLeod Hertog, 1992, 260.)

Myös Pekka Leiviskä ja Pirita Juppi törmäsivät tähän ongelmaan omassa tutkimuksessaan. Esimerkiksi Jupin tutkimuksessa mediajulkisuuden osallistajat olivat kiinnostuneempia eläinoikeusliikkeen toiminnan muodosta ja siihen liittyvistä radikaaleista keinoista kuin varsinaisista liikkeen ajamista tavoitteista. Eläinkysymyksen sijaan ratkaistavana ongelmana esiintyivät eläinaktivistit itse. (Juppi 2004, 278)

Tämän tutkimuksen suhteen ei myöskään ole kaukaa haettua väittää, että öljyteollisuus on tarkoituksenmukaisesti pysytellyt poissa julkisuudesta syksyn 2013 iskua koskeneessa uutisoinnissa. Kun esimerkiksi aktivisteille ja heidän tukijoilleen mahdollisimman suuri julkisuus oli tärkeä tavoite, öljyteollisuudelle taas julkisuuden karttaminen oli keskeistä.

Öljyteollisuuden edustajat olivat koko 270 jutun aineistossa aktiivisena toimijana ainoastaan neljä kertaa, joista kolme kertaa ensisijaisena määrittelijänä. Tämä osoittaa sen, että toimijat eivät ainakaan itse tarjoutuneet haastateltaviksi vaan olleet todennäköisemmin haastateltavina ainoastaan silloin, kun toimittajat ovat itse ottaneet yhteyttä. Mykkänä toimijana öljyteollisuus oli aineistossa hieman useammin, 12 kertaa. Karkeasti voisikin väittää, että öljyteollisuus pääsi kuin koira veräjältä aiheeseen liittyvän yhteiskunnallisen keskustelun suhteen.

Sen sijaan Jupin tutkimuksessa aktivistien övastapuoliö, esimerkiksi turkistarhaajat, ei jäänyt aineistossa hiljaiseksi. Vaikka eläinaktivistien iskujen taustoitusta jäi suhteellisen vähälle toimittajien keskittyessä lähinnä tapahtuneisiin iskuihin, turkistarhaajat olivat aktiivisina toimijoina säännöllisesti (Juppi2004, 312). Erona omaan tutkimukseen on se, että turkistarhaajille julkisuus ei ole ollut samalla tavoin kielteistä kuin tämän tutkimuksen öljyteollisuudelle, sillä turkistarhaajat ovat julkisuuden myötä saaneet todennäköisesti myös sympatiapisteitä muilta yrittäjiltä. Onhan heidän laillista elinkeinoaan kuitenkin vastustettu vandalismin avulla.

Tässä tutkimuksessa mielipiteen kertomisen välttely näkyy erityisesti siitä, että öljyteollisuuden harvoissa lausunnoista ei juuri diskursseja löytenyt. Puhe oli hyvin neutraalia niissä harvoissa julkisissa puheenvuoroissa, joissa öljyteollisuuden edustajat ylipäättään esiintyivät.

Sen sijaan Pirita Jupin tutkimuksessa aktivistien övastapuoliö otti vahvemmin kantaa iskujen taustoihin lausunnoissaan. Turkistarhaajien sekä Suomen Turkiseläinten Kasvattajain Liiton (STKL) ry:n puheenvuoroista tulleita diskursseja olivat erityisesti ödemonisoiva diskurssiö, jossa näkökulmana on aktivistien rikollinen toiminta, sekä ötrivialisoiva diskurssiö, jossa taas aktivisteja pidettiin ilkivallan tekijöinä.

Koska Greenpeacen syksyn 2013 isku sai erittäin laajan kansainvälisen näkyvyyden, oli arvatenkin öljy-yhtiöiden edustajilla enemmän riskejä mediajulkisuuden suhteen kuin lähinnä kotimaassa uutisoitujen eläinoikeusaktivistien tapauksessa.

Syksyn 2013 ehkä julkisuuden kannalta haastavin hetki öljyteollisuuden edustajille lienee ollut lokakuussa 2013, jolloin aktivistit hyökkäsivät Shellin hallituksen puheenjohtaja Jorma Ollilan kirjanjulkaisutilaisuuteensa ja vaativat Ollilalta kommenttia Shellin toiminnasta. Tapahtumien jälkeen Ollila yllättäen kommentoi julkisuudessa aktivistien vapauttamisen puolesta. Tämän tyyppisen kommentoinnin syynä lienee todennäköisesti se, että Ollila ei enää enempää halunnut ärsyttää aktivisteja, jotka jo lähtökohtaisesti myös suhtautuivat öljyteollisuuteen erittäin kielteisillä asenteilla.

öVaikea minun on mitään asialle tehdä, mutta hänet [Sini Saarela] tulisi vapauttaa, Ollila sanoi. Ylen mukaan Ollila ei näe itsellään asiassa roolia, vaan se kuuluu itsenäisten valtioiden oikeuslaitoksille.ö. (*Jorma Ollila Ylälle: Sini Saarela vapautettava*, Helsingin Sanomat. 18.10.2013.)

Ylipäätään öljynporaus sekä siihen liittyvät ympäristöasiat nousivat esille mediassa hyvin harvoin muuten kuin korkeintaan sivulauseessa, jossa ohimennen mainittiin taustasyynä tehdyille iskulle. Se, että öljynporauksen vaarojen käsittely jäi julkisuudessa enimmäkseen hyvin pintapuoliseksi, oli eittämättä öljyteollisuuden voitto. Imagokolhut jäivät suhteellisen vähäisiksi ottaen huomioon kuinka aktiivista uutisointi aiheesta oli.

Öljyteollisuuden mainetta suojaasi myös se, että öljyteollisuutta koskevaa kritiikkiä tuli uutisissa erityisesti kansalaistottelemattomuuteen syyllistyneiltä aktivisteilta sekä heidän taustajärjestöltään Greenpeacelta, mutta vähemmän taas puolueetonta asiantuntevuutta edustavilta toimijoilta (esimerkiksi tutkijat).

Öljyteollisuuden ohella muita tässä tutkimuksessa erittäin vähäiseen puhujan rooliin jääneitä toimijoita olivat ömuut järjestöt, julkisuuden henkilöt, Sini Saarelan lähipiiri sekä kansalaiset. Myös Pirita Jupin eläinoikeusliikkeen mediajulkisuutta käsitelleessä tutkimuksessa samat toimijaryhmät (psl. tietenkin Sini Saarelan lähipiiri) lukeutuivat niihin toimijoihin, joiden näkyvyys aineistossa puhujana oli vähäisintä.

9.8 Lopuksi

Syksyn 2013 tapahtumiin liittyvä mediamyllytys vaimeni suomalaisessa mediassa joulukuussa, kun Sini Saarela palasi takaisin kotimaahansa muutamien viikkojen vankeuden jälkeen. Sen sijaan taistelu Greenpeacen ja öljynporausyhtiöiden välillä sai uutta tuulta alleen ennen kuin syksyn 2013 iskun jälkeinen ötomuö ehti edes laskeutua.

Ennen kuin viimeinenkin syksyiseen iskuun osallistunut aktivisti oli ehtinyt päästä Venäjältä kotimaahansa, energiayhtiö Gazprom oli jo joulun aikoihin käynnistänyt öljyntuotannon samalla Prirazlomnajan öljynporauslautalla, jonne aktivistit olivat syksyllä yrittäneet nousta. Muutama kuukausi tästä eteenpäin toukokuussa 2014 Sini Saarela taas nähtiin uutisissa, kun hän nousi 14 muun, kaikkiaan 8 maan kansalaisuutta edustaneen aktivistin kanssa Barentsinmerellä norjalaisen Statoil-yhtiön öljynporauslautalle.

Vaikka Suomen Greenpeace on tehnyt vuosien varrella lukuisia iskuja öljynporausta vastaan, oli sinänsä kiinnostavaa, miksi juuri syksyn 2013 isku sai erityisen paljon huomiota ja teki Sini Saarelasta valtakunnallisesti, osittain myös kansainvälisesti tunnetun hahmon. Greenpeacen viestintäpäällikkö Juha Aroma totei tammikuussa 2014 Helsingin kansainvälisen Pressiklubin järjestämässä öGreenpeace vastaan Venäjä ö Arktinen mediakeskusteluö ötilaisuudessa, että Greenpeace teki vastaavatyypisenn iskun myös vuonna 2012 Siperiassa Petsoranmerellä, medianäkyvyys jäi huomattavasti heikommalle. Aroma mukaan syksyn 2013 isku huomattiin mediassa sen vuoksi, että Venäjän median kiinnostus iskua kohtaan oli aiempaa suurempi. Aroma totesikin syksyllä 2013 tapahtuneen iskun olleen ösuurin uutinenö koko Suomen Greenpeacen historiassa.

Samassa tilaisuudessa puhunut Suomen konsulaatissa Murmanskissa työskentelevä konsulin media- ja kulttuurivastaava Sari Pöyhönen totei, että Murmanskissa iskusta uutisoitiin syksyn 2013 aikana käytännössä päivittäin ja kaikissa medioissa. Aiheet olivat samanlaisia kuin Suomessakin, muun muassa aktivistien tutkintavankeusaika, oikeusistuntojen eteneminen sekä mielenosoitukset. Sekä Pöyhösen että Aroma mukaan Venäjän median uutisointi oli erittäin objektiivista. Kun aktivistit vietiin Pietariin, Murmanskin media hiljeni.

Pöyhösen mukaan Suomen ja Venäjän mediajulkisuuden erot eivät olleet merkittäviä, mutta eroa oli esimerkiksi siinä, että Venäjän mediassa keskusteltiin enemmän öljy-yhtiö Gazpromin toiminnasta. Lisäksi Venäjän energiapolitiikka maakaasun suhteen nousi esille ja aktivisteja kritisoitiin tehdyn iskun seuraamuksista venäläiseen talouteen. Voitaneen siis olettaa, että venäläinen media taustoitti aihetta monipuolisemmin kuin suomalainen media.

Sari Pöyhönen totesi tammikuun 2014 keskustelutilaisuudessa, että Vladimir Putinin viesti venäläisessä mediassa oli se, että vaikka aktivistit rikkoivatkin lakia, eivät he ole merirosvoja. Sama viesti tuli esille myös tämän tutkimuksen aineistossa.

Keskustelu arktisen kansalaisaktiivisuuden ja arktisen öljynporauksen ympärillä siis jatkuu. Tämä tutkimus vahvensi aiempaa tutkimusta siitä, että media on kiinnostuneempi kansalaisaktivisteista ja heidän tempauksistaan kuin taustalla vaikuttavista yhteiskunnallisista ongelmista ja tärkeistä taustakysymyksistä.

Kansalaisaktiivisuus näyttää julkisuudessa hyvin erilaisessa valossa riippuen siitä, tarkkaillaanko aihetta perinteisistä tiedotusvälineistä vai esimerkiksi sosiaalisesta mediasta tai aktivistien omista viestintäkanavista. Tämän tutkimuksen kautta haastankin toimittajia mediakritiikin pariin ja kiinnittämään huomiota siihen, kenen näkökulmasta kansalaisaktiivisuutta käsitellään mediassa sekä siihen, muistetaanko asioista selvittää myös taustasyitä.

Unohtuvatko aktivistien toimintaan liittyvät tärkeät yhteiskunnalliset kysymykset vauhdikkaan tapahtumaraportoinnin varjoon? Onko olennaisempaa kuvata aktivistien tekemien tempauksien vaiheita yksityiskohtaisesti ja dramaattisesti, klikkauksia kalastellen kuin kiinnittää fokus iskun taustalta löytyviin laajempiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin? Jääkö itse aktivistien iskun varsinainen syy ö esimerkiksi ympäristöhuolet, eläinsuojelu tai ihmisoikeuskysymykset - julkisessa keskustelussa vain sivulauseisiin? Entä annetaanko vastuussa oleville organisaatioille mahdollisuus piileskellä kulisissa vai haastetaanko heidät vastaamaan kritiikkiin?

Näitä kysymyksiä olisi toimituksissa syytä pohtia.

LÄHTEET

AINEISTOLÄHTEET

Helsingin Sanomat

18.9.2013; 20.9.2013; 24.9.2013; 28.9.2013; 30.9.2013; 1.10.2013; 10.10.2013; 12.10.2013; 14.10.2013; 18.10.2013; 21.10.2013; 23.10.2013; 26.10.2013; 29.10.2013; 1.11.2013; 6.11.2013; 8.11.2013; 11.11.2013; 12.11.2013; 14.11.2013; 16.11.2013; 18.11.2013; 20.11.2013; 24.11.2013; 28.11.2013; 3.12.2013; 4.12.2013; 9.12.2013; 11.12.2013; 13.12.2013; 14.12.2013; 18.12.2013; 24.12.2013; 27.12.2013.

Ilta-Sanomat

19.9.2013; 20.9.2013; 24.9.2013; 26.9.2013; 29.9.2013; 30.9.2013; 1.10.2013; 7.10.2013; 9.10.2013; 12.10.2013; 14.10.2013; 15.10.2013; 17.10.2013; 18.10.2013; 21.10.2013; 23.10.2013; 24.10.2013; 27.10.2013; 30.10.2013; 2.11.2013; 6.11.2013; 8.11.2013; 11.11.2013; 14.11.2013; 16.11.2013; 18.11.2013; 24.11.2013; 28.11.2013; 3.12.2013; 4.12.2013; 7.12.2013; 7.12.2013; 9.12.2013; 13.12.2013; 17.12.2013; 20.12.2013; 24.12.2013; 29.12.2013.

LÄHTEET

Alasuutari, Pertti 1993: Laadullinen tutkimus (2. uudistettu painos 1994). Tampere: Vastapaino.

Amnesty 2015: Älä vaikene! Amnestyn Älä vaikene! -kampanja puolustaa sananvapautta, kokoontumisvapautta ja yhdistymisvapautta Venäjällä. Www-dokumentti, viitattu 8.7.2015. <https://www.amnesty.fi/alavaikene/>

Anarkismi 2015: Mikä on Anarkistinen Musta Risti? Www-sivu, viitattu 8.8.2015.

<http://www.anarkismi.net/kapis/03amr.htm>

Effi 2015: Sananvapaus. Www-dokumentti, viitattu 3.4.2015. <https://effi.org/sananvapaus/>

Finnish Defence League 2015. Www-dokumentti, viitattu 8.8.2015. <http://www.fdl.fi/>

Finlex (2015): Suomen perustuslaki. Www-dokumentti, viitattu 29.3.2015.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Helsingin Sanomat 2011: Maahanmuuttokriitikot järjestivät "rahapommin". Verkkouutinen 5.4.2011, viitattu 8.8.2015.

<http://www.hs.fi/paivanlehti/arkisto/Maahanmuuttokriitikot+j%C3%A4rjestiv%C3%A4t+rahapommin/aaHS20110405SI1YO01oxv?src=haku&ref=arkisto%2F>

Helsingin Sanomat 2012a: Hommaforumin Turkkilasta Perussuomalaisen päätoimittaja. Verkkouutinen 5.5.2012, viitattu 8.8.2015.

<http://www.hs.fi/paivanlehti/arkisto/Hommaforumin+Turkkilasta+Perussuomalaisen+p%C3%A4toimittaja/aaHS20120505SI1YO04519?src=haku&ref=arkisto%2F>

Helsingin Sanomat 2012b: Hirvisaaren homopuheiden esitutkinta päättyi. Verkkouutinen 13.9.2012, viitattu 3.8.2015.

<http://www.hs.fi/paivanlehti/kotimaa/Hirvisaaren+homopuheiden+esitutkinta+p%C3%A4t%C3%A4tti/a1347420993207?src=haku&ref=arkisto%2F>

Helsingin Sanomat 2014: Ääriliikkeet marssivat itsenäisyyspäivänä Helsingissä.

Verkkouutinen 2.12.2014, viitattu 8.8.2015. <http://www.hs.fi/kaupunki/a1417410691978>

Helsingin Sanomat 2015a: Uusnatsien sisäpiirissä ó näin suomalaiset kansallissosialistit haluavat houkutella alaikäisiä. Verkkouutinen 8.2.2015, viitattu 8.8.2015.

<http://www.hs.fi/sunnuntai/a1423203492384>

Helsingin Sanomat 2015b: Mielenosoituskahakat yleistyivät viime vuonna. Verkkouutinen 30.4.2015, viitattu 8.8.2015. <http://www.hs.fi/kotimaa/a1430287171775>

Helsingin Sanomat 2015c: Radikaalisti ajattelevien islamistien määrä on kasvanut moninkertaisesti myös Suomessa. Verkkouutinen 14.1.2015, viitattu 8.8.2015. <http://www.hs.fi/kotimaa/a1421207726506>

Helsingin Sanomat 2015d: Aseistakieltäytyjä-liitto avasi Eroa armeijasta -nettisivuston ó kävijämäärä kaatoi sivut heti. Verkkouutinen 5.5.2015, viitattu 8.8.2015. <http://www.hs.fi/kotimaa/a1430790768484>

Helsingin Sanomat 2015e: Krp ei aloita esitutkintaa Immosen kirjoituksesta. Verkkouutinen 6.8.2015, viitattu 8.8.2015. <http://www.hs.fi/kotimaa/a1305975562858>

Helsingin Uutiset 2012: Äärioikeiston uhka kasvanut Helsingissä ó skinit pyörittävät toimintaa Roihupellossa. Verkkouutinen 5.6.2012, viitattu 8.8.2015. <http://www.helsinginuutiset.fi/artikkeli/112238-aarioikeiston-uhka-kasvanut-helsingissa-%E2%80%93-skinit-pyorittavat-toimintaa-roihupelloss>

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 1997: Tutki ja kirjoita (15.ó16. painos 2010). Hämeenlinna: Tammi.

Hommaforum 2015: Hommaforum. Www-dokumentti, viitattu 3.8.2015. http://cms.hommaforum.org/index.php?option=com_content&view=article&id=55&Itemid=26

Hämäläinen, Hanne 2011: Aktivistit vasta- ja valtajulkisuudessa ó vastademokratian visuaaliset kehykset aktivistien Internet-sivustoilla ja Helsingin Sanomissa 2000-luvulla. Sosiologian pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Sosiaalitieteiden laitos.

Intelligence Unit 2014: Democracy index 2014. Democracy and its discontents. A report from the Economist Intelligence Unit. Www-dokumentti, viitattu 8.7.2015. <http://www.eiu.com/Handlers/WhitepaperHandler.ashx?fi=Democracy-index-2014.pdf&mode=wp&campaignid=Democracy0115>

Journalistiliitto 2015: Sananvapaus. Www-dokumentti, viitattu 29.3.2015.

<http://www.journalistiliitto.fi/pelisaannot/sananvapaus>

Juppi, Pirita 2004: öKeitä me olemme? Mitä me haluamme?ö Eläinoikeusliike määrittelykamppailun, marginalisoinnin ja moraalisen paniikin kohteena suomalaisessa sanomalehdistössä. Journalistiikan väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Viestintätieteiden laitos.

Kaleva 2015: Maan ystävien leiri Fennovoiman työmaan tuntumassa päättyi.

Verkkouutinen 24.6.2015, viitattu 8.8.2015. <http://www.kaleva.fi/uutiset/pohjois-suomi/maan-ystavien-leiri-fennovoiman-tyomaan-tuntumassa-paattyi/700530/>

Kansan uutiset 2012: Torikokousliikkeen väki koolle Jyväskylään. Verkkouutinen 17.7.2012, viitattu 9.7.2015.

<http://www.kansanuutiset.fi/uutiset/kotimaa/2832619/torikokousliikkeen-vaki-koolle-jyvaskytaan>

Kansan Uutiset 2013: Suomen Vastarintaliike on pieni, mutta vaarallinen. Verkkouutinen

21.1.2013, viitattu 8.8.2015. <http://www.kansanuutiset.fi/uutiset/kotimaa/2941290/suomen-vastarintaliike-on-pieni-mutta-vaarallinen>

Konttinen, Esa & Peltokoski, Jukka 2004: Ympäristöprotestin neljäs aalto. Eläinoikeusliike ja uuden polven ympäristöradikalismi 1990-luvulla. Jyväskylä: Kopijyvä Oy.

Leiviskä, Pekka 2014: Missä heitä kuunneltaisiin? Kuinka Tampereen Torikokousliike ja Occupy Wall Street -liike pyrkivät vaikuttamaan julkisoissa. Tiedotusopin pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Viestinnän, median ja teatterin yksikkö.

Lindholm, Arto 1998: Radikaali ympäristöaktivismi modernin murroksessa.

Sosiaalipolitiikan pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Sosiaalipolitiikan laitos.

Metro 2014: Anarkistit estivät bussien kulkua Rautatien torilla ö poliisi teki kiinniotoja.

Verkkouutinen 23.9.2014, viitattu 8.8.2015. <http://www.metro.fi/uutiset/a1387807123680>

Metsämäki, Mikko & Nisula, Petteri 2006: Aktivistit. Suomalaisten kansalaisliikkeiden tarina. Helsinki: Edita Prima Oy.

MTV uutiset 2015a: Pahoinpitelyjä, kaasuisukuja ja puukotus ó tällainen on uusnatsijärjestö Suomen vastarintaliike. Verkkouutinen 3.8.2015, viitattu 8.8.2015.

<http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/pahoinpitelyja-kaasuiskuja-ja-puukotus-tallainen-on-uusnatsijarjesto-suomen-vastarintaliike/5248840>

MTV uutiset 2015b: Muhammed-kohu ja itsepuolustuslajeja ó tällainen on Immosen Suomen Sisu -järjestö. Verkkouutinen 27.7.2015, viitattu 8.8.2015.

<http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/muhammed-kohu-ja-itsepuolustuslajeja-tallainen-on-immosen-suomen-sisu-jarjesto/5240776>

Myllyniemi, Sami 2014: Vaikuttava osa. Nuorisobarometri 2013. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Www-dokumentti, viitattu 30.3.2015. https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2014/02/Nuorisobarometri_2013_lowres1.pdf

Myllyniemi, Sami 2015: Ihmisarvoinen nuoruus. Nuorisobarometri 2014. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Www-dokumentti, viitattu 30.3.2015. https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2015/03/Nuorisobarometri_2014_web.pdf

Mäkelä, Klaus 1990: Kvalitatiivisen analyysin arviointiperusteet. Teoksessa Mäkelä, Klaus (toim.): Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Helsinki: Oy Gaudeamus Ab.

Mäkilä, Kimmo 2007: Tuhoa, tehoa ja tuhlausta. Helsingin Sanomien ja New York Timesin ydinaseuutisoinnin tarkastelua diskurssianalyttisestä näkökulmasta 1945ó1998. Journalistiikan väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Viestintätieteiden laitos.

Määttä, Kaarina 2005: Vihreän sukupolven läpimurto Suomessa. Sosiaalipolitiikan pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Sosiaalipolitiikan laitos.

Neuvonen, Riku & Rautiainen, Pauli 2013: Viestinnällisten perusoikeuksien kokonaisuus Suomen perusoikeusjärjestelmässä. Teoksessa Helsingin yliopiston oikeustieteellisen

tiedekunnan julkaisut: Nettiajan oikeus. Viestintäoikeuden vuosikirja 2012. Helsinki: Hakapaino.

Niiranen, Valtteri, Sotamaa, Petteri & Tiilikka, Päivi 2013: Sananvapauslaki. Tulkinta ja käytäntö. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Occupy Wall Street 2015: About. Www-dokumentti, viitattu 9.7.2015.

<http://occupywallst.org/about/>

Paakkunainen, Kari (toim.) 2015: Nuorten poliittinen osallistuminen kahdeksassa Euroopan unionin maassa (EUYOUPART) ó Kansallisten empiiristen tulosten vertailua ja tulkintaa. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Www-dokumentti, viitattu 30.3.2015.

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/muut_tutkimukset/EUYOUPART.pdf

Paasonen, Susanna 2005: Aktivismista populaarikulttuuriin: Internet vastamediana. Teoksessa Aktivismi. Verkostoja, järjestöjä ja arjen taitoja. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 85, Jyväskylän yliopisto 2005. Vaajakoski: Gummerrus Kirjapaino Oy.

Puoskari, Paula 1987: Kojjärvi-oikeudenkäynnit. Tutkielma professori Heikki Ylikankaan johtamassa Poliittiset oikeudenkäynnit -projektissa. Oikeushistorian pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Oikeuden yleistieteiden laitos.

Pussy Riot, 2012: Pussy Riot! A Punk Prayer for Freedom. Luoma, Kirsi (suom.): Pussy Riot! Punkrukous vapauden puolesta, 2012. Helsinki: Like Kustannus Oy.

Reporters without borders 2015: 2015 world press freedom index. Www-dokumentti, viitattu 29.3.2015. <http://index.rsf.org/>

Sisä-Suomen poliisilaitos 2015a: Seitsemän pidätetty Jyväskylän mellakkaan liittyen. Tiedote 2.8.2015, viitattu 8.8.2015. https://www.poliisi.fi/sisa-suomi/tiedotteet/1/0/seitseman_pidatetty_jyvaskylan_mellakkaan_liittyen_37324

Sisä-Suomen poliisilaitos 2015b: Poliisi rauhoitti väkivaltaiseksi äityneen mielenosoituksen Jyväskylän keskustassa. Tiedote 2.8.2015, viitattu 8.8.2015.

<https://www.poliisi.fi/sisa->

[suomi/tiedotteet/1/0/poliisi rauhoitti vakivaltaiseksi aityneen mielenosoituksen jyvaskylan keskustassa 37290](https://www.poliisi.fi/sisa-suomi/tiedotteet/1/0/poliisi-rauhoitti-vaakivaltaiseksi-aityneen-mielenosoituksen-jyvaskylan-keskustassa-37290)

Stop Talvivaara 2012: Kansalaisliike vaatii Talvivaaran kaivoksen sulkemista. Tiedote 30.3.2012, viitattu 19.8.2015. <http://www.stoptalvivaara.org/fi/tiedote300312.html>

Suomen Sisu 2015: Esittely. Www-dokumentti, viitattu 8.8.2015.

<http://suomensisu.fi/esittely/>

Susitaival, Paavo 1981: Aktivistit ei hellitä. Kare, Kauko (toim.). Hämeenlinna: Arvi A. Karisto Oy:n kirjapaino.

Takku 2014a: Varis on noussut! Fasismien vastainen verkosto perustettu! Verkkouutinen 13.2.2014, viitattu 3.8.2015. <http://takku.net/article.php/20140213013843738>

Takku 2014b: A-ryhmä toimii. Verkkouutinen 6.7.2014, viitattu 8.8.2015.

<http://takku.net/article.php/20140706072838959>

Takku 2015a: Ohjeita. Www-dokumentti, viitattu 3.8.2015.

<http://takku.net/dokuwiki/doku.php/ohjeita>

Takku 2015b: Johdanto. Www-dokumentti, viitattu 3.8.2015.

<http://takku.net/dokuwiki/doku.php/johdanto>

Tapio, Veli-Markus 2013: Notice and take down ó määrämuotoinen ilmoitusmenettely internetissä tapahtuvan oikeudenloukkauksen johdosta. Teoksessa Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisut: Nettiajan oikeus. Viestintäoikeuden vuosikirja 2012. Helsinki: Hakapaino.

Varisverkosto 2015a: Varis? Www-dokumentti, viitattu 3.8.2015.

<http://varisverkosto.net/mika-varis/>

Varisverkosto 2015b: Hevibaari PRKL CLUB järjestää täysmittaisen natsikeikan la 25.7. Wwv-dokumentti, viitattu 3.8.2015. <http://varisverkosto.net/hevibaari-prkl-club-jarjestaa-taysimittaisen-natsikeikan-la-25-7/>

Yle Uutiset 2012a: Mihin ääriyhmiön vihanlietsonta johtaa? Verkkouutinen 9.5.2012, viitattu 8.8.2015. http://yle.fi/uutiset/mihin_aariryhmien_vihanlietsonta_johtaa/6088318

Yle Uutiset 2012b: Pirate Bay -eston takia annettu pommiuhkaus. Verkkouutinen 10.1.2012, viitattu 8.8.2015. http://yle.fi/ylex/uutiset/pirate_bay_eston_takia_annettu_pommiuhkaus/3-7621325

Yle Uutiset 2014: Poliisi pysäytti Luokkaretki-mielenosoittajat Etelärantaan ó matkan varrella ilkivaltaa. Verkkouutinen 6.12.2014, viitattu 8.8.2015. http://yle.fi/uutiset/poliisi_pysaytti_luokkaretki-mielenosoittajat_etelarantaan_matkan_varrella_ilkivaltaa/7673811

Ylä-Anttila, Tuomas 2010: Poliitiikan paluu. Globalisaatioliike ja julkisuus. Tampere: Vastapaino.

YouTube 2014: Anonymous Suomi/Finland The Revolution has begun in Finland. Video 13.9.2014, viitattu 8.8.2015. <https://www.youtube.com/watch?v=SdYN703Rgho>

Wikipedia 2015: Lehdistönvapaus. Wwv-sivu, viitattu 29.3.2015. <http://fi.wikipedia.org/wiki/Lehdist%C3%B6nvapaus>